

Αρχαία Ελληνικά

Γ΄ Γενικού Λυκείου

Τράπεζα Θεμάτων του
Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Το/τα θέμα/τα προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-archiki-selida>)».

Περιεχόμενα

Αριθμός	Θέμα	Διδακτική Ενότητα	Σελίδα
1.	23446	1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Μετά τα φυσικά	1
2.	23447	1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Μετά τα φυσικά	2
3.	23449	1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Μετά τα φυσικά	4
4.	23789	1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Μετά τα φυσικά	6
5.	23755	2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Προτρεπτικός προς Θεμίσωνα	7
6.	23756	2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Προτρεπτικός προς Θεμίσωνα	9
7.	23758	2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Προτρεπτικός προς Θεμίσωνα	11
8.	23760	2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Προτρεπτικός προς Θεμίσωνα	13
9.	23450	3. ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ, Επιστολή στον Μενουκέα & Δ.Ε. 2	15
10.	23761	3. ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ, Επιστολή στον Μενουκέα & Δ.Ε. 2	17
11.	30025	3. ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ, Επιστολή στον Μενουκέα & Δ.Ε. 2	19
12.	26118	4. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 320c – 321b	20
13.	26119	4. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 320c – 321b	22
14.	26120	4. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 320c – 321b	24
15.	26018	5. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 321b – 322a	26
16.	26019	5. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 321b – 322a	28
17.	26020	5. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 321b – 322a	30
18.	30027	5. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 321b – 322a	31
19.	26145	6. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 322a – 323a & Δ.Ε. 5	32
20.	26149	6. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 322a – 323a & Δ.Ε. 5	34
21.	26150	6. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 322a – 323a & Δ.Ε. 5	36
22.	26160	6. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 322a – 323a	39
23.	26161	6. ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας, 322a – 323a	40
24.	26167	7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά Ι.12 & Δ.Ε. 6	42
25.	26334	7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά Ι.12 & Δ.Ε. 6	44
26.	28948	8. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 514a – 515c	46
27.	28949	8. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 514a – 515c	48
28.	28950	8. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 514a – 515c	49
29.	28865	9. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 518b – 519a	52
30.	28866	9. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 518b – 519a	54
31.	28959	9. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 518b – 519a	56
32.	28960	9. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 518b – 519a	58
33.	28961	9. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 518b – 519a	60
34.	28867	10. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 519b – 520a	62
35.	28868	10. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 519b – 520a	64
36.	28869	10. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 519b – 520a	66
37.	28871	10. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 519b – 520a	68
38.	29551	10. ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 519b – 520a	70
39.	29002	11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Θ 1.3 – 2.1	71
40.	29003	11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Θ 1.3 – 2.1	73
41.	29004	11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Θ 1.3 – 2.1	74
42.	29005	11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Θ 1.3 – 2.1	77
43.	33574	12. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.1 – 4	79
44.	33575	12. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.1 – 4	81
45.	33576	12. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.1 – 4	83
46.	33533	13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.5 – 8	85
47.	33535	13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.5 – 8 & Δ.Ε. 12	87
48.	33571	13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.5 – 8	88
49.	33572	13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.5 – 8	90
50.	33580	13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 1.5 – 8	92
51.	33565	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13	94
52.	33566	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13	96
53.	33567	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13	98
54.	33568	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13	99
55.	33838	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13 & Δ.Ε. 14	101
56.	33839	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13 & Δ.Ε. 14	103
57.	33840	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13 & Δ.Ε. 14	105

58.	35919	15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ηθικά Νικομάχεια, Β 6.10 – 13	107
59.	26168	16. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Α 1.1 – 8 & Δ.Ε. 7	108
60.	35738	17. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Α 1. 10 – 11 & Δ.Ε. 16	110
61.	35761	18. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Γ6. 3 – 4 & Δ.Ε. 7	112
62.	35838	21. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, Περί Αλεξάνδρου τύχης και αρετής	114
63.	35876	21. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, Περί Αλεξάνδρου τύχης και αρετής	116
64.	35917	21. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, Περί Αλεξάνδρου τύχης και αρετής	119
65.	35920	21. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, Περί Αλεξάνδρου τύχης και αρετής	120

ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Μετά τὰ φυσικά, Α2, 982b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἶπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἀγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἐτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
- Κατά τον Αριστοτέλη ο άνθρωπος στην αρχή θεώρησε άξια θαυμασμού ζητήματα, όπως αυτό της δημιουργίας του σύμπαντος.
 - Όποιος ασχολείται με τη φιλοσοφία, αγαπά και τους μύθους.
 - Η ικανοποίηση των βασικών αναγκών της καθημερινότητας αποτελεί προϋπόθεση για τη στροφή του ανθρώπου στη φιλοσοφική δραστηριότητα.
- β.** «**καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες**»: Ποια είναι τα πιο σημαντικά πράγματα για τα οποία άρχισαν να προβληματίζονται οι άνθρωποι;
- B1.** Γιατί κατά τον Αριστοτέλη αυτός που αγαπά τους μύθους είναι κατά κάποιον τρόπο και φιλόσοφος; Ποια ήταν η άποψη του Πλάτωνα για το ίδιο θέμα;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θεόφιλος Βέικος, Εισαγωγή στις φιλοσοφικές σπουδές

Στο βιβλίο αυτό του Θεόφιλου Βέικου συζητούνται μερικά πρακτικά προβλήματα γύρω από τις φιλοσοφικές σπουδές π.χ. σε τι χρησιμεύει η φιλοσοφία και ποιες ικανότητες αναπτύσσει εκείνος/η που τη σπουδάζει.

Εκείνοι που μελετούν φιλοσοφία, σπουδάζουν ή καταγίνονται με φιλοσοφική έρευνα είναι σε θέση να αναπτύξουν μερικές πολύ χρήσιμες ικανότητες: να λύνουν προβλήματα, να οργανώνουν λογικά τις σκέψεις τους, να διατυπώνουν έγκυρα και, καμιά φορά, ακαταμάχητα επιχειρήματα, να επικοινωνούν με τους άλλους με λόγο συγκροτημένο, εύλογο, τεκμηριωμένο, να αναλύουν κριτικά και να ξεδιαλύνουν τις βασικές ιδέες που είναι τρέχουσες στην καθημερινή ζωή, να αξιολογούν με τρόπο κριτικό την πορεία της συλλογικής ανθρώπινης ζωής και να συμβάλλουν στη διαδικασία αλλαγής της.

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο, σε ποιο βαθμό θα αποδεχόταν ή θα απέρριπτε ο Αριστοτέλης τις ωφέλειες που κατά τον Θ. Βέικο προκύπτουν από την ενασχόληση με τη φιλοσοφία; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο κείμενα.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Με τη μαιευτική μέθοδο ο Σωκράτης	α. παραθέτει εξ αρχής κάποια θεωρία την οποία προσπαθεί να αποδείξει.
	β. επιδιώκει να εξαγάγει τη σωκρατική άποψη από τον αντίπαλο.
	γ. αναιρεί σταδιακά τις θέσεις του συνομιλητή και επιδιώκει να εξαγάγει ένα νέο συμπέρασμα.
2. Ένα από τα δύο θέματα του διαλόγου Πρωταγόρας είναι	α. η φύση της αρετής.
	β. η σημασία της διαλεκτικής.
	γ. η δημιουργία του ανθρώπου.
3. Ο μύθος του Πρωταγόρα αντλεί έμπνευση	α. από τον Ησίοδο και τον Αισχύλο.
	β. από τον Όμηρο και τον Ησίοδο.
	γ. από τον Όμηρο και τον Αισχύλο.
4. Στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του Αριστοτέλη συνέβαλε	α. η επαφή με τον Πλάτωνα από την πρώτη στιγμή που ο Αριστοτέλης έφτασε στην Ακαδημία.
	β. η συνάντησή του στην Ακαδημία με σημαντικούς λόγιους της εποχής.
	γ. η αριστοκρατική του καταγωγή.
5. Σύμφωνα με τα Πολιτικά του Αριστοτέλη η πόλις-κράτος είναι ένα όλον	α. με όμοια μέρη.
	β. με αποκλειστικό στόχο τον πλούτο.
	γ. αποτελούμενο από κυβερνώντες και κυβερνώμενους.

- B4.** Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **χειροτονία, απαθής, γνήσιος, επίγνωση, προφήτης.**

2. ΘΕΜΑ 23447

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Μετά τὰ φυσικά, Α2, 982b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ

θαυμάζων οἶεται ἄγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερόν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Τα παράξενα φαινόμενα της καθημερινής ζωής βρέθηκαν από την αρχή στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της φιλοσοφίας.
 2. Όταν κάποιος απορεί και νιώθει έκπληξη, σημαίνει ότι αντιλαμβάνεται αμέσως την άγνοιά του.
 3. Ο Αριστοτέλης συμπεραίνει ότι η φιλοσοφία είναι η μόνη ελεύθερη επιστήμη.
- β. μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν:** Σε ποια φράση του αρχαίου διδαγμένου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία **αὕτη**;
- B1.** «**Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ ... ἤρξατο ζητεῖσθαι.**» Σε ποια ιστορική διαπίστωση προβαίνει ο Αριστοτέλης στο συγκεκριμένο απόσπασμα και ποιος είναι ο αποδεικτικός της ρόλος στο πλαίσιο της ευρύτερης επιχειρηματολογίας που αναπτύσσει ο φιλόσοφος;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ρενέ Ντεκάρτ, Αρχές Φιλοσοφίας

Ο γάλλος φιλόσοφος Ρενέ Ντεκάρτ, γνωστός και με το εξελληνισμένο όνομα Καρτέσιος, είναι ένας από τους θεμελιωτές της νεότερης φιλοσοφίας. Στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφει την έννοια της φιλοσοφίας, αναφέροντας πρώτα απόψεις που παραπέμπουν στην αρχαιότητα και ήταν γνωστές στους τότε σπουδαστές.

Θα ήθελα πρώτα πρώτα να εξηγήσω τι είναι φιλοσοφία, αρχίζοντας από τα πλέον κοινότοπα: ότι η λέξη φιλοσοφία σημαίνει τη μελέτη της σοφίας κι ότι ως σοφία δεν εννοούμε μόνο τη σύνεση σε πρακτικές υποθέσεις, αλλά μια τέλεια γνώση όλων όσα μπορεί να γνωρίσει ο άνθρωπος, τόσο για την καθοδήγηση της ζωής του όσο και για τη διατήρηση της υγείας του και για την επινόηση όλων των τεχνών. Προκειμένου αυτή η γνώση να είναι τέτοιου είδους, είναι αναγκαίο να συνάγεται από τα πρώτα αίτια· για να μελετήσουμε πώς την αποκτάμε, ό,τι δηλαδή για την ακρίβεια ονομάζουμε φιλοσοφείν, πρέπει ν' αρχίζουμε από την αναζήτηση των πρώτων αιτίων, δηλαδή των αρχών.

Μτφρ. Β. Γρηγορόπουλος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο, να αναφέρετε σε ποια σημεία συμφωνεί ο Ντεκάρτ με τον Αριστοτέλη σχετικά με το περιεχόμενο του όρου «φιλοσοφία» και τους λόγους για τους οποίους ο άνθρωπος φιλοσοφεί. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο κείμενα.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε φράση της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στο σωστό όνομα. Τα ονόματα της στήλης Β είναι δυνατόν να αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία σωστές φράσεις της στήλης Α (ένα όνομα της στήλης Β περισσεύει).

A	B
1. Βοηθούσε τον συνομιλητή του να «γεννήσει» από μέσα του την αλήθεια.	
2. Θεωρούσε ότι ήταν σε θέση να διδάσκει στους μαθητές του την εὐβουλία.	α. Γλαύκων
3. Εγκατέλειψε την Αθήνα, επειδή δεν ήθελε να δώσει την ευκαιρία στους Αθηναίους να σφάλουν για δεύτερη φορά σε βάρος της φιλοσοφίας.	β. Σωκράτης
4. Ισχυριζόταν ότι το συμφέρον του ισχυρού καθορίζει το τι είναι δίκαιο.	γ. Αριστοτέλης
5. Ορίζει τη δικαιοσύνη ως «τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν».	δ. Πρωταγόρας
	ε. Θρασύμαχος

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο κείμενο: **ἀρχῆς, πρόχειρα, παθημάτων, θαυμασίων, Μαρτυρεῖ.** Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε **σε οποιαδήποτε μορφή της** (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, ἐγκλίση, χρόνο).

3. ΘΕΜΑ 23449

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Μετὰ τὰ φυσικά, Α2, 982b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Ὅ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἴεται ἄγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἐτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Τα παράξενα φαινόμενα της καθημερινής ζωής υπήρξαν αρχικά στο κέντρο του ενδιαφέροντος της φιλοσοφίας.
 2. Όταν κάποιος απορεί και νιώθει έκπληξη, σημαίνει ότι αντιλαμβάνεται αμέσως την άγνοιά του.
 3. Ο Αριστοτέλης συμπεραίνει ότι η φιλοσοφία είναι η μόνη ελεύθερη επιστήμη.

β. μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν: Σε ποια φράση του αρχαίου διδαγμένου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία **αὕτη**;

B1. Ποιες γλωσσικές επιλογές του Αριστοτέλη στο συγκεκριμένο κεφάλαιο (Α2) του έργου *Μετὰ τὰ φυσικά* επιβεβαιώνουν την ιστορικότητα της φιλοσοφίας;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ρενέ Ντεκάρτ, Αρχές Φιλοσοφίας

Ο γάλλος φιλόσοφος Ρενέ Ντεκάρτ, γνωστός και με το εξελληνισμένο όνομα Καρτέσιος, είναι ένας από τους θεμελιωτές της νεότερης φιλοσοφίας. Στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφει την έννοια της φιλοσοφίας, αναφέροντας πρώτα απόψεις που παραπέμπουν στην αρχαιότητα και ήταν γνωστές στους τότε σπουδαστές.

Θα ήθελα πρώτα πρώτα να εξηγήσω τι είναι φιλοσοφία, αρχίζοντας από τα πλέον κοινότοπα: ότι η λέξη φιλοσοφία σημαίνει τη μελέτη της σοφίας κι ότι ως σοφία δεν εννοούμε μόνο τη σύνεση σε πρακτικές υποθέσεις, αλλά μια τέλεια γνώση όλων όσα μπορεί να γνωρίσει ο άνθρωπος, τόσο για την καθοδήγηση της ζωής του όσο και για τη διατήρηση της υγείας του και για την επινόηση όλων των τεχνών. Προκειμένου αυτή η γνώση να είναι τέτοιου είδους, είναι αναγκαίο να συνάγεται από τα πρώτα αίτια: για να μελετήσουμε πώς την αποκτάμε, ό,τι δηλαδή για την ακρίβεια ονομάζουμε φιλοσοφείν, πρέπει ν' αρχίζουμε από την αναζήτηση των πρώτων αιτίων, δηλαδή των αρχών.

Μτφρ. Β. Γρηγορόπουλος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο, να αναφέρετε σε ποια σημεία συμφωνεί ο Ντεκάρτ με τον Αριστοτέλη σχετικά με το περιεχόμενο του όρου «φιλοσοφία» και τους λόγους για τους οποίους ο άνθρωπος φιλοσοφεί. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο κείμενα.

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή ιδιότητα.

A	B
1. Άνυτος	α. ιδρυτής της φιλοσοφικής σχολής που πήρε το όνομα Περίπατος
2. Κριτίας	β. τύραννος των Συρακουσών
3. Διονύσιος Α	γ. ένας από τους κατήγορους του Σωκράτη
4. Πλάτων	δ. θεός του Πλάτωνα
5. Θεόφραστος	ε. ιδρυτής της Ακαδημίας

B4. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο κείμενο: **ἀρχῆς, πρόχειρα, παθημάτων, θαυμασίων, Μαρτυρεῖ.** Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε **σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο).**

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Μετά τὰ φυσικά, Α2, 982b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἶπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἐτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η βασική αιτία που οδήγησε τον άνθρωπο προς τη φιλοσοφία ήταν ο θαυμασμός και η περιέργεια.
 2. Ο Αριστοτέλης συμπεραίνει ότι οι άνθρωποι επιζήτησαν την επιστήμη για την ίδια τη γνώση και όχι χάριν κάποιας χρησιμότητας.
 3. Κατά τον Αριστοτέλη η φιλοσοφική αναζήτηση εμφανίστηκε, αφού προηγήθηκε η ικανοποίηση των άμεσων αναγκών των ανθρώπων.
- β.** Ο Αριστοτέλης παρομοιάζει τη φιλοσοφία με τον ελεύθερο άνθρωπο. Να αποδώσετε με δικά σας λόγια αυτή την αναλογία.
- B1.** Με ποια επιχειρήματα καταλήγει ο Αριστοτέλης στο συμπέρασμα ότι «**Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἐτέραν**»;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λούντβιχ Βίτγκενσταϊν, Αφορισμοί και εξομολογήσεις

Ο Λούντβιχ Βίτγκενσταϊν ήταν Αυστριακός φιλόσοφος, και θεωρείται ένας από τους πλέον επιδραστικούς φιλοσόφους, του οποίου το έργο διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στην εξέλιξη της φιλοσοφικής σκέψης του 20ού αιώνα. Στο απόσπασμα που ακολουθεί αναφέρεται στην ιδιαιτερότητα της φιλοσοφικής σκέψης.

Ξεκινάμε με μια διανοητική δυσφορία σαν του παιδιού που ρωτάει:

«Γιατί;» Το ερώτημα του παιδιού δεν είναι σαν εκείνο του ώριμου ανθρώπου· είναι μια έκφραση απορίας και όχι αίτημα για παροχή ακριβών πληροφοριών. Έτσι και οι φιλόσοφοι ρωτούν: «Γιατί;» και «Τι;», χωρίς να ξέρουν τι ακριβώς είναι αυτό που ρωτούν. Εκφράζουν ένα αίσθημα διανοητικής δυσφορίας... Τα φιλοσοφικά προβλήματα έχουν τη μορφή: «Τα ἴχω χαμένα».

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο, σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η άποψη του Βίτγκενσταϊν είναι σύμφωνη με τις απόψεις που διατυπώνει ο Αριστοτέλης για την αφετηρία και τις επιδιώξεις της φιλοσοφικής δραστηριότητας. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο κείμενα.

- B3.** Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Σωκράτης θέτει ως σκοπό της ζωής του	α. να αποδείξει την άγνοια όσων θεωρούνται σοφοί.
	β. να ειρωνευτεί τους σημαντικούς ανθρώπους της Αθήνας του 5ου αι π.Χ.
2. Ο Πλάτων απομακρύνθηκε από τη φιλοδοξία της συμμετοχής στα κοινά, επειδή μεταξύ άλλων	α. δεν είχε ενδιαφέρον για τα πολιτικά δρώμενα της Αθήνας.
	β. η οικογένειά του είχε σχέσεις με το καθεστώς των Τριάκοντα Τυράννων.
3. Η Ακαδημία του Πλάτωνα έκλεισε	α. μετά την αποτυχία του τρίτου ταξιδιού του στη Σικελία.
	β. το 529 μ.Χ. με απόφαση του Ιουστινιανού.
4. Ο Αριστοτέλης εγκατέλειψε την Αθήνα το 323 π.Χ.	α. λόγω των κατηγοριών που του είχαν αποδοθεί.
	β. για να ολοκληρώσει το συγγραφικό έργο του.
5. Τα μέρη της ψυχής κατά τον Αριστοτέλη είναι	α. το ἄλογον, το λόγον ἔχον και το ἐπιθυμητικόν.
	β. το ἄλογον, το λόγον ἔχον και το λογιστικόν.

- B4.** Να γράψετε ένα σύνθετο ομόρριζο ουσιαστικό της Νέας Ελληνικής, για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου: ἤρξαντο, σελήνης, ἥλιον, φεύγειν, χρήσεως.

5. ΘΕΜΑ 23755

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Προτρεπτικός [Πρὸς Θεμίσωνα], αποσπ. 8-9

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσὶν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστήμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεροι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστὶν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέρας ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνῃ ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἢ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ

ή τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἥτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η χρήση των μέσων που ο άνθρωπος διαθέτει για τη διαμόρφωση του βίου του είναι απολύτως ασφαλής.
 2. Η χρήση των μέσων που διαθέτουμε για τη ζωή μας ενδέχεται να φέρει αντίθετο αποτέλεσμα σε αυτούς που δεν τα χρησιμοποιούν σωστά.
 3. Είναι μάταιο να επιδιώκουμε να αποκτήσουμε γνώσεις τις οποίες ποτέ δεν θα μπορέσουμε να εφαρμόσουμε σωστά.
- β.** Ο Αριστοτέλης στην πρώτη παράγραφο επισημαίνει ότι η αναζήτηση της γνώσης, η απόκτηση και η ορθή εφαρμογή της είναι απαραίτητη για έναν σκοπό. Ποιος είναι αυτός;
- B1.** Με ποια επιχειρήματα ο Αριστοτέλης στα παραπάνω αποσπάσματα από τον Προτρεπτικό προσπαθεί να υπερασπιστεί τη σωκρατική πρόταση «ζωή χωρίς αδιάκοπο (αυτο)έλεγχο δεν αξίζει να τη ζει κανείς» (Πλάτ. Απολογία Σωκράτους 38a);

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Εὐθύδημος 281d-282a

Στον διάλογο Εὐθύδημος ο Σωκράτης αφηγείται τη συζήτηση που είχε κάνει την προηγούμενη ημέρα με τα αδέρφια Ευθύδημο και Διονυσόδωρο στην οποία συμμετείχε και ο Κλεινίας. Οι δύο σοφιστές αν και υποσχέθηκαν στον Κλεινία ότι θα του δίδασκαν την αρετή, κάνοντας επίδειξη της αντιλογικής τους ικανότητας τού έδειξαν πως, όποια απάντηση κι αν έδινε, οι ίδιοι ήταν σε θέση να τον πείσουν ότι ήταν λανθασμένη. Εδώ είμαστε στο μέσον της εριστικής επίδειξης, όπου ο Σωκράτης παρεμβαίνει με διευκρινιστικά σχόλια για να διορθώσει την πορεία της συζήτησης.

- Με δύο λόγια λοιπόν, Κλεινία, είπα, όλα αυτά που είπαμε στην αρχή ότι είναι αγαθά πιθανόν να μην έχουν την έννοια πώς με κάποιον τρόπο τα πράγματα αυτά είναι καθαυτά από τη φύση τους αγαθά αλλά να πρόκειται, καθώς φαίνεται, για το εξής: Όταν τα οδηγεί η αμάθεια, είναι κακά μεγαλύτερα από τα αντίθετά τους, στον βαθμό που είναι πιο ικανά να υπηρετήσουν τον οδηγό τους τη φρόνηση και τη γνώση, είναι ακόμη μεγαλύτερα αγαθά· μοναχά τους πάντως δεν φαίνεται να έχουν καμιά αξία, ούτε τα μεν ούτε τα δε. (...) Μένει είπα, να κοιτάξουμε και τούτο: Επειδή όλοι μας ποθούμε να είμαστε ευτυχισμένοι, κι όπως διαπιστώσαμε, ευτυχισμένοι γινόμαστε σαν έχουμε στη διάθεσή μας τα πράγματα και τα χρησιμοποιούμε σωστά, κι επειδή τη σωστή αυτή χρήση και την επιτυχία τη φέρνει η γνώση, αναγκαστικά, καθώς φαίνεται, πρέπει κάθε άνθρωπος να κάνει το παν για να γίνει όσο το δυνατό πιο σοφός· ή μήπως όχι;

- Ναι, είπε.

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο, να εντοπίσετε τα κοινά σημεία ανάμεσα στα λεγόμενα του Σωκράτη προς τον Κλεινία και στα όσα προτρέπει ο Αριστοτέλης τον Θεμίσιωνα στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:
1. Ο Σωκράτης είχε βάλει σκοπό της ζωής του να αποδείξει την άγνοια όσων σπουδαίων περνούσαν για σοφοί.
 2. Ο Σωκράτης αμφισβητεί τις παραδοσιακές ιδέες και αρχές αναζητώντας τη βαθύτερη αλήθεια.
 3. Ο Πλάτωνας δεν συμμετείχε στην πολιτική και δεν υπηρέτησε ποτέ ως στρατιώτης.
 4. Ο Πλάτωνας ίδρυσε την Ακαδημία μετά την επιστροφή του από το πρώτο ταξίδι στη Σικελία.
 5. Ο Αριστοτέλης συνθέτει το σημαντικότερο μέρος των Πολιτικῶν του κατά την πρώτη διαμονή του στην Αθήνα.
- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου, να γράψετε ένα **ομόρριζο ουσιαστικό** της Νέας Ελληνικής, απλό ή σύνθετο: **κτᾶσθαι, χρῆσθαι, διάξειν, κρίνειν, ἐπιτάττειν.**

6. ΘΕΜΑ 23756

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀριστοτέλης, Προτρεπτικὸς [Πρὸς Θεμίσιωνα], αποσπ. 8-9

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσὶν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστήμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεροι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστὶν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέρας ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνη ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἢ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἢ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἥτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Κατά τον Αριστοτέλη, για να κάνει ο άνθρωπος ορθή χρήση όλων των μέσων που διαθέτει από τη φύση, επαρκεί η αναζήτηση και απόκτηση γνώσεων.
 2. Η φιλοσοφία είναι απαραίτητη και για τον δημόσιο και για τον ιδιωτικό βίο.
 3. Στο συμπέρασμα του συλλογισμού και στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο χρησιμοποιείται το ίδιο ρηματικό επίθετο.

β. «δι' ἧς πάντα ταῦτα εὔθησόμεθα»: Σε ποιες λέξεις ή φράσεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου παραπέμπουν η αναφορική και η δεικτική αντωνυμία του συγκεκριμένου αποσπάσματος;

B1. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα 9 (Ἔτι τοῖνυν... περιεχούσης) του Προτρεπτικού λόγου και με ποια επιχειρήματα;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Νάιγκελ Γουορνμπάρτον, Φιλοσοφία: Τα βασικά

Το βιβλίο του Νάιγκελ Γουορνμπάρτον «Φιλοσοφία: Τα βασικά» διευκολύνει τον αναγνώστη να εισέλθει στον κόσμο της φιλοσοφίας. Κάθε κεφάλαιο ασχολείται με μια βασική περιοχή της φιλοσοφίας, εξηγώντας και διερευνώντας τις βασικές ιδέες και τα βασικά θέματά της.

Όταν η ύπαρξή μας ακολουθεί μία ρουτίνα χωρίς ποτέ να εξετάζονται τα κίνητρα πάνω στα οποία βασίζεται, είναι σαν να οδηγούμε ένα αυτοκίνητο που δεν έχει πάει ποτέ service και του οποίου μπορεί να εμπιστευτεί κανείς στα φρένα, το σύστημα οδήγησης, τη μηχανή, αφού μέχρι τώρα δεν παρουσίασαν ποτέ πρόβλημα, χωρίς όμως να παύει να είναι αυτή η εμπιστοσύνη του απόλυτα δικαιολογημένη. Τα τακάκια των φρένων μπορεί να είναι ελαττωματικά και να μην λειτουργήσουν ακριβώς τη στιγμή που τα χρειάζεσαι περισσότερο. Κατ' αναλογία μπορεί οι αρχές στις οποίες στηρίζεται η ζωή του καθένα μας να μην παρουσιάζουν κανένα απολύτως πρόβλημα, μέχρι που θα παρουσιαστούν οι δυσκολίες της ζωής και οι αρχές αυτές θα τεθούν υπό αμφισβήτηση. Αλλά από την άλλη πλευρά αν δεν αμφισβητείτε σοβαρά την ορθότητα των αντιλήψεων στις οποίες βασίζεται η ζωή σας, σίγουρα κάνετε τη ζωή σας φτωχότερη, επειδή ακριβώς δεν αξιοποιείτε τις διανοητικές σας δυνάμεις.

Μτφρ. Β. Χατζοπούλου

Σε ποιον βαθμό, κατά τη γνώμη σας, οι παραπάνω αναφορές είναι σύμφωνες με τις θέσεις του Αριστοτέλη στον Προτρεπτικό; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και στα δύο κείμενα.

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Μέλητος	α. φίλος του Σωκράτη και ηγετική μορφή των Τριάκοντα
2. Αναξαγόρας	β. Πυθαγόρειος φιλόσοφος
3. Κριτίας	γ. στη Θεογονία του περιγράφει τη γέννηση των θεών
4. Αρχύτας ο Ταραντίνος	δ. μήνυσε τον Σωκράτη
5. Ησίοδος	ε. κατηγορήθηκε και αυτός για ασέβεια

B4. Να επιλέξετε από τη στήλη Β για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη ή φράση της στήλης Α την **ορθή σημασία** της σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο:

A	B
1. ἀπεργάζεται	α. αποτελειώνω

	β. δημιουργώ
2. προσηκόντως	α. όπως αρμόζει β. προσεκτικά
3. πολιτεύσεσθαι	α. κυβερνώ β. ζω ως πολίτης
4. επιτάττουσαι	α. επιτακτικές β. καθοδηγητικές
5. άναμάρτητον	α. αλάνθαστη β. αμαρτωλή

7. ΘΕΜΑ 23758**ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Αριστοτέλης, Προτρεπτικός [Πρὸς Θεμίωνα], αποσπ. 8-9**

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσὶν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστήμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεραι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστὶν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέραις ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνη ἡ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἡ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἡ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἣτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Οι επιστήμες που κάνουν τα καθημερινά ζητήματα να λειτουργούν για εμάς με πλεονεκτικό τρόπο, ταυτίζονται με εκείνες που δείχνουν τον τρόπο χρήσης τους.
 2. Οι σημαντικότερες από τις επιστήμες είναι εκείνες που μας δείχνουν το κυρίως αγαθό.
 3. Η μόνη επιστήμη που εμπεριέχει τη λογική και τη φρόνηση, και προικισμένη με τη συνολική θεώρηση του αγαθού είναι η φιλοσοφία.
- β.** Πώς αιτιολογείται στην καταληκτική περίοδο της δεύτερης παραγράφου το συμπέρασμα ότι πρέπει να φιλοσοφούμε με κάθε τρόπο;
- B1.** Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα 8 (Τὰ ὑποκείμενα... ὠφελίμως) του Προτρεπτικού λόγου και με ποια επιχειρήματα;

Λουκιανός, Νεκρικοί Διάλογοι 231

Ο διάλογος που ακολουθεί διεξάγεται ανάμεσα στον πορθμέα του Κάτω κόσμου, τον Χάρωνα, και τον κυνικό φιλόσοφο, Μένιππο από τα Γάδαρα (3ος αι. π.Χ.), ο οποίος έζησε με βάση τα ιδεώδη της απλής ζωής σύμφωνα με τη φύση, της εγκράτειας και της άρνησης του πλούτου, της δόξας και της ομορφιάς. Ως συνέπεια του τρόπου με τον οποίο έζησε, ο Μένιππος δεν έχει ούτε καν τον οβολό που συνηθιζόταν να δίνεται ως αμοιβή στον Χάρωνα.

ΧΑΡΩΝ: Παλιοτόμαρο, πλήρωσέ μου τα ναύλα σου!

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Φώναζε όσο θέλεις, αν σ' αρέσει!

ΧΑΡΩΝ: Πλήρωσε, σου λέω, που σε πέρασα από τη λίμνη!

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Δεν μπορείς να πάρεις από όποιον δεν έχει.[...]

ΧΑΡΩΝ: Δεν ήξερες ότι έπρεπε να φέρεις τα ναύλα σου μαζί σου;

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Το ήξερα, αλλά δεν είχα. Κι ύστερα; Έπρεπε γι' αυτό να μην πεθάνω;

ΧΑΡΩΝ: Εσύ μόνο λοιπόν θα καυχιέσαι πως πέρασες τζάμπα;

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Καθόλου τζάμπα, φίλε μου. Και νερό από τη βάρκα έβγαλα, και κουπί τράβηξα και, στο κάτω κάτω, ήμουν ο μόνος από τους επιβάτες που δεν έκλαιγα![...]

ΧΑΡΩΝ: Βρε Ερμή, από πού μας τον έφερες αυτόν τον σκύλο; Τι λόγια έλεγε στο ταξίδι! Κορόιδευε και περιγελούσε όλους τους επιβάτες, κι ήταν ο μόνος που τραγουδούσε όταν εκείνοι έκλαιγαν!

ΕΡΜΗΣ: Μα δεν ξέρεις, Χάρων, ποιον κουβάλησες με τη βάρκα σου; Έναν άνθρωπο αληθινά ελεύθερο. Αυτός δεν νοιάζεται για τίποτε. Είναι ο Μένιππος!

Μτφρ. Π. Μουλλάς

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο, να συσχετίσετε την εικόνα του φιλοσόφου Μένιππου με τις προτροπές του Αριστοτέλη για τον φιλοσοφικό βίο στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):
- Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα για να σπουδάσει στην Ακαδημία.
 - Η είδηση για τον θάνατο του Αλέξανδρου έφτασε στην Αθήνα.
 - Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε με την αγωγή του Αλέξανδρου.
 - Ο Πλάτων επισκέφθηκε για τρίτη φορά τη Σικελία.
 - Ο Πλάτων γεννήθηκε στην Αθήνα από αριστοκράτες γονείς.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. άπεργάζεται	α. εχέφρων β. βιβλιοθήκη

2. θησόμεθα	γ. καχεξία
3. χρώμεναι	δ. παράλογος
4. λόγῳ	ε. άχρηστος
5. φρόνησιν	ζ. ανοχή
	η. ενέργεια

8. ΘΕΜΑ 23760

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Άριστοτέλης, Προτρεπτικός [Πρὸς Θεμίωνα], αποσπ. 8-9

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσὶν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστήμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεροι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστὶν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέρας ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνη ἡ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἡ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἡ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἣτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν.

1. Όσα διαθέτουμε για τη ζωή μας, όπως π.χ. το σώμα μας, ενέχουν κινδύνους γι' αυτήν.
2. Η καλή ή κακή χρήση όσων διαθέτουμε για τη ζωή μας εξαρτάται από τις επιθυμίες μας.
3. Υπάρχουν διαφορετικά είδη γνώσεων: άλλες γνώσεις μάς προσφέρουν τα ωφέλιμα στη ζωή μας, και άλλες μας εξασφαλίζουν την καλή τους χρήση.
5. Αν θέλουμε να είμαστε καλοί πολίτες, πρέπει να φιλοσοφούμε.
6. Η φιλοσοφία, όπως και άλλες επιστήμες, είναι προικισμένη με τη συνολική θεώρηση του αγαθού.

B1. «**ή φιλοσοφία δύναται ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν**»: Με ποιον τρόπο ο Άριστοτέλης συνδέει τη φιλοσοφία με τη φύση στο πλαίσιο της ανθρώπινης πράξης;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λουκιανός, Νεκρικοί Διάλογοι 231

Ο διάλογος που ακολουθεί διεξάγεται ανάμεσα στον πορθμέα του Κάτω κόσμου, τον Χάρωνα, και τον κυνικό φιλόσοφο, Μένιππο από τα Γάδαρα (3ος αι. π.Χ.), ο οποίος έζησε με βάση τα ιδεώδη της απλής ζωής σύμφωνα με τη φύση, της εγκράτειας και της άρνησης του πλούτου, της δόξας και της ομορφιάς. Ως

συνέπεια του τρόπου με τον οποίο έζησε, ο Μένιππος δεν έχει ούτε καν τον οβολό που συνηθιζόταν να δίνεται ως αμοιβή στον Χάρωνα.

ΧΑΡΩΝ: Παλιοτόμαρο, πλήρωσέ μου τα ναύλα σου!

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Φώναζε όσο θέλεις, αν σ' αρέσει!

ΧΑΡΩΝ: Πλήρωσε, σου λέω, που σε πέρασα από τη λίμνη!

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Δεν μπορείς να πάρεις από όποιον δεν έχει.[...]

ΧΑΡΩΝ: Δεν ήξερες ότι έπρεπε να φέρεις τα ναύλα σου μαζί σου;

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Το ήξερα, αλλά δεν είχα. Κι ύστερα; Έπρεπε γι' αυτό να μην πεθάνω;

ΧΑΡΩΝ: Εσύ μόνο λοιπόν θα καυχιέσαι πως πέρασες τζάμπα;

ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ: Καθόλου τζάμπα, φίλε μου. Και νερό από τη βάρκα έβγαλα, και κουπί τράβηξα και, στο κάτω κάτω, ήμουν ο μόνος από τους επιβάτες που δεν έκλαιγα![...]

ΧΑΡΩΝ: Βρε Ερμή, από πού μας τον έφερες αυτόν τον σκύλο; Τι λόγια έλεγε στο ταξίδι! Κορόιδευε και περιγελούσε όλους τους επιβάτες, κι ήταν ο μόνος που τραγουδούσε όταν εκείνοι έκλαιγαν!

ΕΡΜΗΣ: Μα δεν ξέρεις, Χάρων, ποιον κουβάλησες με τη βάρκα σου; Έναν άνθρωπο αληθινά ελεύθερο. Αυτός δεν νοιάζεται για τίποτε. Είναι ο Μένιππος!

Μτφρ. Π. Μουλλάς

Αφού μελετήσετε το παραπάνω κείμενο, να συσχετίσετε την εικόνα του φιλοσόφου Μένιππου με τις προτροπές του Αριστοτέλη για τον φιλοσοφικό βίο στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Όταν ο Αριστοτέλης ήρθε στην Αθήνα για να σπουδάσει,	α. η Ακαδημία είχε αρχίσει να παρακμάζει.
	β. ο Πλάτων είχε αναθέσει τη διεύθυνση της Ακαδημίας στον Ηρακλείδη.
	γ. η Ακαδημία αποτελούσε σημείο συνάντησης σημαντικών λογίων της εποχής.
2. Η φιλοσοφική σχολή Περίπατος ιδρύθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Εύδοξο.
	γ. Θεόφραστο.
3. Ο Αριστοτέλης έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα,	α. επειδή αισθάνθηκε πως βρισκόταν σε κίνδυνο μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου.
	β. για να επιστρέψει στα Στάγειρα.
	γ. για να αναλάβει την αγωγή του Αλέξανδρου στη Μακεδονία.
4. Από τα μέρη της ψυχής κατά τον Αριστοτέλη το έπιθυμητικόν σχετίζεται με	α. τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου.
	β. τη διατροφή.
	γ. τη φρόνηση.

5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η πόλις	α. αποτελείται από όμοια στοιχεία.
	β. ως όλον αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία.
	γ. στοχεύει στην εβουλία.

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. ἀπεργάζεται	α. φροντίδα
2. θησόμεθα	β. επιθετικός
3. χρώμεναι	γ. φρενάρω
4. λόγω	δ. διάλογος
5. φρόνησιν	ε. κατάχρηση
	ζ. χρώμο
	η. εργασία

9. ΘΕΜΑ 23450

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Προτρεπτικός [Πρὸς Θεμισώνα], αποσπ. 8

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἐπίκουρος, Ἐπιστολὴ πρὸς Μενουκίαν, 122

Μῆτε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μῆτε γέρον ὑπάρχων κοπιᾶτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς ἐστιν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαίνειν. Ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὁμοίος ἐστιν τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρεῖναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτι εἶναι. Ὡστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ἦ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση και τα δύο αρχαία διδαγμένα κείμενα και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις των αρχαίων διδαγμένων κειμένων που την επιβεβαιώνουν:

1. Όσα διαθέτουμε για τη ζωή μας, όπως π.χ. το σώμα μας, ενέχουν κινδύνους γι'αυτήν, αν δεν χρησιμοποιούνται ορθά.
 2. Η ενασχόληση με τη φιλοσοφία θα μας βοηθήσει μόνο στη δημόσια ζωή.
 3. Για κανέναν άνθρωπο δεν είναι πολύ αργά να φροντίσει για την υγεία της ψυχής του μέσω της φιλοσοφίας.
 4. Πρέπει να φιλοσοφεί κυρίως ο νέος άνθρωπος.
 5. Όταν λείπει η ευδαιμονία, κάνουμε τα πάντα για να την κατακτήσουμε.
- B1.** Ο Αριστοτέλης και ο Επίκουρος στα παραπάνω αρχαία διδαγμένα κείμενα χρησιμοποιούν το ρηματικό επίθετο φιλοσοφητέον. Για ποιους λόγους το χρησιμοποιεί ο καθένας και γιατί κατά τη γνώμη τους είναι χρήσιμη η φιλοσοφία;

B2.**ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Κωνσταντίνος Καβάφης, Ένας γέρος**

Σε ηλικία περίπου 31 ετών ο Καβάφης συνθέτει την πρώτη γραφή του ποιήματος «Ένας γέρος» (Οκτώβριος 1894), βασιζόμενος κυρίως σε εικασίες σχετικά με το πώς μπορεί να αισθάνεται ένας ηλικιωμένος ή πώς πιθανώς θα αισθάνεται ο ίδιος, όταν φτάσει στην ηλικία του γήρατος.

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθετ' ένας γέρος·
με μίαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες των άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια 5
που είχε και δύναμη, και λόγο, κ' εμορφιά.

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυττάζει.
Κ' εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθες. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πως τον εγέλα· 10
και πως την εμπιστεύονταν πάντα — τι τρέλλα! —
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει. 15

... Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στου καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

- Πώς συνδέεται η φιλοσοφική αναζήτηση με τη γεροντική ηλικία του ανθρώπου στην Έπιστολήν πρὸς Μενουκίαν του Επίκουρου και πώς στο παραπάνω ποίημα του Κ. Καβάφη; Να συγκρίνετε τις δύο απόψεις.
- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:
1. Η θρησκεία αποτέλεσε το πρόσχημα πίσω από το οποίο κρύβονταν οι πολιτικοί λόγοι της δίωξης του Σωκράτη.
 2. Η Ακαδημία του Πλάτωνα ήταν σημείο συνάντησης σημαντικών λογίων της εποχής.
 3. Ο Πλάτων έδωσε κι ένα δεύτερο παρατσούκλι στον Αριστοτέλη· τον είπε «ακροατή», γιατί ο Αριστοτέλης άκουγε προσεκτικά όλα τα μαθήματα.
 4. Ο Αριστοτέλης απέφευγε να ασκεί κριτική στους συναδέλφους του στην Ακαδημία.
 5. Ο Αριστοτέλης πίστευε ότι οι άνθρωποι μπορούν να εξασφαλίσουν την ευδαιμονία τους μόνο με την κατάκτηση της αρετής.
- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. έστιν	α. προέλευση
2. λέγων	β. έλεγχος
3. παρηνλνθέναι	γ. ουσία
4. έχομεν	δ. παραλογισμός
5. πράττομεν	ε. σχήμα
	ζ. διαπραγμάτευση
	η. πρατήριο

10. ΘΕΜΑ 23761

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Προτρεπτικός [Πρὸς Θεμίσωνα], απόσπ. 8

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Έπίκουρος, Έπιστολή πρὸς Μενουκία, 122

Μῆτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρον ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς ἐστιν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαίνειν. Ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὦραν ἢ παρηνλνθέναι τὴν ὦραν, ὁμοίός ἐστιν τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρηναι τὴν ὦραν ἢ μηκέτι εἶναι. Ὡστε φιλοσοφητέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιός ἦ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Μελετᾶν οὖν χρῆ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Ποιο είναι το τελικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα 8 από τον Προτρεπτικό λόγο προς τον Θεμισώνα;
- β.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο διδαγμένο κείμενο του Επίκουρου και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του συγκεκριμένου αρχαίου διδαγμένου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Για κανέναν άνθρωπο δεν είναι πια πολύ αργά να φροντίσει για την υγεία της ψυχής του μέσω της φιλοσοφίας.
 2. Οι ηλικιωμένοι οφείλουν κατά κύριο λόγο να φιλοσοφούν.
 3. Όταν δεν έχουμε πλούτο, κάνουμε τα πάντα για να τον αποκτήσουμε.
- B1.** Με ποια επιχειρήματα ο Επίκουρος αποδεικνύει την αναγκαιότητα της φιλοσοφίας για όλους, ανεξαρτήτως ηλικίας;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικά Νικομάχεια, Β 2.1-4, 1103b26-1104a5

Ο Αριστοτέλης αναλύει τη φύση των ηθικών αρετών, οι οποίες κατακτώνται χάρη στη συνήθεια που δημιουργείται με την επανάληψη μιας ενέργειας. Ξεκινώντας την ανάλυσή του, διευκρινίζει ότι η φιλοσοφική ενασχόληση με τις ανθρώπινες πράξεις, αντίθετα από τη θεωρητική γνώση (μαθηματική, φυσική, θεολογία), έχει πρακτική χρησιμότητα και εφαρμογή.

Επειδή λοιπόν η παρούσα φιλοσοφική μας ενασχόληση δεν έχει ως στόχο της, όπως οι άλλες, τη θεωρητική γνώση (η έρευνά μας δηλαδή δεν γίνεται για να μάθουμε τι είναι η αρετή, αλλά για να γίνουμε ενάρετοι αλλιώς δεν θα είχε κανένα νόημα), είναι ανάγκη να εξετάσουμε το θέμα «πράξεις», με το νόημα «πώς πρέπει να τις πράττουμε» αυτό, φυσικά, επειδή από αυτές εξαρτάται και το τι θα είναι τελικά οι έξεις μας, όπως το έχουμε ήδη πει. Ας βάλουμε λοιπόν ως βάση τη γενικά παραδεκτή αρχή ότι οι πράξεις μας πρέπει να κατευθύνονται από τον ορθό λόγο [...]. Ας σπεύσουμε όμως να συμφωνήσουμε από τώρα μεταξύ μας πως κάθε φορά που μιλούμε για πράξεις και για συμπεριφορές ο λόγος μας δεν μπορεί παρά να είναι γενικός και όχι ακριβής ως τη λεπτομέρεια. Το είπαμε ήδη στην αρχή, ότι οι φιλοσοφικοί μας λόγοι πρέπει να ζητούμε να είναι αντίστοιχοι προς το θέμα μας -και, βέβαια, τα θέματα τα σχετικά με τη συμπεριφορά μας και με ό,τι μας συμφέρει και μας ωφελεί δεν έχουν τίποτε το σταθερό, όπως δεν έχουν τίποτε το σταθερό και τα θέματα τα σχετικά με την υγεία μας.

(Μτφρ. Δ. Λυπουρλής)

Να συγκρίνετε την άποψη του Επίκουρου για τον σκοπό και την αξία της φιλοσοφίας με την αντίστοιχη άποψη του Αριστοτέλη, όπως αυτή διατυπώνεται στο παραπάνω παράλληλο κείμενο από τα Ἠθικά Νικομάχεια.

- B3.** Να συνδέσετε καθεμιά από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η σωκρατική αμφισβήτηση υπήρξε	α. δημιουργική. β. πηγή άρνησης.
2. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε επειδή	α. δεν είχε εκπληρώσει τις στρατιωτικές υποχρεώσεις του. β. θεωρήθηκε υπεύθυνος για την πολιτική συμπεριφορά των μαθητών του.
3. Το πρώτο θέμα συζήτησης μεταξύ Σωκράτη και Πρωταγόρα είναι	α. η φύση της αρετής. β. η διδασκαλία της αρετής.
4. Στη δικαιοσύνη κατά τον Πλάτωνα εμπεριέχονται τρεις αρετές	α. σοφία, ανδρεία, σωφροσύνη β. ανδρεία, εντιμότητα, σοφία
5. Ο Αριστοτέλης πρόβαλε τον όρο	α. ευτυχία. β. ευδαιμονία.

B4. Να γράψετε μία **σύνθετη λέξη** της Νέας Ελληνικής, με **πρώτο συνθετικό** καθεμία από τις παρακάτω λέξεις των αρχαίων διδαγμένων κειμένων: **ὀρθῶς, ψυχὴν, ὅμοιος, πάντα, πράττομεν.**

11. ΘΕΜΑ 30025

ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοσθένης, Κατ' Αριστογείτονος Α, §§32-33

(έκδ. του Butcher, S.H. Οξφόρδη: Clarendon Press, 1907, ανατ. 1966)

Στον συγκεκριμένο λόγο ο ρήτορας αναφέρεται στη στάση του Αριστογείτονα απέναντι στους νόμους και γενικότερα στην ανηθικότητά του, που αποτελεί σοβαρή απειλή για την πόλη της Αθήνας.

Τί γὰρ οὗτος ὀκνήσειεν ἄν, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἀνηκέστων ἢ δεινῶν, ἄνθρωπος μιὰρὸς καὶ πατρικῆς ἔχθρας πρὸς τὸν δῆμον ἀνάμεστος; Τίς δ' ἂν ἄλλος μᾶλλον, ὃ μὴ γένοιτο, ἀνατρέψειεν τὴν πόλιν, εἰ λάβοιτ' ἐξουσίας; Οὐχ ὀράθ' ὅτι τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ πολιτείας οὐ λογισμὸς οὐδ' αἰδῶς οὐδεμία, ἀλλ' ἀπόνοι' ἡγεῖται, μᾶλλον δ' ὅλον ἔστ' ἀπόνοι' ἢ τούτου πολιτεία; Ἡ μέγιστον μὲν ἐστὶν αὐτῷ τῷ ἔχοντι κακόν, δεινὸν δὲ καὶ χαλεπὸν πᾶσι, πόλει δ' οὐκ ἀνεκτόν. Ὁ γὰρ ἀπονεννημένος ἅπας ἑαυτὸν μὲν προεῖται καὶ τὴν ἐκ λογισμοῦ σωτηρίαν, ἐκ δὲ τοῦ παραδόξου καὶ παραλόγου, εἰ ἄρα σωθῆ, σώζεται. Τίς ἂν οὖν εὖ φρονῶν αὐτὸν ἂν ἢ τὰ τῆ πατρίδι συμφέροντα ταῦτη συνάψειεν; Τίς οὐκ ἂν εἰς ὅσον δυνατὸν φεύγοι, καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην ἐκποδῶν ποιήσαιτο, ἵνα μηδ' ἄκων αὐτῇ ποτε περιπέση; Οὐκ ἀπονοίας, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς ὑπὲρ πατρίδος βουλευομένους δεῖ ζητεῖν ὅτε κοινωνήσουσιν, ἀλλὰ νοῦ καὶ φρονῶν ἀγαθῶν καὶ προνοίας πολλῆς. Ταῦτα μὲν γὰρ εἰς εὐδαιμονίαν ἄγει πάντα ἀνθρώπους, ἐκείνη δ' οἷ τοῦτον ἀπελθεῖν δεῖ.

ἀνήκεστος, -ον: ανίατος, αθεράπευτος

ἀπόνοια: παράνοια

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Γ1. Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «**Τί γὰρ οὗτος ὀκνήσειεν ἄν, ...ἐὰν ἄρα σωθῆ, σώζεται**».
- Γ2. Για ποιους λόγους, κατά τον ρήτορα, είναι απαραίτητο η συμπεριφορά ενός ανθρώπου στο πλαίσιο της πόλης να χαρακτηρίζεται από σύνεση και λογική;
- Γ3. α. «**Οὐχ ὀρθῶ' ὅτι τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ πολιτείας οὐ λογισμὸς οὐδ' αἰδὼς οὐδεμία, ἀλλ' ἀπόνοι' ἠγγείται**»: Να μεταφέρετε τα ρήματα του αποσπάσματος στο β' ενικό προστακτικής ίδιου χρόνου και φωνής.
- β. «**Τίς ἂν οὖν εὖ φρονῶν αὐτὸν ἂν ἢ τὰ τῆ πατρίδι συμφέροντα ταύτη συνάψειεν;**»: Να μεταφέρετε τις αντωνυμίες του αποσπάσματος στη δοτική πληθυντικού στο ίδιο γένος.
- Γ4. α. Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου:

τῶν ἀνηκέστων:	εἶναι	στο
ἄκων:	εἶναι	στο
ζητεῖν:	εἶναι	στο

- β. **Τίς δ' ἂν ἄλλος μᾶλλον, ὃ μὴ γένοιτο, ἀνατρέψειεν τὴν πόλιν, εἰ λάβοιτ' ἐξουσίας;** Να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο και να τον μετατρέψετε, ώστε να δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού.

12. ΘΕΜΑ 26118

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 320c-321b

Ἦν γὰρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεὶα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νείμαντος δέ μου», ἔφη, «ἐπίσκεψαι»· καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὤπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἠμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠὔξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσφρυν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος αἴστωθει· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τούντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξέποριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ρίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν ζῶων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο

κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Οι θεοί και τα θνητά γένη δημιουργήθηκαν ταυτόχρονα.
2. Ο Επιμηθέας εφοδίασε τα πιο ανίσχυρα ζώα με ταχύτητα.
3. Ο Επιμηθέας εξασφάλισε διαφορετικό είδος τροφής για κάθε γένος.

β. Ποια προστατευτικά μέσα επινόησε ο Επιμηθέας για να αντιμετωπίσουν τα ζώα τις αντίξοες καιρικές συνθήκες;

B1. Πώς εξασφαλίστηκε η ισορροπία και η επιβίωση στο ζωικό βασίλειο κατά τον Πρωταγόρα; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B2. **ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Εκδοτική Αθηνών, Ελληνική Μυθολογία, τ. 2, σ.58

Μύθοι με θέμα τη δημιουργία του ανθρώπου από χώμα μας είναι γνωστοί και από άλλους λαούς (Αιγύπτιους, Βαβυλώνιους) [...] Όλοι οι αρχαιοελληνικοί μύθοι, θεογονικοί και ανθρωπογονικοί, που αναφέρονται σε όντα γεννημένα από γη, χώμα, πηλό, πέτρα, ακόμα και πετρωμένο καρπό, σπόρο και αβγό με κέλφος από πέτρωμα, όλοι βασίζονται στην πρωταρχική διαπίστωση της γεννητικής δύναμης της γης, που σε κοινωνίες με μητριαρχικά πρότυπα εκφράζεται προεπιστημονικά με την πίστη στην παμμήτειρα Γη. Ειδικά για τον ανθρωπογονικό μύθο της Πανδώρας, η ανάπτυξη της κεραμικής προϋποτίθεται: Οι θεοί που πλάθουν ανθρώπινα πλάσματα κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν τους έχουν πρότυπο τους ανθρώπους, που δίνουν τη δική τους μορφή στους θεούς τους, όταν πάνω στον κεραμευτικό τροχό κατασκευάζουν τα λατρευτικά τους ομοιώματα. Αυτή η ιδέα λειτουργεί ακόμα και στην πρώιμη ελληνική επιστήμη. Έτσι στον 6ο αι. π.Χ. ένας φιλόσοφος με γαιοκρατική φυσική θεωρία, ο Ξενοφάνης διδάσκει: όλοι έχουμε γίνει από χώμα και νερό (απόσπ. 29 DK).

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να τεκμηριώσετε τις διαπιστώσεις που υπάρχουν σε αυτό αναφορικά με τους κοσμογονικούς και ανθρωπογονικούς μύθους αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

α. Πολλοί φίλοι του Σωκράτη στήριζαν το πραξικόπημα των Τριάκοντα Τυράννων.

β. Σύμφωνα με μία παράδοση, στην είσοδο της Ακαδημίας συναντούσε κανείς την επιγραφή «γνώθι σαυτόν».

γ. Ο Πλάτων χρησιμοποιούσε τον μύθο, για να συμπληρώσει μία αυστηρή φιλοσοφική απόδειξη.

δ. Η πατρότητα του φιλοσοφικού μύθου του Πρωταγόρα ανήκει στον ίδιο τον Πλάτωνα.

ε. Για τον Αισχύλο ο Προμηθέας είναι ένας μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας.

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. απονομή	α. είμαρμένος
2. δέμα	β. νεΐμαι

3. υπόδειξη	γ. διδούς
4. μερίδιο	δ. ἀμφιεννύς
5. ανόητος	ε. ὑποδῶν
6. διάδοση	
7. μεταμφιεσμένος	

13. ΘΕΜΑ 26119

ΔΙΑΔΗΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 320c-321b

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆι κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεὶα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νείμαντος δέ μου», ἔφη, «ἐπίσκειναι»· καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὤπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδούς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγῆν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσφριζεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος αἰστωθεῖη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπῆρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὄρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννύς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὅπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τὸν τευθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ρίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Τα θνητά γένη δημιουργήθηκαν από τα εξής υλικά: γη, φωτιά και ὅσα αναμειγνύονται με αυτά.
 2. Ο Προμηθεὺς συμφώνησε με τον Επιμηθεὺς να κάνει ο ἴδιος την κατανομή των επιμέρους ιδιοτήτων στα ζῶα, και στη συνέχεια ο Επιμηθεὺς να τα επιθεωρήσει.
 3. Βασικὴ μέριμνα του Επιμηθεὺς κατὰ την κατανομή των επιμέρους ιδιοτήτων στα ζῶα ἦταν ἡ επιβίωση του είδους τους.
 4. Υπήρξε πρόνοια εκ μέρους του Επιμηθεὺς για την προστασία των ζώων ἀπὸ τα καιρικά φαινόμενα.
 5. Τα σαρκοβόρα ζῶα γεννούν πολλοὺς απογόνους.
- B1.** «**ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος αἰστωθεῖη**»: Για ποιον λόγο κατὰ τον Πρωταγόρα πρέπει να υπάρξει μέριμνα να μην χαθεῖ κάποιο γένος; Ποια κοινὰ σημεῖα υπάρχουν με νεότερες επιστημονικές ἀπόψεις σχετικά με την αναγκαιότητα ἰσορροπίας στη φύση;

Έμπεδοκλής, απόσπασμα 17, 14-30

Ο φιλόσοφος Έμπεδοκλής από τον Ακράγαντα της Σικελίας (483/2-424/3 π.Χ.) διατύπωσε τη διδασκαλία του σε ποιητική μορφή. Στο έργο του Περί φύσεως (από το οποίο σώθηκε μικρό μέρος του) ανέπτυξε τη φυσική του διδασκαλία. Στο παρακάτω απόσπασμα μιλάει για τις αρχές των έμβιων όντων και τον κύκλο τους –έναν κύκλο που ίσως αφορά γενικότερα τον κόσμο, τη γένεση και τη φθορά του.

Αλλά εμπρός, άκουε τα λόγια μου, γιατί η γνώση τον νου αναπτύσσει.

όπως είπα και πριν, δηλώνοντας τα όρια των λόγων μου, (15)

και τώρα για δυο καταστάσεις θα μιλήσω: τη μια το ένα βγήκε απ' τα πολλά,

και την άλλη από το ένα ξεπρόβαλλαν και έγιναν πολλά,

φωτιά, νερό και χώμα και το άπλετο ύψος του αέρα,

και χωριστά από αυτά η ολέθρια Έχθρα (νεϊκος), ισόρροπα παντού απλωμένη,

και η Φιλότητα ανάμεσά τους, ίση μ' αυτά στο μήκος και στο πλάτος. (20)

κοίταξέ την με τον νου σου και μην κάθεσαι με θαμπωμένα μάτια.

αυτή, πιστεύουν, πως είναι φυτρωμένη και στα μέλη των θνητών

χάρη σ' αυτήν σκέφτονται φιλικά και κάνουν πράξεις φιλικές,

καλώντας τη Χαρά με το όνομα και Αφροδίτη.

αυτή περιφέρεται ανάμεσά τους και κανείς θνητός δεν το έχει καταλάβει. (25)

Εσύ όμως άκου τον αλήθητο σκοπό του λόγου.

Όλ' αυτά είναι ίσα και συνομήλικα εξαρχής,

αλλά διαφορετική έχει το καθένα σημασία, κατά το ήθος του καθενός.

και διαδοχικά κρατούν την εξουσία, καθώς γυρίζει ο χρόνος

και μετά απ' αυτά τίποτε δεν προστίθεται ούτε εξαφανίζεται. (30)

Μτφρ. Β. Κύρκος

Ποιες κοινές κοσμολογικές και μυθολογικές αντιλήψεις μπορείτε να εντοπίσετε ανάμεσα στον μύθο που αφηγείται ο Πρωταγόρας και στο παραπάνω απόσπασμα από το έργο Περί φύσεως του Έμπεδοκλή;

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η μήνυση κατά του Σωκράτη έγινε	α. από τον Κριτία και τον Χαρμίδα.
	β. από το ιερατείο της Αθήνας.
	γ. από τον Μέλητο.
2. Η 7η Επιστολή του Πλάτωνα αποτελεί	α. σημαντική πηγή πληροφοριών για τη ζωή του.
	β. ένα είδος βιογραφίας του Σωκράτη.
	γ. μία επιστολή προς τους Αθηναίους φίλους του.
3. Ο Πλάτων ήρθε σε επαφή με τον Πυθαγορισμό	α. στην Ακαδημία.
	β. πριν τον θάνατο του Σωκράτη.
	γ. στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία.
4. Κύριο θέμα συζήτησης ανάμεσα στον	α. η σοφιστική τέχνη.

Σωκράτη και τον Πρωταγόρα είναι	β. η έννοια της δικαιοσύνης.
	γ. η φύση της αρετής.
5. Στον διάλογο Πρωταγόρας ο Σωκράτης	α. αρνείται την ύπαρξη του απόλυτου.
	β. αναζητά μία αλήθεια γενική, καθολική και απόλυτη.
	γ. χρησιμοποιεί τη διάλεξη ως μέθοδο αναζήτησης της αλήθειας.

B4. Να γράψετε ένα **σύνθετο ομόρριζο ουσιαστικό ή επίθετο** της Νέας Ελληνικής, για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου: **μείζαντες, ἔφη, ἔσφζεν, δέρμασι, τροφήν.**

14. ΘΕΜΑ 26120

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 320c-321b

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένως γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεὶα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νείμαντος δέ μου», ἔφη, «ἐπίσκεψαι» καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμη· τοὺς δὲ ὤπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσφζεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀἴστωθει· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τὸν τεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῶων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομενοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Οι θεοὶ δημιουργοῦν τα θνητὰ γένη στο εσωτερικό της γης.
2. Κατὰ την κατανομή των επιμέρους ιδιοτήτων στα μικρόσωμα ζῶα δόθηκε μεγάλη δύναμη.
3. Βασικός σκοπός του Ἐπιμηθέα ἦταν η διαίωσιση του εἶδους των θνητῶν γενῶν.

β. Με ποιους τρόπους εξασφαλίστηκε η τροφή για όλα τα ζῶα;

B1. Με ποια δεδομένα για την κατάσταση του κόσμου αρχίζει ο μύθος και πώς αυτός συνδέεται με την προσωκρατική φιλοσοφία;

B2. **ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Εκδοτική Αθηνών, Ελληνική Μυθολογία, τ. 2, σ.58

Μύθοι με θέμα τη δημιουργία του ανθρώπου από χώμα μας είναι γνωστοί και από άλλους λαούς (Αιγύπτιους, Βαβυλώνιους) [...] Όλοι οι αρχαιοελληνικοί μύθοι, θεογονικοί και ανθρωπογονικοί, που αναφέρονται σε όντα γεννημένα από γη, χώμα, πηλό, πέτρα, ακόμα και πετρωμένο καρπό, σπόρο και αβγό με κέλυφος από πέτρωμα, όλοι βασίζονται στην πρωταρχική διαπίστωση της γεννητικής δύναμης της γης, που σε κοινωνίες με μητριαρχικά πρότυπα εκφράζεται προεπιστημονικά με την πίστη στην παμμήτειρα Γη. Ειδικά για τον ανθρωπογονικό μύθο της Πανδώρας, η ανάπτυξη της κεραμικής προϋποτίθεται: Οι θεοί που πλάθουν ανθρώπινα πλάσματα κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν τους έχουν πρότυπο τους ανθρώπους, που δίνουν τη δική τους μορφή στους θεούς τους, όταν πάνω στον κεραμευτικό τροχό κατασκευάζουν τα λατρευτικά τους ομοιώματα. Αυτή η ιδέα λειτουργεί ακόμα και στην πρόιμη ελληνική επιστήμη. Έτσι στον 6ο αι. π.Χ. ένας φιλόσοφος με γαιοκρατική φυσική θεωρία, ο Ξενοφάνης διδάσκει: όλοι έχουμε γίνει από χώμα και νερό (απόσπ. 29 DK).

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να τεκμηριώσετε τις διαπιστώσεις που υπάρχουν σε αυτό αναφορικά με τους κοσμογονικούς και ανθρωπογονικούς μύθους αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B3. Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Τρεις φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Ο ίδιος ο Σωκράτης ονόμαζε την εξαγωγή της σωκρατικής άποψης από τον αντίπαλο συνομιλητή	α. ανάπτυξη της κοινωνικής οργάνωσης του ανθρώπου. β. διάλεξη.
2. Ο Πρωταγόρας στη δική του εκδοχή του προμηθεϊκού μύθου τονίζει την	γ. δικαιοσύνη.
3. Οι δημιουργοί στην πλατωνική Πολιτεία είναι	δ. η πολυπληθέστερη από τις τρεις τάξεις. ε. ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία.
4. Το σημαντικότερο πρόβλημα που συζητείται στην πλατωνική Πολιτεία είναι η	ζ. διδασκαλία της αρετής. η. μία αριστοκρατία του πνεύματος.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η πόλις-κράτος αποτελείται από	θ. μαιευτική.

B4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο **ομόρριζο** (απλό ή σύνθετο) της λέξης του αρχαίου διδαγμένου κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- **κεράννυται:** Σας έφερα ένα για την γιορτή μου!
- **προσήπτεν:** Στην Αρχαία Ολυμπία γίνεται η της Ολυμπιακής φλόγας.

- **διαφυγές:** Εξαθλιωμένοι άνθρωποι από άλλες χώρες έρχονται ως στη χώρα μας αναζητώντας μία καλύτερη τύχη.
- **αὐτοφυής:** Η έλλειψη σεβασμού προς το περιβάλλον συνιστά τη μεγαλύτερη απειλή για την ανθρωπότητα.
- **ἀναλισκομένοις:** Καθημερινά..... διάφορα προϊόντα για τη διαβίωσή μας.

15. ΘΕΜΑ 26018

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμῃ γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖται, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὺς δὲ δι’ Ἐπιμηθεὺς ὕστερον, ἤπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Προμηθεὺς διαπίστωσε ὅτι ὁ ἀνθρώπος δεν ἦταν εφοδιασμένος με τις απαραίτητες ιδιότητες για την επιβίωσή του.
 2. Η πολιτική τέχνη ανήκε στη θεά Αθηνά.
 3. Ο Επιμηθεὺς τιμωρήθηκε για την απεισκευσία του.
- β.** Ποιες συγκεκριμένες ατέλειες παρουσίαζε ὁ ἀνθρώπος αρχικά σύμφωνα με τὸν μῦθο τοῦ Πρωταγόρα;
- B1.** Να διευκρινίσετε τις ἔννοιες **ἔντεχνος σοφία** και **ἔμπυρος τέχνη**. Πῶς σχετίζονται αυτές οι ἔννοιες με τὴν **περὶ τὸν βίον σοφίαν**;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αἰσχύλος, Προμηθεὺς Δεσμώτης, στ. 487-506

Στην τραγωδία Προμηθεὺς Δεσμώτης, τὸ Κράτος και ἡ Βία, μαζί με τὸν ἀπρόθυμο Ἡφαιστο, εκτελώντας τὴν διαταγή τοῦ Δία, καθηλώνουν τὸν Προμηθεὺς πάνω σε ἕνα βράχο τῆς Σκυθίας, ἐπειδὴ ἔκλεψε ἀπὸ τοὺς θεοὺς τὴν φωτιά και τὴ χάρισε στους ἀνθρώπους. Στὸν τόπο ἐκεῖνο φθάνουν με τὴ σειρά οἱ Ωκεανίδες (ὁ χορὸς), ὁ

συμπάσχων Ωκεανός και η Ιώ. Στους επισκέπτες αυτούς ο Προμηθέας μιλάει για την προσφορά του στους ανθρώπους.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ:

Και των αρπαχτικών πουλιών καθάρια
τους όρισα το πέταγμα: σημάδι,
εξαίσιο το δεξί να λογαριάζουν
και το ζερβί κακότυχο. Ποιες έχτρες (490)

έχει καθένα, ποιες συνήθειες και φιλίες,
πώς σμίγει σε κοπάδι, και των σπλάχνων
τη λαμπερή μορφή, τι χρώμα νά 'χουν
στους θεούς για ν' αρέσουνε κι ακόμη
τις πλήθεις όψεις του λοβού και της χολής (495)

και τα μεριά με πάχος σκεπασμένα
και το μακρύ το κόκαλο της πλάτης
πυρώνοντας στη θράκα, εγώ το δρόμο
δύσκολης στους θνητούς χάραξα τέχνης:
και τα λαμπρά φανέρωσα της φλόγας
σημάδια, που αφανέρωτα ήταν πρώτα.
Αυτά λοιπόν και κάτω από το χώμα (500)

κρυμμένους θησαυρούς για τους ανθρώπους,
σίδηρο και χαλκό, χρυσάφι, ασήμι,
ποιος θά 'λεγε πως τά 'βρε πρώτος;
Κανείς, καλά το ξέρω, εχτός αν θέλει
να φλυαρεί του κάκου. Μ' ένα λόγο
στο λέω για να το μάθεις στους θνητούς (505)
όλες οι τέχνες απ' τον Προμηθέα.

Μτφρ. Τ. Ρούσσου

Πώς παρουσιάζεται ο Προμηθέας στο παραπάνω απόσπασμα από την τραγωδία του Αισχύλου Προμηθεὺς Δεσμώτης και πώς στον μύθο του Πρωταγόρα; Να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:
1. Ο Σωκράτης παρομοιάζει τον εαυτό του με μαία στην προσπάθειά του να βοηθήσει τον συνομιλητή του στην αναζήτηση της αλήθειας.
 2. Ο Πλάτων πίστευε πως θα μπορούσε να μεταμορφώσει τον Διονύσιο Β' σε φιλόσοφο- βασιλέα.
 3. Στον διάλογο Πρωταγόρας Σωκράτης και Πρωταγόρας καταλήγουν σε οριστικά συμπεράσματα.
 4. Μετά την επιστροφή του στην Αθήνα από το πρώτο του ταξίδι του στην Σικελία, ο Πλάτων ίδρυσε την Ακαδημία

5. Για τους αρχαίους Έλληνες η αρετή του ανθρώπου ως ιδιώτη διέφερε από την αρετή του ανθρώπου ως πολίτη.

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. σκοπιμότητα	α. ἐνεχώρει
2. απουσία	β. λαθῶν
3. φωλιά	γ. ἐπισκεψόμενος
4. ενέχυρο	δ. φῶς
5. παραχώρηση	ε. ἦσαν
6. φωστήρας	
7. λαθραίος	

16. ΘΕΜΑ 26019

ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὄτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖται, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεὶ ὕστερον, ἦπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Ο Προμηθεὶς ξόδεψε χωρίς να το καταλάβει τα εφόδια στα ἄλογα ζῶα.
2. Ο Προμηθεὶς διαπίστωσε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δεν ἦταν εφοδιασμένος με τις απαραίτητες ιδιότητες για τὴν ἐπιβίωσή του σε ἀντίθεση με τα ἄλογα ζῶα.
3. Ο ἄνθρωπος θα μπορούσε να ἀποκτήσει και να χρησιμοποιήσει τὴν τεχνικὴ γνώση χωρίς τὴ φωτιά.
4. Ο Προμηθεὶς ἔκλεψε τὴ φωτιά και τὴν πολιτικὴ τέχνη για χάρη του ἀνθρώπου.

5. Ο Επιμηθέας τιμωρήθηκε για την απερισκεψία του.

B1. Να συγκρίνετε την εικόνα του Επιμηθέα μ' εκείνη του Προμηθέα. Στην απάντησή σας να λάβετε υπόψη και την ετυμολογία των δύο ονομάτων.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Φρειδερίκος Νίτσε, Η γέννηση της τραγωδίας, 9

Ο Γερμανός φιλόσοφος Φρειδερίκος Νίτσε (1844-1900) υπήρξε καθηγητής φιλολογίας, γνώστης της αρχαιοελληνικής και ρωμαϊκής γραμματείας. Στη Γέννηση της τραγωδίας μέσα από το πνεύμα της μουσικής (1872) προβαίνει σε μια πρωτότυπη ανάλυση της αρχαίας τραγωδίας, στην οποία βρίσκει μια καλλιτεχνική μορφή που υπερβαίνει τον πεσιμισμό και τον μηδενισμό.

Αυτή τη δόξα της παθητικότητας θα την αντιπαραθέσω τώρα στη δόξα της ενεργητικότητας, που εκφράζεται στον Προμηθέα του Αισχύλου. Αυτό που είχε να μας πει εδώ ο στοχαστής Αισχύλος, αλλά που, ως ποιητής, μας άφησε μόνον να το προαισθανθούμε με την αλληγορική του εικόνα, μπόρεσε να μας το αποκαλύψει ο νεαρός Γκαίτε με τούτα τα τολμηρά λόγια του δικού του Προμηθέα:

Εδώ κάθομαι και πλάθω τους ανθρώπους
σύμφωνα με την εικόνα μου,
μια ράτσα που να μου μοιάζει,
για να υποφέρει, να κλαίει,
να απολαμβάνει και να χαίρεται,
και να μη σε σέβεται,
όπως εγώ!

Ο άνθρωπος, ανεβαίνοντας στο ύψος ενός Τιτάνα, κερδίζει τον πολιτισμό του με τις δικές του προσπάθειες και αναγκάζει τους θεούς να συμμαχήσουν μαζί του, επειδή, χάρη στη δική του σοφία, κρατάει την ύπαρξη και τους περιορισμούς των θεών στα χέρια του. Αλλά το πιο θαυμαστό σ' αυτό το ποίημα για τον Προμηθέα, το οποίο στη βασική του ιδέα είναι ένας αληθινός ύμνος στην ασέβεια, είναι η βαθιά αισχύλεια επιδίωξη για δικαιοσύνη.

Μτφρ. Ζ. Σαρίκα

Πώς παρουσιάζεται ο Προμηθέας στο κείμενο του Νίτσε; Ποια σχέση έχει με τον Προμηθέα, όπως εμφανίζεται στον μύθο του σοφιστή Πρωταγόρα;

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Ο Σωκράτης είχε βάλει σκοπό της ζωής του να αποδείξει την άγνοια όσων σπουδαίων περνούσαν για σοφοί.
2. Ο Σωκράτης αμφισβητεί τις παραδοσιακές ιδέες και αρχές αναζητώντας τη βαθύτερη αλήθεια.
3. Ο Πλάτων δεν συμμετείχε στην πολιτική και δεν υπηρέτησε ποτέ ως στρατιώτης.
4. Ο Πλάτων ίδρυσε την Ακαδημία μετά την επιστροφή του από το πρώτο ταξίδι στη Σικελία.
5. Ο Αριστοτέλης συνθέτει το σημαντικότερο μέρος των Πολιτικῶν του κατά την πρώτη διαμονή του στην Αθήνα.

- B4.** Να εντοπίσετε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο μία **ομορριζή** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **προμήθεια, μελωδία, οδόστρωμα, μερίδιο, λαθραίος.**

17. ΘΕΜΑ 26020

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὄτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἧ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖται, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεῖα ὕστερον, ἦπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο ἄνθρωπος μπορούσε να αποκτήσει και να χρησιμοποιήσει την τεχνική γνώση χωρίς τη φωτιά.
 2. Ο Προμηθεὶς ἔκλεψε τη φωτιά και την πολιτική τέχνη για χάρη του ἀνθρώπου.
 3. Ο Επιμηθεὶς τιμωρήθηκε για την ἀπερισκεψία του.
- β.** Πού αναφέρονται οι ανωνυμίες **αὐτὴν** και **τῷ** στη φράση **ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι**;
- B1.** Στον μύθο του Πρωταγόρα υπάρχουν αρκετοί συμβολισμοί. Ποιον συμβολικό ρόλο ἔχουν στον μύθο ο Επιμηθεὶς, ο Προμηθεὶς, ο Ἥφαιστος, η Αθηνά, οι φρουροί του Δία (αἱ Διὸς φυλακαὶ);

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική Βιβλιοθήκη, 1,8,1-7

Ο Διόδωρος, πραγματευόμενος την αρχή του κόσμου, της ζωής και του πολιτισμού, υιοθετεί την άποψη ότι ο πολιτισμός αναπτύχθηκε σταδιακά μέσα από τεχνολογικές, πολιτικές και άλλες ανακαλύψεις. Επισημαίνει δε ότι η ανάγκη ήταν αυτή που οδήγησε τον άνθρωπο στην έξοδο από την πρωτόγονη κατάσταση και στη δημιουργία του πολιτισμού.

Οι αρχαιότεροι άνθρωποι διδάχτηκαν σιγά σιγά από την πείρα να καταφεύγουν σε σπηλιές το χειμώνα και να αποθηκεύουν καρπούς που μπορούσαν να διατηρηθούν. Μετά την ανακάλυψη της φωτιάς και άλλων χρήσιμων πραγμάτων επινόησαν σιγά σιγά διάφορες τέχνες και οτιδήποτε άλλο βοηθούσε στη ζωή του συνόλου. Γενικά, δάσκαλος του ανθρώπου σε όλα δεν ήταν τίποτε άλλο από την ανάγκη, που δίδασκε τις κατάλληλες δεξιότητες σε όποιον είχε από τη φύση την ικανότητα και είχε χέρια, λόγο, και ευφυΐα, για να τον βοηθούν στην κάθε περίπτωση.

Μτφρ. Θ. Μαυρόπουλος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με τα όσα αναφέρονται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία και από τα δύο κείμενα.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε φράση της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στο σωστό όνομα. Τα ονόματα της στήλης Β είναι δυνατόν να αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία σωστές φράσεις της στήλης Α (ένα όνομα της στήλης Β περισσεύει).

A	B
1. «ἐν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα»	α. Ηράκλειτος
2. «τὸ ταῦτοῦ πράττειν»	β. Πρωταγόρας
3. «ὄσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν»	γ. Σωκράτης
4. «ἦθος ἀνθρώπων δαίμων»	δ. Αριστοτέλης
5. «ἢ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν»	

- B4.** Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο **ομόρριζο** (απλό ή σύνθετο) της λέξης του αρχαίου διδαγμένου κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- **ἐπισκεψόμενος:** Η Διευθύντρια αντιμετώπισε την πρόταση με έντονη δυσπιστία επιδεικνύοντας έντονο
- **εἰμαρμένη:** Ο άνθρωπος είναι δημιουργός της του.
- **ἐνεχώρει:** Παρατηρήθηκε του εδάφους λόγω του σεισμού.
- **εὐπορία:** Πάντα εἶχα την, εἰάν τα κατάφερε μόνος του ἢ χάρη στις γνωριμίες του.
- **δίκη:** Ο ρήτορας Λυσίας είναι γνωστός κυρίως για τους λόγους που ἔγραψε.

18. ΘΕΜΑ 30027

ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφῶν, Ἑλληνικά, Βιβλίο 7, κεφ. 1, §§39-40

(έκδ. E.C. Marchant, Οξφόρδη: Clarendon Press, 1900, ανατ. 1968)

Το 367 π.Χ. οι ίδιες οι ελληνικές πόλεις ἔστειλαν αντιπροσώπους στον Πέρση βασιλιά επιδιώκοντας την περσική ανάμειξη στις ελληνικές υποθέσεις, ώστε μέσω της περσικής υποστήριξης, να κερδίσουν την ηγεμονία στον ελλαδικό χώρο. Ως αντιπρόσωπος της Θήβας στάλθηκε ο Πελοπίδας, που εξασφάλισε χρηματοδότηση της πόλης του από τους Πέρσες και τη συγγραφή της επιστολής για την οποία γίνεται λόγος και στο κείμενο.

Ὡς δὲ οἱ Θηβαῖοι συνεκάλεσαν ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπασῶν ἀκουσομένους τῆς παρὰ βασιλέως ἐπιστολῆς, καὶ ὁ Πέρσης ὁ φέρων τὰ γράμματα δείξας τὴν βασιλέως σφραγίδα ἀνέγνω τὰ γεγραμμένα, οἱ μὲν Θηβαῖοι ὁμνύουσι ταῦτα ἐκέλευον βασιλεῖ καὶ ἑαυτοῖς τοὺς βουλομένους φίλους εἶναι, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπεκρίναντο ὅτι οὐκ ὁμοῦμενοι ἀλλ' ἀκουσόμενοι πεμφθεῖσαν· εἰ δέ τι ὄρκων δέοιντο, πρὸς τὰς πόλεις πέμπειν ἐκέλευον. Ὁ μέντοι Ἀρκὰς Λυκομήδης καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲ τὸν σύλλογον ἐν Θήβαις δέοι εἶναι, ἀλλ' ἔνθα ἂν ἦ ὁ πόλεμος. Χαλεπαινόντων δ' αὐτῶ τῶν Θηβαίων καὶ λεγόντων ὡς διαφθείροι τὸ συμμαχικόν, οὐδ' εἰς τὸ συνέδριον ἤθελε καθίζειν, ἀλλ' ἀπιὼν ὄχρητο, καὶ μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἐξ Ἀρκαδίας πρέσβεις. Ὡς δ' ἐν Θήβαις οὐκ ἠθέλησαν οἱ συνελθόντες ὁμόσαι, ἔπεμπον οἱ Θηβαῖοι πρέσβεις ἐπὶ τὰς πόλεις, ὁμνύουσι κελεύοντες ποιήσῃν κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα, νομίζοντες ὁκνήσῃν μίαν ἐκάστην τῶν πόλεων ἀπεχθάνεσθαι ἅμα ἑαυτοῖς τε καὶ βασιλεῖ.

ὁ σύλλογος: ἡ διάσκεψη

χαλεπαίνω τινί: οργίζομαι με κάποιον

διαφθείρω: καταστρέφω, διαλύω, αφανίζω, εξολοθρεύω

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Γ1.** Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «Ὡς δὲ οἱ Θηβαῖοι, ... πέμπειν ἐκέλευον».
- Γ2.** Γιατί αποχώρησαν οι Αρκάδες αντιπρόσωποι από το συνέδριο μαζί με τον Λυκομήδη;
- Γ3. α.** Να γράψετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται (στην ίδια φωνή και διάθεση):
συνεκάλεσαν: γ' πληθυντικό μέλλοντα οριστικής
ἀνέγνω: γ' ενικό αορίστου ευκτικής
πεμφθεῖσαν: γ' ενικό παθητικού αορίστου υποτακτικής
- β.** Να μεταγράψετε τους παρακάτω γραμματικούς τύπους στον άλλο αριθμό: **βασιλεῖ, πρέσβεις.**
- Γ4. α.** Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου:

τῆς ἐπιστολῆς:	εἶναι	στο
ὁμνύουσι:	εἶναι	στο
αὐτῶ:	εἶναι	στο

- β.** «χαλεπαινόντων δ' αὐτῶ τῶν Θηβαίων καὶ λεγόντων ὡς διαφθείροι τὸ συμμαχικόν, ...»: Στο παραπάνω απόσπασμα, να μετατρέψετε τον πλάγιό λόγο σε ευθύ.

19. ΘΕΜΑ 26145

ΔΙΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b -322a

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῶ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῶ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρα τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος αὐτῆ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν·

ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεΐ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὰ δὲ δι' Ἐπιμηθεὰ ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετέλλθεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶν μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρῦσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκίσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠὔρετο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Επιμηθέας άφησε τον άνθρωπο χωρίς εφόδια.
 2. Οι θεοί έδωσαν στον Προμηθέα την έντεχνονσοφίαν με τη φωτιά.
 3. Η γλώσσα παρουσιάζεται ως επινόηση του ανθρώπου.
- β.** Τι άλλο χρειάζονται οι άνθρωποι που δεν μπορεί να το προσφέρει ο Προμηθέας, σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα;
- B1.** Πώς εξηγείται η φράση **ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας** με δεδομένο ότι ο σοφιστής Πρωταγόρας ήταν αγνωστικιστής;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Σοφοκλής, Αντιγόνη, στ. 332-364

Ο Σοφοκλής (496-406 π.Χ.) στο Α' Στάσιμο της Αντιγόνης (442 π.Χ.) βάζει τον χορό, θαμπωμένο από την τόλμη των άγνωστων που έθαψαν παράνομα τον Πολυνείκη, να τραγουδήσει έναν ύμνο για το θαύμα της ανθρώπινηςδύναμης και επινοητικότητας, περιγράφοντας την πρόοδο του πολιτισμού.

ΧΟΡΟΣ

Πολλά γεννούν το δέος· (332)

το μέγα δέος ο άνθρωπος γεννά.

περνά τον αφρισμένο πόντο

με τις φουρτούνες του νοτιά,

στη μέση σκάβει το βαθύ

και φουσκωμένο κύμα·

και την υπέρτατη θεά, τη Γη,

την άφθαρτη παιδεύει την ακάματη

οργώνοντας με τα καματερά

χρόνο το χρόνο φιδοσέρνοντας τ' αλέτρι. (340)

Και των αστόχαστων πτηνών
τις φυλές κυνηγά με τα βρόχια,
των αγρίων θηρίων τα έθνη,
των βυθών την υδρόβια φύτρα
με δίχτυα πλεγμένα στριφτά,
ο τετραπέρατος· τ' αγρίμι της βουνοκορφής
δαμάζει με τεχνάσματα· φορεί
στον αλόγων την πλούσια χαίτη ζυγό (350)
και στον ταύρο, που βαρβάτος βοσκάει στα όρη.

Ένας τον άλλο δίδαξε λαλιά,
τη σκέψη, σαν το πνεύμα των ανέμων,
την όρεξη να ζει σε πολιτείες·
πώς να γλιτώνει το χαλάζι μες στ' αγιάζι,
την άγρια δαρτή βροχή μέσα στον κάμπο,
ο πολυμήχανος· αμήχανος δε θ' αντικρύσει. (360)

Μτφρ. Κ.Χ. Μύρης

Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχει η κατάσταση του ανθρώπου όπως την περιγράφει ο Σοφοκλής στο Α' Στάσιμο της Άντιγόνης, σε σχέση με την περιγραφή του Πρωταγόρα;

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Μέλητος	α. φίλος του Σωκράτη και ηγετική μορφή των
2. Αναξαγόρας	Τριάκοντα Τυράννων
3. Κριτίας	β. Πυθαγόρειος φιλόσοφος
4. Αρχύτας ο Ταραντίνος	γ. στη Θεογονία του περιγράφει τη γέννηση
5. Ησίοδος	των θεών
	δ. μίηυσε τον Σωκράτη
	ε. κατηγορήθηκε και αυτός για ασέβεια

- B4.** Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **έκλειψη, αμέλεια, ένδεια, ισόγειο, υποχείριος.**

20. ΘΕΜΑ 26149

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Άτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστροτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἵμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἧ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ

γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲντὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖται, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεὶ ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκῆσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠὔρετο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Με βάση το αρχαίο διδαγμένο κείμενο να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της **Στήλης Α** με τις λέξεις της **Στήλης Β** τεκμηριώνοντας την επιλογή σας με αναφορές από το κείμενο. Δύο στοιχεία της **Στήλης Β** περισσεύουν.

A	B
1. Προμηθεάς	α. Πολιτική τέχνη
2. Επιμηθεάς	β. Γλώσσα
3. Ανθρώπινο γένος	γ. Αρετή
4. Δίας	δ. Τιμωρία από θεούς
5. Αθηνά	ε. Τεχνικές γνώσεις
	ζ. Πλούτος
	η. Έλλειψη σοφίας

- B1.** Να εξηγήσετε το περιεχόμενο της φράσης «τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί».

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Σοφοκλῆς, Ἀντιγόνη, στ. 332-364

Ο Σοφοκλής (496-406 π.Χ.) στο Α' Στάσιμο της Ἀντιγόνης (442 π.Χ.) βάζει τον χορό, θαμπωμένο από την τόλμη των άγνωστων που έθαψαν παράνομα τον Πολυνείκη, να τραγουδήσει έναν ύμνο για το θαύμα της ανθρώπινης δύναμης και επινοητικότητας, περιγράφοντας την πρόοδο του πολιτισμού.

ΧΟΡΟΣ

Πολλά γεννούν το δέος· (332)

το μέγα δέος ο άνθρωπος γεννά.

περνά τον αφρισμένο πόντο

με τις φουρτούνες του νοτιά,

στη μέση σκάβει το βαθύ

και φουσκωμένο κύμα·

και την υπέρτατη θεά, τη Γη,

την άφθαρτη παιδεύει την ακάματη
οργώνοντας με τα καματερά
χρόνο το χρόνο φιδοσέρνοντας τ' αλέτρι. (340)

Και των αστόχαστων πτηνών
τις φυλές κυνηγά με τα βρόχια,
των αγρίων θηρίων τα έθνη,
των βυθών την υδρόβια φύτρα
με δίχτυα πλεγμένα στριφτά,
ο τετραπέρατος· τ' αγρίμι της βουνοκορφής
δαμάζει με τεχνάσματα· φορεί
στον αλόγων την πλούσια χ αίτη ζυγό (350)

και στον ταύρο, που βαρβάτος βοσκάει στα όρη.
Ένας τον άλλο δίδαξε λαλιά,
τη σκέψη, σαν το πνεύμα των ανέμων,
την όρεξη να ζει σε πολιτείες·
πώς να γλιτώνει το χαλάζι μες στ' αγιάζι,
την άγρια δαρτή βροχή μέσα στον κάμπο,
ο πολυμήχανος· αμήχανος δε θ' αντικρύσει. (360)

Μτφρ. Κ.Χ. Μύρης

Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχει η κατάσταση του ανθρώπου, όπως την περιγράφει ο Σοφοκλής στο Α' Στάσιμο της Αντιγόνης, σε σχέση με την περιγραφή του Πρωταγόρα;

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:
1. Στη διάρκεια της κράτησής του ο Σωκράτης αντιστάθηκε στις προσπάθειες των φίλων του να τον πείσουν να αποδράσει.
 2. Ο Πλάτων συνέχισε να ασχολείται με την τραγική ποίηση μετά τη γνωριμία του με τον Σωκράτη.
 3. Για τον Αισχύλο ο Επιμηθέας είναι μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας.
 4. Ο πατέρας του Αριστοτέλη λεγόταν Νικόμαχος και ήταν στρατηγός στην αυλή του Φιλίππου.
 5. Η διδασκαλία και οι ιδέες του Αριστοτέλη στην Ακαδημία τον έφεραν συχνά αντιμέτωπο και με άλλους συναδέλφους του και με τον ίδιο τον Πλάτωνα.
- B4.** Να γράψετε μία **σύνθετη λέξη** της Νέας Ελληνικής, με **πρώτο συνθετικό** καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου: **έλαθεν, φώς, πυρί, τέχνην, θεοῦ.**

21. ΘΕΜΑ 26150

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ

ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἧ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεῖα ὕστερον, ἦπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶν μόνον θεοῦς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκίσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠὔρετο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Επιμηθέας ξόδεψε χωρίς να το καταλάβει τα εφόδια στα άλογα ζώα.
 2. Ο Προμηθέας καταδικάστηκε για κλοπή εξαιτίας της απεισκευσίας του αδερφού του.
 3. Ο άνθρωπος δεν είχε μερίδιο από τον κλήρο των θεών.
- β.** Ποια ήταν η αρχική κατάσταση του ανθρώπου ως προς την επιβίωσή του και ποια μετά το δώρο του Προμηθέα;
- B1.** Να εξηγήσετε το νόημα της φράσης «**τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν**».

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αἰσχύλος, Προμηθεὺς Δεσμώτης, στ. 442-466

Στην τραγωδία Προμηθεὺς δεσμώτης, ο Αἰσχύλος πραγματεύεται την ηρωική αντίσταση του αλυσοδεμένου στον Καύκασο Προμηθεῖα να υποκύψει στο θέλημα του Δία. Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το δεύτερο επεισόδιο, στο οποίο ο Προμηθεῖας απευθύνεται στον χορό των Ωκεανίδων και μιλάει για τις καθοριστικές σημασίες εφευρέσεις του και τη γενικότερη προσφορά του που κατέστησε δυνατή την εξέλιξη του ανθρώπου.

Τα ξέρετε καλά· τις δυστυχίες
 ακούστε των θνητῶν, που ἐνὼ δὲν εἶχαν
 πρωτύτερα μυαλό, με νοῦ καὶ σκέψη
 τοὺς φώτισα. Κι ὅσα θα πῶ, δὲν εἶναι
 παράπονο γι' αὐτοὺς, μονάχα δείχνω
 το τι καλὸ τοὺς ἔχω κάνει· πρῶτα
 ἐκεῖνοι ἐβλεπαν, μα ἐβλεπαν τοῦ κάκου

(445)

κι άκουγαν, μα δεν άκουγαν καθόλου,
 αλλά ως θολές μορφές ονειρών σ' όλο
 το μάκρος της αργόσυρτης ζωής των
 αστόχαστα ανακάτευαν τα πάντα
 κι ουδέ πλιθόχτιστα ξέραν να χτίζουν (450)
 ηλιόφωτα καλύβια, ουδέ την τέχνη
 τα ξύλα να δουλεύουν, μα υπόγεια ζούσαν
 σ' ανήλιαγες σπηλιές στις γης τα βάθη,
 καθώς τ' αλαφροκίνητα μερμήγκια.
 (...)

Μα και τον αριθμό, πρώτη σοφία,
 τους βρήκα εγώ, και των γραμμάτων (460)
 τα συνταιριάσματα, δουλεύτρα τέχνη,
 μητέρα των Μουσών, μνήμη των πάντων.
 Κι έβαλα πρώτος στο ζυγό τα ζώα
 σε ζεύγλες και σαμάρια να δουλεύουν,
 για να σηκώνουν των θνητών τους μόχθους
 τους πιο τρανούς, και δαμασμένα στο άρμα
 τ' αλόγατα έξεψα, λαμπρό καμάρι (465)
 της πλούσιας αρχοντιάς.

Μτφρ. Τ. Ρούσσου

Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχει η κατάσταση του ανθρώπου, όπως την περιγράφει ο Αισχύλος στην τραγωδία του Προμηθεύς Δεσμώτης σε σχέση με την περιγραφή του Πρωταγόρα;

- B3.** Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):
- Ο Αριστοτέλης εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία και ανέλαβε την αγωγή του Αλέξανδρου.
 - Ο Πλάτων επέστρεψε στις Συρακούσες για δεύτερη φορά.
 - Ο Ιουστινιανός έκλεισε οριστικά την Ακαδημία.
 - Ο Σωκράτης καταδικάστηκε σε θάνατο και ήπιε το κώνειο.
 - Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε στα Στάγειρα, μια μικρή πόλη της Χαλκιδικής.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο) χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο κείμενο: **Απορία, φυλακαί, κοινόν, ένόμισεν, όνόματα.**

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322a-322d

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοῦς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρύνεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκίσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤυρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ὄκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν

ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἰκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής —πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική— ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφύζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Ο Προμηθέας πρόσφερε ως δῶρο στους ανθρώπους τον έναρθρο λόγο.
2. Οι τεχνικές γνώσεις ήταν αφενός σημαντική βοήθεια για τους ανθρώπους στην ανεύρεση τροφής και αφετέρου στον πόλεμο με τα θηρία.
3. Ο Πρωταγόρας διατυπώνει τον ισχυρισμό ότι οι άνθρωποι αδικούσαν ο ένας τον άλλο, επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη.

β. ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἰκανὴ βοηθὸς ἦν: Σε ποιες λέξεις αναφέρονται οι αντωνυμίες αὐτῶν και αὐτοῖς στο συγκεκριμένο απόσπασμα;

B1. Ποιο ρόλο έπαιξαν στην εξέλιξη του πολιτισμού η «**αἰδώς**» και η «**δίκη**» σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 318e

«Το μάθημα [το οποίο διδάσκω] είναι η εὐβουλία, η σωστή σκέψη και λήψη αποφάσεων τόσο για τα θέματα που αφορούν τα οἰκεῖα, την ιδιωτικὴ ζωή, πῶς δηλαδή να διευθετεῖ κανεὶς με τον καλύτερο τρόπο τα

ζητήματα του οίκου του, όσο και για τα θέματα που αφορούν την πόλη, ώστε να είναι κανείς όσο γίνεται πιο ικανός να πράξει και να μιλήσει για τα πολιτικά θέματα».

«Άραγε», είπα εγώ [δηλ. ο Σωκράτης, που αφηγείται τη συζήτησή του με τον Πρωταγόρα σε τρίτο φίλο του], «παρακολουθώ σωστά τα λεγόμενά σου; Γιατί απ' ό,τι καταλαβαίνω, μιλάς για την πολιτική τέχνη και εννοείς πως αναλαμβάνεις να κάνεις τους άνδρες αγαθούς πολίτες».

«Αυτό ακριβώς, Σωκράτη», είπε, «είναι το μάθημα που ισχυρίζομαι πως διδάσκω».

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εξηγήσετε τι ακριβώς διδάσκει ο Πρωταγόρας στους μαθητές του αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα (αρχαίο διδαγμένο και παράλληλο).

B3. Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):

- α. Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα για να σπουδάσει στην Ακαδημία.
- β. Η είδηση για τον θάνατο του Αλέξανδρου έφτασε στην Αθήνα.
- γ. Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε με την αγωγή του Αλέξανδρου.
- δ. Ο Πλάτων επισκέφθηκε για τρίτη φορά τη Σικελία.
- ε. Ο Πλάτων γεννήθηκε στην Αθήνα από αριστοκράτες γονείς.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

B4. Να εντοπίσετε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο λέξεις που έχουν **ετυμολογική συγγένεια** με τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **νοικοκύρης, απώλεια, άξονας, θέση, νοσηρός.**

23. ΘΕΜΑ 26161

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322a-322d

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶν μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠὔρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ὄκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἰκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής—πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική— ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφάζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχον ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὲ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Οι τεχνικές γνώσεις προσέφεραν τα αναγκαία όπλα στον άνθρωπο προκειμένου να αντιμετωπίσει τα θηρία.
 2. Οι άνθρωποι επιδίωκαν να χτίζουν πόλεις, αν και δεν ήταν κάτοχοι της πολιτικής τέχνης.
 3. Η ιατρική αποτελεί τέχνη την οποία κατέχουν όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως.
- β.** Ποια εντολή έδωσε ο Δίας στον Ερμή και ποια στους ανθρώπους;
- B1. αιδώς, δίκη:** Ποιο είναι το περιεχόμενο καθεμιάς έννοιας; Γιατί θεωρούνται «**πόλεων κόσμοι τε και δεσμοί φιλίας συναγωγού**»;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ζαν Ζακ Ρουσό, Το κοινωνικό συμβόλαιο

Ο Ρουσό διατυπώνει τη δική του πρόταση για το κοινωνικό συμβόλαιο ως μια συμφωνία που υπογράφουν με πλήρη επίγνωση άτομα ίσα μεταξύ τους: μέσω αυτής, την «πολιτική» κοινωνία ορίζουν θεσμοί που εξασφαλίζουν τη δικαιοσύνη και η φυσική ελευθερία αντικαθίσταται από την ηθική ελευθερία.

Διατυπώνω την υπόθεση ότι φτάνει κάποια στιγμή που τα εμπόδια, με την αντίστασή τους, ξεπερνούν τη φυσική ισχύ που κάθε άτομο μπορεί να διαθέτει για την αυτοσυντήρησή του στη φυσική κατάσταση. Τότε αυτή η πρωτόγονη κατάσταση δεν είναι δυνατό να διατηρηθεί, και το ανθρώπινο γένος θα είχε εκλείψει, αν δεν άλλαζε τον τρόπο διαβίωσής του. [...] Πλην όμως, καθώς οι άνθρωποι δεν μπορούν να δημιουργούν καινούργιες μορφές φυσικής ισχύος, αλλά μόνο να συνενώσουν και να καθοδηγήσουν τις ήδη υπάρχουσες, δεν έχουν άλλον τρόπο για τη διαφύλαξη της ζωής παρά να ενωθούν σχηματίζοντας ένα σύνολο δυνάμεων που να μπορεί να υπερνικά τις αντιστάσεις, να θέτει σε κίνηση τις δυνάμεις αυτές με ένα μονάχα κίνητρο και να τις κάνει να ενεργούν εναρμονισμένα.

(από το σχολικό βιβλίο της Φιλοσοφίας)

Έχει ειπωθεί από ορισμένους μελετητές ότι ο Πρωταγόρας διατυπώνει στον μύθο του για πρώτη φορά την έννοια του «κοινωνικού συμβολαίου». Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο του Ζαν Ζακ Ρουσό, να επιβεβαιώσετε τον παραπάνω ισχυρισμό αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα (αρχαίο διδαγμένο και παράλληλο κείμενο).

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Θεόφραστος	α. κατήγορος του Σωκράτη
2. Δημόκριτος	β. ίδρυσε αριστοτελική σχολή με το όνομα Περίπατος
3. Ανυτος	γ. τύραννος των Συρακουσών (405-367 π.Χ.)
4. Χαρμίδης	δ. ατομικός φιλόσοφος του 5ου/4ου αι. π.Χ.
5. Διονύσιος Α΄	ε. θεός του Πλάτωνα

B4. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: **θείας, ενόμισεν, διεφθείροντο, κόσμοι, συναγωγοί**. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο).

24. ΘΕΜΑ 26167

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῶ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ὃ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἶτε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἶονται μετεῖναι συμβουλιῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὦν τῶν ὀλίγων συμβουλευῆ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς—εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι—ὅταν δὲ εἰς συμβουλιὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὃ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζῴων ἀνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἀνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Σύμφωνα με την εντολή του Δία, δεν θα ήταν δυνατόν να υπάρξουν οργανωμένες κοινωνίες, αν λίγοι άνθρωποι μετείχαν στην αιδώ και τη δίκη, όπως έγινε με τις υπόλοιπες τέχνες.
2. Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, οι Αθηναίοι δέχονταν στην εκκλησία του Δήμου τον καθένα να τους δώσει συμβουλή ακόμη και για θέματα τεχνικής φύσεως.
3. Η ορμή που σπρώχνει όλους τους ανθρώπους στη δημιουργία κοινωνίας είναι έμφυτη.

β. Ποια στάση έχουν οι Αθηναίοι σχετικά με τη δημιουργική τέχνη και ποια σχετικά με την πολιτική;

B1. Πώς εξηγεί ο Αριστοτέλης την τάση του ανθρώπου για ζωή στην κοινωνία; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο συγκεκριμένο απόσπασμα από τα Πολιτικά.

B2. **ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Μπαρούχ Σπινόζα, Πολιτική Πραγματεία, Ι.3,6,7

Ο Ολλανδός φιλόσοφος Μπαρούχ Σπινόζα (1632-1677) σε αυτό το έργο του (1675-76) επιχειρεί να αποδείξει πώς πρέπει να θεσμοθετείται μια κοινωνία, ώστε να διατηρηθούν η ειρήνη και η ελευθερία των πολιτών. Υποστηρίζει μία θεωρία του φυσικού δικαίου και αναλύει, όπως ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά, τις τρεις μορφές πολιτευμάτων (μοναρχία, αριστοκρατία, δημοκρατία) με βάση τις επιταγές της λογικής.

Οι άνθρωποι είναι έτσι φτιαγμένοι ώστε δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς να υπόκεινται σε κάποιο δίκαιο, κοινό για όλους [...]. Για να μπορέσει το κράτος να διατηρηθεί, θα πρέπει να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε αυτοί που το διοικούν, είτε καθοδηγούνται από τον λόγο είτε από τα πάθη, να μην έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν κακόπιστα ή πλημμελώς. Δεν αφορούν την ασφάλεια του κράτους τα κίνητρα που οδηγούν τους ανθρώπους να κυβερνούν σωστά, αρκεί να κυβερνούν πράγματι σωστά. [...] Τέλος, εφόσον όλοι οι άνθρωποι, είτε είναι βάρβαροι είτε πολιτισμένοι, συνάπτουν παντού σχέσεις και σχηματίζουν κάποια πολιτική κοινότητα, οι αιτίες και τα φυσικά θεμέλια του κράτους δεν πρέπει να αναζητούνται στα διδάγματα του λόγου, αλλά να συνάγονται από την κοινή φύση ή την κοινή κατάσταση των ανθρώπων.

Μτφρ. Α. Στυλιανού

Να συγκρίνετε την άποψη του Σπινόζα με τις απόψεις Πρωταγόρα και του Αριστοτέλη για τις αιτίες που οδηγούν τους ανθρώπους να συγκροτήσουν πολιτικές κοινωνίες.

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Εύδοξος από την Κνίδα	α. φίλος του Αριστοτέλη που βρήκε μαρτυρικό θάνατο
2. Ξενοκράτης	β. διδάσκει στο Λύκειο
3. Ερμίας	γ. μαθηματικός, αστρονόμος και γεωγράφος
4. Αριστοτέλης	δ. πατέρας του Αριστοτέλη
5. Νικόμαχος	ε. διευθύνει την Ακαδημία

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. δείσας	α. φυσική
2. απόλοιτο	β. οργή
3. κόσμοι	γ. απειλή
4. όρμη	δ. απώλεια
5. φύεται	ε. ορμόνη
	ζ. κόσμημα
	η. άδεια

25. ΘΕΜΑ 26334**ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a**

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτωκαὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντα νείμω;» «Ἐπὶ πάντα», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχουσιν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ὃ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὦν τῶν ὀλίγων συμβουλευῆ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς—εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι—ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὃ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὄρμη ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Ο Δίας στέλνει τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δικαιοσύνη από φόβο μην εξαφανιστεί το ανθρώπινο γένος.

2. Ο Δίας πρόσταξε τον Ερμή να διανείμει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δικαιοσύνη με τον ίδιο τρόπο όπως έχουν μοιραστεί τα διάφορα επαγγέλματα.
 3. Κατά τον Πρωταγόρα δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν οργανωμένες κοινωνίες, αν λίγοι άνθρωποι συμμετέχουν στην αιδώ και τη δίκη, όπως έγινε με τις υπόλοιπες τέχνες.
 4. Στην Αθήνα στις συνελεύσεις της Εκκλησίας του Δήμου για θέματα πολιτικής δεν ανέχονται κάποιον να συμβουλευεί αν δεν ανήκει στους λίγους ειδικούς.
 5. Ο άνθρωπος ακόμη και χωρίς τον νόμο και τη δικαιοσύνη είναι το ανώτερο από όλα τα έμβια όντα.
- B1.** Να συγκρίνετε την άποψη του Αριστοτέλη για τον άνθρωπο με εκείνη που υποστηρίζει ο Πρωταγόρας στον μύθο του.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θουκυδίδης, Ιστορία, Β37

Στη δημόσια ζωή μας είμαστε ελεύθεροι, αλλά και στις καθημερινές μας σχέσεις δεν υποβλέπομε ο ένας τον άλλο, δεν θυμόνομε με τον γείτονά μας αν διασκεδάζει, και δεν του δείχνομε όψη πειραγμένου που, αν ίσως δεν τον βλάπτει, όμως τον στενοχωρεί. Αν, ωστόσο, η αυστηρότητα λείπει από την καθημερινή μας ζωή, στα δημόσια πράγματα, από εσωτερικό σεβασμό, δεν παρανομούμε. Σεβόμαστε τους άρχοντες, πειθαρχούμε στους νόμους και, μάλιστα, σε όσους έχουν γίνει για να προστατεύουν τους αδυνάτους και όσους που, αν και άγραφοι, είναι ντροπή να τους παραβαίνει κανείς.

Μτφρ. Ν. Σκουτερόπουλος

Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της **αίδου** αξιοποιώντας στοιχεία τόσο από τον μύθο του Πρωταγόρα όσο και από το παραπάνω παράλληλο κείμενο από τον Επιτάφιο λόγο του Περικλή.

- B3.** Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η σωκρατική αμφισβήτηση υπήρξε	α. δημιουργική.
	β. πηγή άρνησης.
2. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε επειδή	α. ειρωνεύτηκε τους πολιτικούς της εποχής.
	β. θεωρήθηκε υπεύθυνος για την πολιτική συμπεριφορά των μαθητών του.
3. Το πρώτο θέμα συζήτησης μεταξύ Σωκράτη και Πρωταγόρα είναι	α. η φύση της αρετής.
	β. η διδασκαλία της αρετής.
4. Στη δικαιοσύνη εμπεριέχονται τρεις αρετές	α. σοφία, ανδρεία, σωφροσύνη
	β. ανδρεία, εντιμότητα, σοφία
5. Ο Αριστοτέλης πρόβαλε τον όρο	α. ευτυχία.
	β. ευδαιμονία.

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου, να γράψετε ένα **ομόρριζο ουσιαστικό** της Νέας Ελληνικής, απλό ή σύνθετο: **δείσας, δίκην, νείμω, φύεται, χρήσθαι.**

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 514a-515c

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέικασον τοιοῦτω πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούση μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμοτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρφοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.

Ὅρῶ, ἔφη.

Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκευὴ τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοιους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ· τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶε ἂν τι ἐωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;

Πῶς γάρ, ἔφη, εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου;

Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο;

Τί μήν;

Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἰοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγή ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὄρῶεν;

Ἀνάγκη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Οι δεσμώτες παραμένουν συνεχώς καθηλωμένοι στη θέση τους από την παιδική τους ηλικία.
2. Έξω από τη σπηλιά, μπροστά στην είσοδό της, καίει μια φωτιά.
3. Οι δεσμώτες συζητούν μεταξύ τους και ανταλλάσσουν απόψεις για ό,τι αντικρύζουν.

β. Ποιες πηγές φωτός αναφέρονται από τον Σωκράτη στο παραπάνω κείμενο; Να τις καταγράψετε.

B1. Να εξηγήσετε την απάντηση που δίνει ο Σωκράτης χρησιμοποιώντας α' πληθυντικό πρόσωπο, όταν ο Γλαῦκων αμφισβητεί την ύπαρξη των δεσμοτῶν: Ὅμοιους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ὅμηρος, Ὀδύσσεια, μ 39-55

Στην Ὀδύσσεια η Κίρκη δίνει οδηγίες στον Οδυσσεά για τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσει φεύγοντας από το νησί της, ώστε να προφυλαχτεί και να προφυλάξει τους συντρόφους του από τους κινδύνους της θάλασσας. Ένα από τα εμπόδια είναι οι Σειρήνες.

- Θα φτάσεις πρώτα στις Σειρήνες, αυτές που καταθέλγουν
όλους τους θνητούς, όποιος βρεθεί στα μέρη τους. 40
- Αν κάποιος πλησιάσει ανύποπτος κι ακούσει των Σειρήνων
τη φωνή, δεν γίνεται να τον χαρούν ξανά στον γυρισμό του
γυναίκες και μικρά παιδιά. τον θέλγουν οι Σειρήνες
με το οξύφωνο τραγούδι τους,
σ' ένα λιβάδι καθισμένες, γύρω σωρός τα κόκαλα, 45
σάρκες ανθρώπων σαπισμένες, φαγωμένα δέρματα.
Σε συμβουλεύω να τις προσπεράσεις. όσο για τους συντρόφους σου,
γλυκό κερί σαν μέλι μάλαξε και βούλωσε μ' αυτό τ' αφτιά τους,
ώστε κανείς από τους άλλους να μην το ακούσει το τραγούδι τους.
Μόνος εσύ μπορείς να τις ακούσεις, αν το θελήσεις. 50
θα πρέπει ωστόσο, εκεί στο πλοίο που θα φεύγει γρήγορα,
χέρια και πόδια να σε δέσουν, όρθιο πάνω στο κατάρτι,
με τα σχοινιά πλεγμένα γύρω του. κι έτσι να ακούσεις, να απολαύσεις των Σειρήνων τη φωνή.
Κι αν τους συντρόφους σου παρακαλείς, αν τους φωνάζεις να σε λύσουν,
Εκείνοι ακόμη πιο σφιχτά, με περισσότερα σχοινιά θα πρέπει να σε δέσουν. 55

Μτφρ. Δ. Ν. Μαρωνίτης

Να συγκρίνετε τους «δεσμώτες» του πλατωνικού σπηλαίου όπως αυτοί περιγράφονται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο, με τους συντρόφους του Οδυσσέα αλλά και τον ίδιο τον Οδυσσέα στο παραπάνω παράλληλο κείμενο από την Οδύσσεια του Ομήρου.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η κατηγορία που είχε μεγαλύτερη σχέση με την πραγματική αιτία δίωξης του Σωκράτη ήταν	α. η διαφθορά των νέων.
	β. η αθεΐα.
	γ. οι δημοκρατικές του αντιλήψεις.
2. Ο Πλάτων στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία	α. δίδαξε φιλοσοφία στον Δίωνα.
	β. γνώρισε τον φιλόσοφο Ευκλείδη.
	γ. ήρθε σε επαφή με τον Πυθαγορισμό.
3. Οι φιλόσοφοι-βασιλείς αναλαμβάνουν την εξουσία	α. λόγω της αριστοκρατικής/ευγενικής καταγωγής τους.
	β. από αίσθηση καθήκοντος.
	γ. από ηγετική φιλοδοξία.
4. Οι πρώτοι διάλογοι του Πλάτωνα γράφτηκαν	α. μετά το τελευταίο ταξίδι στη Σικελία.
	β. κατά την πρώτη δεκαετία μετά τον θάνατο του Σωκράτη.

	γ. πριν τον θάνατο του Σωκράτη.
5. Η θέση ότι η δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό, υποστηρίχθηκε από	α. τον Θρασύμαχο.
	β. τον Κέφαλο.
	γ. τον Πολέμαρχο.

- B4.** Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **υπόδημα, μόνιμος, αγωγή, έγκλημα, δίφθογγος.**

27. ΘΕΜΑ 28949

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 514a-515c

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέικασον τοιοῦτω πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούση μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀγχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμοτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρφοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.

Ὅρῳ, ἔφη.

Ὅρα τοῖνον παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκευὴ τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοιους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ· τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἂν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπούσας;

Πῶς γάρ, ἔφη, εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου;

Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο;

Τί μήν;

Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἰοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγήσιν ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὀρῶεν;

Ἀνάγκη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Η σπηλιά των δεσμοτών έχει ένα άνοιγμα προς το φως του ήλιου.
2. Το μακρινό φως του ήλιου δημιουργεί τις σκιές μέσα στο σπήλαιο.
3. Οι δεσμώτες είναι πλήρως ακινητοποιημένοι.
4. Οι δεσμώτες πιστεύουν πως οι σκιές συνομιλούν μεταξύ τους.

5. Ο Σωκράτης παρομοιάζει την αθηναϊκή κοινωνία με τους δεσμώτες μέσα στο σπήλαιο.

B1. Να ερμηνεύσετε σύντομα τους παρακάτω συμβολισμούς της αλληγορίας: **ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, πρὸς τὸ φῶς, ἐν δεσμοῖς, τῶν δεσμοτῶν, τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρός.**

B2. **ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Ρενέ Ντεκάρτ, Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας, 6ος στοχασμός

Ο Ρενέ Ντεκάρτ σε ένα από θεμελιώδη έργα της νεότερης φιλοσοφίας, τους Στοχασμούς του (1641), επιχειρηματολογεί υπέρ της ύπαρξης του Θεού και της διάκρισης της ψυχής από το σώμα. Όμως, για να διατυπώσει αληθείς προτάσεις, απαλλαγμένες από την πλάνη, αμφιβάλλει για την αξιοπιστία των αισθήσεων και αναβαθμίζει την εμπιστοσύνη στις νοητικές δυνάμεις του ανθρώπου και στον ορθό λόγο.

Αργότερα όμως, πολλές εμπειρίες κλόνισαν σιγά σιγά όλη την πίστη μου στις αισθήσεις. Ενίοτε, πύργοι που είχαν από μακριά στρογγυλή όψη φανερώθηκαν από κοντά τετράγωνοι, και πελώρια αγάλματα στημένα στην κορυφή τους δεν έμοιαζαν μεγάλα ιδωμένα από το έδαφος· και σε αναρίθμητες άλλες τέτοιες περιπτώσεις συνέλαβα τις κρίσεις επί των εξωτερικών αισθημάτων να σφάλουν. [...] Η φύση δεν μας διδάσκει να συμπεραίνουμε από τις αντιλήψεις των αισθήσεων κάτι για τα πράγματα που βρίσκονται έξω από μας χωρίς προηγούμενη εξέτασή τους από τον νου, επειδή φαίνεται να ανήκει στο πνεύμα μόνο, και όχι στο σύνθετο πνεύματος και σώματος, να μάθει την αλήθεια των πραγμάτων αυτών.

Μτφρ. Ε. Βανταράκη

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να συγκρίνετε τις απόψεις του Πλάτωνα όπως αυτές αναπτύσσονται αλληγορικά στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο, με τις απόψεις του Ντεκάρτ σχετικά με τον ρόλο των αισθήσεων στην προσπάθεια του ανθρώπου να προσεγγίσει την αλήθεια.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

α. Ο Σωκράτης αμφισβητώντας τις παραδοσιακές ιδέες και αρχές αναζητά τη βαθύτερη αλήθεια των πραγμάτων.

β. Χάρη στην προσωπικότητα του Σωκράτη οι φιλόσοφοι άρχισαν να ασχολούνται με τη μελέτη των φυσικών φαινομένων.

γ. Ο Πλάτων πίστεψε ότι θα μπορούσε να μεταμορφώσει τον Διονύσιο Β΄ σε φιλόσοφο- βασιλέα.

δ. Οι φύλακες - άρχοντες (βασιλείς) επιδίδονται μόνο σε θεωρητικές ενασχολήσεις.

ε. Στον διάλογο Πολιτεία η δικαιοσύνη ορίζεται από τον Πολέμαρχο ως η εντιμότητα στις συναλλαγές.

B4. Να γράψετε στη Νέα Ελληνική από ένα **σύνθετο ουσιαστικό ή επίθετο** για καθεμία από τις παρακάτω σύνθετες λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου, χρησιμοποιώντας κάθε φορά το **δεύτερο συνθετικό: ἀπαιδευσίας, καταγείῳ, εἴσοδον, περιάγειν, θαυματοποιῖς.**

28. ΘΕΜΑ 28950

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 514a-515c

Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέικασον τοιοῦτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε περί καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούση μακρὰν

παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀνχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλω δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμοτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρφοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.

Ὅρῶ, ἔφη.

Ὅρα τοῖνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκευὴ τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

Ὅμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ· τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἂν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;

Πῶς γάρ, ἔφη, εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου;

Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο;

Τί μήν;

Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἰοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγήσῃ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὀρθῶν;

Ἀνάγκη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Η είσοδος της σπηλιάς δεν απέχει πολύ από το βάθος της έτσι ώστε το φως του ήλιου να μπορεί να εισδύσει στο εσωτερικό της.
2. Ο μικρός τοίχος που διαχωρίζει τους δεσμώτες από τη φωτιά είναι χτισμένος μπροστά από τους δεσμώτες.
3. Όλοι οι άνθρωποι που μεταφέρουν διάφορα αντικείμενα παραμένουν σιωπηλοί.
4. Ο Σωκράτης παρομοιάζει την αθηναϊκή κοινωνία με τους δεσμώτες μέσα στο σπήλαιο.
5. Οι δεσμώτες συζητούν μεταξύ τους και ανταλλάσσουν απόψεις για ό,τι αντικρύζουν.

B1. Το παραπάνω αρχαίο διδαγμένο κείμενο έχει αλληγορικό περιεχόμενο. Να εντοπίσετε πέντε (5) σημεία του κειμένου που έχουν αλληγορική σημασία και να τα ερμηνεύσετε στο πλαίσιο της πλατωνικής φιλοσοφίας.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 515c-d

Σκέψου τώρα, είπα εγώ(· ο Σωκράτης), ποια μορφή θα μπορούσε να πάρει η απαλλαγή τους από τα δεσμά και η γιατρεία τους από την πλάνη και την αφροσύνη, αν τύχαινε και τους συνέβαιναν τα εξής: Κάθε φορά που κάποιος από αυτούς θα λυνόταν και θα αναγκαζόταν ξαφνικά να ελευθερωθεί και να γυρίσει το κεφάλι και να περπατήσει και να αντικρύσει το φως ψηλά —κι όλα αυτά πονώντας πολύ και αδυνατώντας από την εκτυφλωτική λάμψη να διακρίνει εκείνα τα πράγματα που ως τώρα έβλεπε τις σκιές τους—, τι φαντάζεσαι ότι θα έλεγε ο άνθρωπος αυτός, αν κάποιος του έλεγε ότι όσα έβλεπε πρωτότερα ήταν ανοησίες και ότι τώρα

είναι κάπως πιο κοντά στην πραγματικότητα κι ότι έχοντας τώρα στραφεί σε αντικείμενα πιο πραγματικά βλέπει σωστότερα; Ιδίως μάλιστα αν δείχνοντάς του καθένα από τα αντικείμενα που περνούσαν από μπροστά του τον ρωτούσε και τον υποχρέωνε να απαντήσει τι είναι το καθένα τους. Δεν νομίζεις ότι ο άνθρωπος εκείνος θα τα΄χανε και θα πίστευε ότι όσα έβλεπε τότε ήταν αληθινότερα από εκείνα που του έδειχναν τώρα;

Και πολύ μάλιστα.

Κι άμα θα τον ανάγκαζε να κοιτάξει στο ίδιο το φως, δεν θα αισθανόταν έντονο πόνο στα μάτια και δεν θα προσπαθούσε να το αποφύγει στρέφοντας το βλέμμα του πάλι σ' εκείνα που μπορεί να βλέπει, και δεν θα νόμιζε ότι εκείνα είναι στ' αλήθεια πιο σαφή και ευκρινή από όσα του έδειχναν τώρα;

Έτσι, είπε (: ο Γλαύκων).

Μτφρ. Ν. Σκουτερόπουλος

Ποια είναι η αντίδραση των ανθρώπων, όταν τους δίνεται η δυνατότητα «να γιατρευτούν από την πλάνη και την αφροσύνη» και πώς αυτή ερμηνεύεται; Στην απάντησή σας να αξιοποιήσετε αναφορές και από τα δύο κείμενα (αρχαίο διδαγμένο και παράλληλο).

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη ο Σωκράτης χρησιμοποίησε κυρίως	α. την παραγωγική μέθοδο.
	β. την επαγωγική μέθοδο.
	γ. τη διάλεξη.
2. Ο Πλάτων	α. πίστεψε ότι θα μπορούσε να μεταμορφώσει τον Δίωνα σε φιλόσοφο - βασιλέα.
	β. καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια.
	γ. έγραψε τα Μετά τὰ Φυσικά.
3. Μετά την επιστροφή από το πρώτο ταξίδι του στη Σικελία ο Πλάτων	α. ίδρυσε την Ακαδημία.
	β. ασχολήθηκε με την ποίηση.
	γ. γνώρισε τον Σωκράτη.
4. Στο πρώτο στάδιο της αγωγής των φυλάκων επιδιώκεται	α. η εξισορρόπηση της μουσικής αγωγής και των μαθηματικών.
	β. η μελέτη των μαθηματικών.
	γ. η εξισορρόπηση γυμναστικής και μουσικής αγωγής.
5. Στην Πολιτεία το συμφέρον του ισχυρού καθορίζει το τι είναι δίκαιο σύμφωνα με τον	α. Πολέμαρχο.
	β. Θρασύμαχο.
	γ. Γλαύκωνα.

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου αναφοράς να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: **πάθει, φύσιν, δεσμοῦ, θαύματα, παραφερομένων.** Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο).

29. ΘΕΜΑ 28865

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Πλάτων, Πολιτεία 518b-519a

Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσει περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ· τὴν παιδείαν οὐχ οἶαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοί φασι εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δὲ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὁ δὲ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνούσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῳ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναί φαμεν τὰγαθόν. Ἦ γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιεγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποῦσαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

Ἦοικεν γάρ, ἔφη.

Αἰ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος—τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνούσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιεγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὐτὸ καὶ βλαβερὸν γίγνεται.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Το έργο της σωκρατικής παιδείας παρομοιάζεται με την τοποθέτηση όρασης στα μάτια τυφλών.
 2. Η σοφιστική παιδεία αποδέχεται τη δύναμη της γνώσης την οποία κάθε άνθρωπος έχει μέσα στην ψυχή του.
 3. Η μεταστροφή της ψυχής θα συντελεστεί ευκολότερα και αποτελεσματικότερα, αν της βάλει κανείς μέσα της τη δύναμη να βλέπει.
- β.** —τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνούσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—: σε ποιες ἀρετές αναφέρεται ἐδῶ ἡ παρενθετικὴ φράση.
- B1.** Ο Σωκράτης, ερμηνεύοντας στο παραπάνω απόσπασμα την αλληγορία του σπηλαίου, αναφέρεται στην παιδεία και τον ρόλο της, όπως την αντιλαμβάνεται ο ίδιος. Σε τι διαφοροποιείται η σωκρατική αντίληψη για την παιδεία από εκείνη των Σοφιστών και ποιος είναι ο στόχος της;

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια Β 2, 1104a-b

Στο Β βιβλίο των Ἠθικῶν Νικομαχείων ο Αριστοτέλης ασχολείται γενικά με το ερώτημα τί είναι αρετή. Στο κεφ. 1 επισημαίνεται ότι οι διανοητικές αρετές διδάσκονται ενώ οι ηθικές αναπτύσσονται με τον εθισμό. Στο κεφ. 2 εξετάζονται ποιες πράξεις οδηγούν στην αρετή. Ακολουθεί το παρακάτω χωρίο για τον ρόλο της άσκησης στην εφαρμογή των αρετών.

Δεν είναι όμως μόνο ότι έχουν την ίδια αρχή και τις ίδιες αιτίες τόσο η γένεση και η αύξηση των αρετών όσο και η φθορά τους· στον ίδιο επίσης χώρο θα εκδηλωθεί και η πραγμάτωσή τους· έτσι, άλλωστε, συμβαίνει και στις άλλες, τις πιο φανερές, περιπτώσεις· π.χ. στην περίπτωση της σωματικής ρώμης: η σωματική ρώμη γεννιέται από την πολλή τροφή και από την άσκηση στους πολλούς κόπους, αυτά όμως τα πράγματα είναι ικανός να τα κάνει κατά κύριο λόγο ο σωματικά ρωμαλέος. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τις αρετές· μένοντας συστηματικά μακριά από τις ηδονές γινόμαστε σώφρονες, και όταν γίνουμε, έχουμε πια σε πολύ μεγάλο βαθμό τη δύναμη να μένουμε μακριά τους· το ίδιο και με την ανδρεία: αποκτώντας σιγά σιγά τη συνήθεια να περιφρονούμε τα πράγματα που προκαλούν φόβο και να τα αντιμετωπίζουμε, γινόμαστε ανδρείοι, και όταν γίνουμε, έχουμε πια σε πολύ μεγάλο βαθμό τη δύναμη να τα αντιμετωπίζουμε.

Μετάφραση: Δ. Λυπουρλής

Να συγκρίνετε την άποψη του Πλάτωνα για τις αρετές με αυτή που διατυπώνει ο Αριστοτέλης στο παραπάνω κείμενο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές και από τα δύο κείμενα.

- B3. Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η κατηγορία που είχε μεγαλύτερη σχέση με την πραγματική αιτία δίωξης του Σωκράτη ήταν	α. η διαφθορά των νέων.
	β. η αθεΐα.
	γ. οι δημοκρατικές του αντιλήψεις.
2. Ο Πλάτων στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία	α. δίδαξε φιλοσοφία στον Δίωνα.
	β. γνώρισε τον φιλόσοφο Ευκλείδη.
	γ. ήρθε σε επαφή με τον Πυθαγορισμό.
3. Οι φιλόσοφοι-βασιλείς αναλαμβάνουν την εξουσία	α. λόγω της αριστοκρατικής/ευγενικής καταγωγής τους.
	β. από αίσθηση καθήκοντος.
	γ. από ηγετική φιλοδοξία.
4. Οι πρώτοι διάλογοι του Πλάτωνα γράφτηκαν	α. μετά το τελευταίο ταξίδι στη Σικελία.
	β. κατά την πρώτη δεκαετία μετά τον θάνατο του Σωκράτη.
	γ. πριν τον θάνατο του Σωκράτη.
5. Η θέση ότι η δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό,	α. τον Θρασύμαχο.
	β. τον Κέφαλο.

- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. διάσημος	α. φασιν
2. διαφήμιση	β. σημαίνει
3. διαγωγή	γ. περιεκτέον
4. διάθεση	δ. ανασχέσθαι
5. ανάκριση	ε. ἔθεσι
6. περιοχή	
7. συνήθεια	

30. ΘΕΜΑ 28866

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 518b-519a

Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσει περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ· τὴν παιδεῖαν οὐχ οἶαν τινὲς ἐπαγγελόμενοί φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δὲ πού οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὁ δὲ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνούσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῳ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναί φαμεν τὰγαθόν. Ἦ γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιεργωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποῦησαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἱ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

Ἔοικεν γάρ, ἔφη.

Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος—τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνούσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιεργωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὐτὴν καὶ βλαβερὸν γίγνεται.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και

να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Για τον Σωκράτη η παιδεία δεν είναι μια διαδικασία στην οποία η γνώση εισάγεται στην ψυχή του μαθητή ως απλού δέκτη ερεθισμάτων.
2. Ο Γλαύκων επιβεβαιώνει τη διαπίστωση του Σωκράτη για τη σοφιστική παιδεία.
3. Η αληθινή παιδεία απομακρύνει τον άνθρωπο από το πρόσκαιρο και μεταβαλλόμενο γίνεσθαι οδηγώντας τον στη θέαση του Αγαθού με τρόπο ολιστικό.
4. Η Ιδέα του Αγαθού δεν είναι το πιο φωτεινό σημείο του όντος.
5. Ο Σωκράτης στο συμπέρασμα του συλλογισμού του ορίζει την παιδεία ως την τέχνη η οποία θα μεταστρέψει την ψυχή προς τον κόσμο των Ιδεών.

B1. «εις τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον», «τῆς περιαγωγῆς»: Αξιοποιώντας τους παραπάνω όρους του κειμένου να εξηγήσετε πώς αντιλαμβάνεται ο Σωκράτης την έννοια της παιδείας.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ε.Π. Παπανούτσος, Α. Δελμούζος, ΜΙΕΤ, σελ. 201

Ο Ε.Π. Παπανούτσος μεταφέρει στο παρακάτω απόσπασμα που πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό Ελληνικά Γράμματα (τ. Α, 1927) απόψεις για την παιδεία του κορυφαίου Έλληνα παιδαγωγού Α. Δελμούζου (1880-1956), ο οποίος υπήρξε ηγετική μορφή του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού, μιας κίνησης που διαδραμάτισε σπουδαίο αναμορφωτικό ρόλο στην Ελλάδα κατά το πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα.

Η παιδεία είναι ένα από τα πιο σπουδαία μέσα για την ατομική και τη συνολική προκοπή. Σκοπός της να υπηρετήσει και να κάμει καλύτερη τη ζωή του ανθρώπου. Γίνεται καλύτερη η ζωή του ανθρώπου όσο περισσότερο δουλεύεται η ψυχή του και όσο βαθύτερα ποτίζεται με την αγάπη και την καλοσύνη. Καλύτερη, στο βάθος, θα ειπεί πιο καλλιεργημένη, πιο ηθική και πιο ελεύθερη.

Η ψυχική όμως καλλιέργεια και η ελευθερία δεν έρχονται έτοιμα απ' έξω, παρά είναι καρπός που ωριμάζει μέσα μας ολοένα και περισσότερο με αδιάκοπη ατομική προσπάθεια. Με προσπάθεια και δοκιμασία λυτρώνεται με τον καιρό το άτομο από το βάρος της ύλης και υψώνεται σκαλί το σκαλί προς τον ελεύθερο άνθρωπο.

Στο ιδανικό αυτό μπορεί να πλησιάσει άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο, ανάλογα με τη δύναμή του. Και θα το πλησιάσει πάντα με τη δική του ιδιότυπη μορφή, τη μορφή που πηγάζει και ορίζεται από τα διαλεχτά και γόνιμα στοιχεία που κλείνει μέσα του. Όσο περισσότερο δουλεύει ο καθένας τα στοιχεία του αυτά, τόσο πιο πολύ υψώνεται στο ιδανικό εγώ του.

Να παρουσιάσετε δύο (2) από τις απόψεις του Α. Δελμούζου σχετικά με τον σκοπό της παιδείας που εμφανίζουν ομοιότητες με τις αντίστοιχες πλατωνικές απόψεις του διδαγμένου κειμένου.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

- α.** Ο Σωκράτης αμφισβητώντας τις παραδοσιακές ιδέες και αρχές αναζητά τη βαθύτερη αλήθεια των πραγμάτων.
- β.** Χάρη στην προσωπικότητα του Σωκράτη οι φιλόσοφοι άρχισαν να ασχολούνται με τη μελέτη των φυσικών φαινομένων.

γ. Ο Πλάτων πίστευε ότι θα μπορούσε να μεταμορφώσει τον Διονύσιο Β΄ σε φιλόσοφο- βασιλέα.

δ. Οι φύλακες - άρχοντες (βασιλείς) επιδίδονται μόνο σε θεωρητικές ενασχολήσεις.

ε. Στον διάλογο Πολιτεία η δικαιοσύνη ορίζεται από τον Πολέμαρχο ως η εντιμότητα στις συναλλαγές.

B4. Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ομόρριζη λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **αγγελία, διάσημος, φανάρι, ηθικός, θεικός.**

31. ΘΕΜΑ 28959

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 518b-519a

Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσει περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ· τὴν παιδεῖαν οὐχ οἶαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοι φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθένοι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὅ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῳ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχεσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναί φαμεν τὰγαθόν. Ἴη γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιεγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποῦναι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

Ἔοικεν γάρ, ἔφη.

Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος—τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ἕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιεγωγῆς χρησίμων τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερὸν γίνεται.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Κατά τον Σωκράτη η γνώση υπάρχει μέσα στην ψυχή του ανθρώπου.
2. Ο Σωκράτης προτείνει ο άνθρωπος να στραφεί από την μεταβαλλόμενη πραγματικότητα στην σταθερή πραγματικότητα των Ιδεών και της Ιδέας του Αγαθού.
3. Η παιδεία κατά τον Σωκράτη είναι μία τέχνη που εμφυτεύει στον νου τη δύναμη της γνώσης.
4. Η ανδρεία και η σωφροσύνη είναι αρετές της ψυχής οι οποίες εμφυτεύονται στην ψυχή με τον εθισμό και την άσκηση.
5. Είναι στο χέρι κάθε ανθρώπου να αξιοποιήσει τον νου του, ώστε να κατακτήσει την αρετή της φρόνησης.

B1. Κεντρική θέση στο παραπάνω απόσπασμα έχει η έννοια της **περιωγωγής**. Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά που της αποδίδει ο Πλάτων.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Μένων, 81d

Στον συγκεκριμένο πλατωνικό διάλογο βασικό θέμα είναι το διδακτό της αρετής. Στο παρακάτω απόσπασμα ο Σωκράτης αναφέρεται στη θεωρία της ανάμνησης.

Επειδή λοιπόν η ψυχή και αθάνατη είναι και πολλές φορές γεννήθηκε και έχει δει όλα τα πράγματα και όσα είναι εδώ και όσα είναι στον Άδη, δεν είναι τίποτε που να μην το έχει μάθει. Ωστε καθόλου παράξενο να μπορεί αυτή και για την αρετή και για τα άλλα να ξαναθυμηθεί όσα και πριν ήξερε. Και επειδή όλη η φύση έχει ομοιογένεια και η ψυχή τα έχει μάθει όλα, τίποτε δεν εμποδίζει, αν ένα μόνο ξαναφέρει κανείς στο νου του —αυτό δα οι άνθρωποι το ονομάζουν μάθηση— μόνος του να ξαναβρή όλα τα άλλα, φτάνει να έχει θάρρος και να μην αποκάμη ερευνώντας· γιατί η έρευνα και η μάθηση στο σύνολό τους ανάμνηση είναι.

Μτφρ. Β.Ν. Τατάκης

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εντοπίσετε δύο (2) ομοιότητες σε σχέση με τα όσα αναφέρονται από τον Σωκράτη στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από τα δύο κείμενα.

B3. Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Σωκράτης	α. κρίθηκε ένοχος από το λαϊκό δικαστήριο της Ηλιαίας με μεγάλη πλειοψηφία.
	β. με πρόσχημα τη θρησκεία διώχθηκε για πολιτικούς λόγους.
	γ. καταδικάστηκε για αθεΐα.
2. Στον διάλογο Πρωταγόρας του Πλάτωνα	α. ο Σωκράτης χρησιμοποιεί την παραγωγική μέθοδο.
	β. διατυπώνεται ήδη ολοκληρωμένη η αντίληψή του για την αρετή.
	γ. δεν διατυπώνεται οριστικό συμπέρασμα σχετικά με το θέμα της συζήτησης.
3. Από το δεύτερο βιβλίο της Πολιτείας ως το τέλος κύριοι συνομιλητές είναι	α. ο Σωκράτης, ο Γλαύκων και ο Αδείμαντος.
	β. ο Σωκράτης και ο σοφιστής Θρασύμαχος.
	γ. ο Σωκράτης, ο Γλαύκων και ο Κέφαλος.
4. Στην πλατωνική Πολιτεία οι φύλακες - επίκουροι	α. είναι η πολυπληθέστερη από τις 3 τάξεις.
	β. έχουν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα.

	γ. αναλαμβάνουν μόνο διοικητικά καθήκοντα.
5. Στη δικαιοσύνη κατά τον Πλάτωνα εμπεριέχονται τρεις αρετές:	α. η σοφία, η ανδρεία, η σωφροσύνη.
	β. η σοφία, η φρόνηση, η σωφροσύνη.
	γ. η σοφία, η αυτοκυριαρχία, η σωφροσύνη.

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. νομίσαι	α. δέηση
2. ενούσης	β. τοκετός
3. σημαίνει	γ. δεσμός
4. τέχνη	δ. παράνομος
5. ἔδει	ε. παρουσία
	ζ. ασήμαντος
	η. ένεση

32. ΘΕΜΑ 28960

ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 518b-519a

Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσαι περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ· τὴν παιδείαν οὐχ οἷαν τινὲς ἐπαγγελόμενοί φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δέ που οὐκ ενούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὅ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῳ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναί φαμεν τὰγαθόν. Ἴη γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

Ἔοικεν γάρ, ἔφη.

Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος—τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα, ὃ τὴν μὲν δύναμινοῦδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καιβλαβερὸν γίγνεται.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ορισμένοι επαγγελματίες της παιδείας ισχυρίζονται ότι η γνώση δεν ενυπάρχει στην ψυχή.
 2. Κατά τον Σωκράτη η παιδεία μεταστρέφει όλη την προσωπικότητα του ανθρώπου.
 3. Οι αρετές της ψυχής δεν βρίσκονται κοντά στο σώμα.
- β.** Ο Σωκράτης προκειμένου να γίνει πιο κατανοητός χρησιμοποιεί αναλογίες-παρομοιώσεις.
Να καταγράψετε μία από αυτές και να παρουσιάσετε τα μέρη της.
- B1.** Πόσα είδη αρετών υπάρχουν κατά τον Σωκράτη και σε ποια σημεία διαφοροποιούνται μεταξύ τους;
Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐπίκουρος, Επιστολή στον Ηρόδοτο, 38

Η Επιστολή στον Ηρόδοτο αποτελεί σύνοψη της φυσικής θεωρίας του Επικούρου, του ατομισμού του, που είναι επηρεασμένος από τις ιδέες του Δημόκριτου (περ.460-περ.370 π.Χ.). Στο απόσπασμα εκθέτει μερικές μεθοδολογικές αρχές για την πορεία της έρευνας της αλήθειας.

Ηρόδοτε, πρέπει πρώτα να ορίσουμε επακριβώς τις έννοιες που συνδέονται με τις λέξεις, ώστε να μπορούμε - με αναφορά σε αυτές τις έννοιες - να εκφέρουμε κρίσεις σχετικά με τις γνώμες, τις έρευνες ή τις απορίες μας· και να μην αφήνουμε όλα τα πράγματα αζεκαθάριστα, γιατί οι αποδείξεις μας θα χάνονται στο άπειρο, ούτε να χρησιμοποιούμε κούφιας λέξεις. Γιατί είναι ανάγκη το πρωταρχικό νόημα κάθε λέξης να είναι φανερό και να μην χρειάζεται πρόσθετη απόδειξη, εφόσον θέλουμε να έχουμε κάποιο συγκεκριμένο σημείο αναφοράς, όταν ερευνούμε, προβληματιζόμαστε ή εικάζουμε. Επίσης, θα πρέπει να στηριζόμαστε εξ ολοκλήρου στις αισθήσεις μας και συγκεκριμένα στις άμεσες παραστάσεις είτε του νου είτε κάποιου άλλου κριτηρίου [των επιμέρους αισθήσεων], καθώς και στα υπαρκτά αισθήματά μας [την ηδονή και τον πόνο], προκειμένου με βάση αυτά να μπορούμε να εκφέρουμε κρίσεις τόσο για όσα περιμένουν εμπειρική επιβεβαίωση όσο και για τα άδηλα πράγματα [που δεν γίνονται αντιληπτά από τις αισθήσεις]

Μτφρ. Γ. Ζωγραφίδης

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εντοπίσετε διαφορές σε σχέση με όσα αναφέρει ο Σωκράτης στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:
1. Ο Σωκράτης ακολουθούσε αυστηρά την παραγωγική μέθοδο.
 2. Ο Πλάτων ίδρυσε τη φιλοσοφική σχολή του Λυκείου.
 3. Οι φύλακες - επίκουροι αναλαμβάνουν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και γενικά είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του κράτους.

4. Οι φιλόσοφοι - βασιλείς είναι προσωπικότητες που δεν διαθέτουν μόνο γνώσεις και συνθετική σκέψη, αλλά πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και ηθικά αkéραιο χαρακτήρα.
5. Ο Θρασύμαχος ισχυρίζεται ότι δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό.
- B4.** Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **λάθος, επιστήμονας, συμμαθήτρια, άξονας, εκκλησία.**

33. ΘΕΜΑ 28961

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 518b-519a

Δεῖ δὴ, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσει περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ· τὴν παιδείαν οὐχ οἶαν τινὲς ἐπαγγελλλόμενοι φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὅ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνούσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὄλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὄλῳ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιεκτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχεσθαὶ θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναί φαμεν τὰγαθόν. Ἴη γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποῦῆσαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

ἼΕοικεν γάρ, ἔφη.

Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος—τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνούσαι πρότερον ὕστερον ἐμποῦῆσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν—ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὕσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὐτὴ καὶ βλαβερὸν γίγνεται.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Σωκράτης ισχυρίζεται ότι η γνώση δεν υπάρχει μέσα στην ψυχή κάθε ανθρώπου, αλλά την προσφέρει ο ίδιος στον κάθε άνθρωπο.
 2. Αρκεί η μεταστροφή ενός μέρους της ψυχής, προκειμένου να μεταστραφεί αυτή από τον μεταβαλλόμενο κόσμο στον σταθερό κόσμο των Ιδεών.
 3. Η παιδεία διευκολύνει και κάνει αποτελεσματική τη μεταστροφή της ψυχής προς την Ιδέα του Αγαθού.
 4. Οι διανοητικές αρετές αποκτώνται με τον εθισμό και την άσκηση.
 5. Η φρόνηση έχει θεϊκότερη φύση από τις άλλες αρετές.

B1. Το παραπάνω πλατωνικό απόσπασμα βασίζεται στη σύγκριση των εννοιών «παιδεία» και «εκπαίδευση»: Πώς αντιλαμβάνεται την παιδεία ο Σωκράτης και σε τι διαφοροποιείται από την έννοια της εκπαίδευσης;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Φαίδων, 75e-76a

Ο Φαίδων διηγείται τη συζήτηση που έλαβε χώρα στη φυλακή λίγο πριν από τον θάνατο του Σωκράτη. Θέμα της η αθανασία της ψυχής. Ο Σωκράτης αναφέρεται στη θεωρία της ανάμνησης απευθυνόμενος στον πυθαγορικό Σιμμία.

Διότι αυτό ακριβώς είναι η γνώση· δηλαδή να αποκτά κάποιος γνώση, να την κρατά και να μην την χάνει· ή δεν λέμε, Σιμμία, λήθη αυτό ακριβώς, δηλαδή την απώλεια της γνώσης; Αν βέβαια, αφού χάσαμε με τη γέννησή μας, νομίζω, τη γνώση που είχαμε προτού γεννηθούμε και ύστερα στηριγμένοι στις αισθήσεις μας ξαναποκτούμε τις γνώσεις που είχαμε σε προγενέστερη χρονική περίοδο, δεν συμπεραίνουμε από αυτό ότι αυτό που ονομάζουμε μάθηση είναι η ξαναπόκτηση μιας γνώσης που την είχαμε; Αν αυτό το ονομάσουμε ανάμνηση, δεν θα ήταν σωστή η ονομασία; Διότι μας φάνηκε δυνατό αυτό τουλάχιστον, δηλαδή, όταν αντιληφθεί κάποιος κάτι ή με την όραση ή με την ακοή ή με μία άλλη αίσθηση, να βάλει στο νου του με αφορμή αυτό κάτι άλλο που είχε λησμονήσει και πλησιάζει σε αυτό, είτε ανόμοιο είτε όμοιο.

Μτφρ. Γ. Μαυρόπουλος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εντοπίσετε δύο (2) ομοιότητες σε σχέση με τα όσα αναφέρονται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία και από τα δύο κείμενα.

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

1. Η σωκρατική διαλεκτική είναι η εκ των προτέρων απόρριψη των θέσεων του συνομιλητή.
2. Ο Πλάτων ασχολήθηκε με την τραγική ποίηση σε όλη τη διάρκεια του βίου του.
3. Ο Πρωταγόρας χρησιμοποιεί τρεις τρόπους για να εκθέσει τις απόψεις του: τον μύθο, τη διαλεκτική και τον σχολιασμό των ποιητικών κειμένων.
4. Το μείζον πρόβλημα που συζητείται στην Πολιτεία είναι η δικαιοσύνη.
5. Τα μαθήματα της Ακαδημίας διαφοροποιούνταν από αυτά που ο Πλάτων ορίζει στην Πολιτεία.

B4. Να επιλέξετε από τη στήλη Β για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη ή φράση της στήλης Α την **ορθή σημασία** της σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο:

A	B
1. ἐπαγγελλόμενοι	α. υπόσχομαι β. ασκώ ένα επάγγελμα
2. ἐντιθέναι	α. τοποθετώ β. νομοθετώ
3. φανόν	α. φανάρι β. φωτεινός

4. μεταστραφήσεται	α. μετανιώνω β. γυρίζω προς άλλη κατεύθυνση
5. απόλλουσιν	α. χάνω β. φονεύω

34. ΘΕΜΑ 28867

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτων, Πολιτεία, 519b-520a

Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδευτοὺς καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἰκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀποκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴ ἀναβάντες ἰκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χειρὸν ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναί ἀλλήλοις τῆς ὠφελείας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀληθῆ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

- Κατά τον Πλάτωνα, όσοι δεν διαθέτουν παιδεία και δεν γνωρίζουν την αλήθεια θεωρούνται ικανοί να διοικήσουν την ιδανική πολιτεία.
- Κατά τον Πλάτωνα, οι φιλόσοφοι στην ιδανική πολιτεία είναι υποχρεωμένοι να αναλάβουν τη διακυβέρνησή της.
- Στην ιδανική πολιτεία ο νόμος επιδιώκει να πετύχει την οικονομική βελτίωση όλων των πολιτών.

β. «**Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν**»: Ποιος μιλά και σε ποιους ακριβώς αναφέρεται η συγκεκριμένη φράση;

B1. Να εξηγήσετε για ποιους λόγους η προσέγγιση της ιδέας του Αγαθού παρομοιάζεται με θέαση και ανάβαση: «**ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν**».

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Ζ' Επιστολή, 326a-b

Η έβδομη επιστολή αποτελεί απάντηση στην έκκληση για βοήθεια από την πλευρά των συγγενών και των φίλων του δολοφονημένου (354 π.Χ.) τυράννου των Συρακουσών, του Δίωνα. Σε αυτήν ο Πλάτωνας, γέρος πια, θεωρεί σκόπιμο να προχωρήσει σε έναν απολογισμό για τα τρία ταξίδια του στη Σικελία. Εδώ διατυπώνεται και η άποψή του για τα υπάρχοντα πολιτεύματα, όταν έφτανε για πρώτη φορά στη Σικελία (390 ή 389 π.Χ.).

Βέβαια δεν σταμάτησα να εξετάζω αν ήταν δυνατόν να βελτιωθεί η κατάσταση και στα συγκεκριμένα ζητήματα, αλλά και γενικότερα στη διοίκηση της πολιτείας, ωστόσο ανέβαλλα τη δραστηριοποίησή μου στην πολιτική περιμένοντας πάντοτε την κατάλληλη ευκαιρία. Τελικά, κατανόησα ότι όλες οι σύγχρονες πολιτείες διοικούνται με άσχημο τρόπο, —γιατί νόμοι τους έχουν περιέλθει σε κατάσταση σχεδόν αθεράπευτη, εκτός αν υπάρξει μια εκπληκτική προετοιμασία για την αναμόρφωσή τους συνδυασμένη με κάποια εύνοια της τύχης— και αναγκάστηκα, επαινώντας την ορθή φιλοσοφία, να λέω ότι χάρη σε αυτήν μπορεί κανείς να αντιληφθεί τι είναι δίκαιο και στη δημόσια και στην ιδιωτική ζωή. Τα δεινά, επομένως, για το ανθρώπινο γένος δεν θα σταματήσουν, παρά μόνο όταν οι σωστοί και γνήσιοι φιλόσοφοι καταλάβουν την πολιτική εξουσία, ή οι ηγέτες των πόλεων, χάρη σε κάποια θεϊκή πρόνοια, στραφούν στην πραγματική φιλοσοφία.

Μτφρ. Σ. Τσέλικας

Αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα (διδαγμένο και παράλληλο) να αναφέρετε δύο (2) λόγους που επιβάλλουν κατά τον Πλάτωνα την επιστροφή των φιλοσόφων στο Σπήλαιο.

B3. Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη ο Σωκράτης χρησιμοποίησε κυρίως	α. την παραγωγική μέθοδο.
	β. την επαγωγική μέθοδο.
	γ. τη διάλεξη.
2. Ο Πλάτων	α. πίστεψε ότι θα μπορούσε να μεταμορφώσει τον Δίωνα σε φιλόσοφο - βασιλέα.
	β. καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια.
	γ. έγραψε τα Μετά τὰ Φυσικά.
3. Μετά την επιστροφή από το πρώτο ταξίδι του στη Σικελία ο Πλάτων	α. ίδρυσε την Ακαδημία.
	β. ασχολήθηκε με την ποίηση.
	γ. γνώρισε τον Σωκράτη.
4. Στο πρώτο στάδιο της αγωγής των	α. η εξισορρόπηση της μουσικής αγωγής και

φυλάκων επιδιώκεται	των μαθηματικών.
	β. η μελέτη των μαθηματικών.
	γ. η εξισορρόπηση γυμναστικής και μουσικής αγωγής.
5. Στην Πολιτεία το συμφέρον του ισχυρού καθορίζει το τι είναι δίκαιο σύμφωνα με τον	α. Πολέμαρχο.
	β. Θρασύμαχο.
	γ. Γλαύκωνα.

B4. Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **ρήτορας, άσχημος, αφήγηση, πειστικός, υπόδημα.**

35. ΘΕΜΑ 28868

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 519b-520a

Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδευτοὺς καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἰκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἴδια τε καὶ δημοσία, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἠγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὰν ἀναβάντες ἰκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀληθῆ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Ο Γλαύκων θεωρεί δίκαιο τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων με σκοπό να αναλάβουν πολιτική δράση.

2. Ο νόμος, κατά τον Πλάτωνα, αποσκοπεί στην ευδαιμονία όλης της πόλεως.
3. Για την επίτευξη του στόχου της κοινωνικής αρμονίας και συνοχής ο νόμος στηρίζεται αποκλειστικά στην πειθώ.
4. Ο Σωκράτης αναφέρεται στην ωφέλεια την οποία είναι ικανός ο καθένας να προσφέρει στο κοινό καλό.
5. Ο νόμος διαπλάθει το ήθος των πολιτών ώστε να ενισχύεται η ενότητα της πόλεως.

B1. Σε τι διαφοροποιείται η ζωή αυτών που έχουν λάβει την ορθή παιδεία από τη ζωή των παιδευτών, των τυχαίων και αφιλοσόφητων πολιτικών;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 508e-509a

Αυτό λοιπόν που παρέχει την αλήθεια σε ό,τι κατακτάται γνωστικά και δίνει σε όποιον προσοικειώνεται γνώση τη δύναμη να γνωρίζει είναι η Ιδέα του αγαθού. Είναι το αίτιο της γνώσης και της αλήθειας. Να το συλλογίζεσαι ως κάτι που κατακτάται γνωστικά, κι ενώ και τα δύο αυτά, η γνώση και η αλήθεια, είναι όμορφα πράγματα, εσύ, την Ιδέα του αγαθού να την θεωρήσεις σωστά ως κάτι διαφορετικό και ακόμη πιο όμορφο και από αυτά τα δύο. [...] Έτσι λοιπόν για τα αντικείμενα της γνώσης μπορείς να πεις πως από το Αγαθό δεν προέρχεται μόνο το ότι γίνονται γνωστά αλλά και ότι και το είναι τους και την ουσία τους την έχουν από αυτό, χωρίς το ίδιο το Αγαθό να αποτελεί ουσία αλλά κάτι ακόμη πιο πέρα από την ουσία, ανώτερο από αυτήν ως προς το αξίωμα και τη δύναμη.

Μτφρ. Ν. Σκουτερόπουλος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο και αξιοποιώντας στοιχεία και από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να εξηγήσετε σε τι ακριβώς συνίσταται η Ιδέα του Αγαθού στο πλαίσιο της πλατωνικής φιλοσοφίας.

B3. Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Σωκράτης	α. κρίθηκε ένοχος από το λαϊκό δικαστήριο της Ηλιαίας με μεγάλη πλειοψηφία.
	β. με πρόσχημα τη θρησκεία διώχθηκε για πολιτικούς λόγους.
	γ. καταδικάστηκε για αθεΐα.
2. Στον διάλογο Πρωταγόρας του Πλάτωνα	α. ο Σωκράτης χρησιμοποιεί την παραγωγική μέθοδο.
	β. διατυπώνεται ήδη ολοκληρωμένη η αντίληψή του για την αρετή.
	γ. δεν διατυπώνεται οριστικό συμπέρασμα σχετικά με το θέμα της συζήτησης.
3. Από το δεύτερο βιβλίο της Πολιτείας ως το τέλος κύριοι συνομιλητές είναι	α. ο Σωκράτης, ο Γλαύκων και ο Αδείμαντος.
	β. ο Σωκράτης και ο σοφιστής Θρασύμαχος.
	γ. ο Σωκράτης, ο Γλαύκων και ο Κέφαλος.

4. Στην πλατωνική Πολιτεία οι φύλακες - επίκουροι	α. είναι η πολυπληθέστερη από τις 3 τάξεις.
	β. έχουν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα.
	γ. αναλαμβάνουν μόνο διοικητικά καθήκοντα.
5. Στη δικαιοσύνη κατά τον Πλάτωνα εμπεριέχονται τρεις αρετές:	α. η σοφία, η ανδρεία, η σωφροσύνη.
	β. η σοφία, η φρόνηση, η σωφροσύνη.
	γ. η σοφία, η αυτοκυριαρχία, η σωφροσύνη.

B4. Να επιλέξετε από τη στήλη Β για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη ή φράση της στήλης Α την **ορθή σημασία** της σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο:

A	B
1. ἐπιτροπεῦσαι	α. είμαι επίτροπος β. κυβερνώ
2. στοχαζομένους	α. σκέφτομαι β. έχω έναν σκοπό
3. ἡγούμενοι	α. είμαι αρχηγός β. νομίζω
4. πόνων	α. κόπος β. οδύνη
5. Ἐπελάθου	α. ξεχνώ β. κάνω λάθος

36. ΘΕΜΑ 28869

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 519b-520a

Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἰκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἴδια τε καὶ δημοσία, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀποκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὰν ἀναβάντες ἰκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δῆ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χειρὸν ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὔ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν

μεταδιδόναί ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἦν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀληθῆ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
- Κατά τον Πλάτωνα, όσοι δεν διαθέτουν παιδεία, αλλά γνωρίζουν την αλήθεια είναι ικανοί να διοικήσουν την ιδανική πολιτεία.
 - Κατά τον Πλάτωνα, οι φιλόσοφοι στην ιδανική πολιτεία είναι υποχρεωμένοι να αναλάβουν την διακυβέρνησή της.
 - Ο Γλαύκων θεωρεί άδικο τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων.
- β.** Ποιος είναι ο πρωταρχικός σκοπός του νόμου, σύμφωνα με τον Σωκράτη;
- B1.** «ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους»: Σε ποιους αναφέρεται ο Πλάτων στο απόσπασμα αυτό και γιατί τους επικρίνει;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θουκυδίδης, Ἱστορία, Β37

Το πολίτευμα που ἔχομε σε τίποτε δεν αντιγράφει τα ξένα πολιτεύματα. Αντίθετα, είμαστε πολύ περισσότερο εμείς παράδειγμα για τους άλλους παρά μιμητές τους. Το πολίτευμά μας λέγεται Δημοκρατία, επειδή την εξουσία δεν την ασκούν λίγοι πολίτες, αλλά όλος ο λαός. Όλοι οι πολίτες είναι ίσοι μπροστά στον νόμο για τις ιδιωτικές τους διαφορές. Για τα δημόσια αξιώματα προτιμώνται εκείνοι που είναι ικανοί και τα αξίζουν και όχι εκείνοι που ανήκουν σε μια ορισμένη τάξη. Κανείς, αν τύχει και δεν έχει κοινωνική θέση ή αν είναι φτωχός, δεν εμποδίζεται γι' αυτό να υπηρετήσει την πολιτεία, αν έχει κάτι άξιο να προσφέρει. Στη δημόσια ζωή μας είμαστε ελεύθεροι, αλλά και στις καθημερινές μας σχέσεις δεν υποβλέπομε ο ένας τον άλλο, δεν θυμόνομε με τον γείτονά μας αν διασκεδάζει, και δεν του δείχνομε όψη πειραγμένου που, αν ίσως δεν τον βλάφτει, όμως τον στενοχωρεί. Αν, ωστόσο, η αυστηρότητα λείπει από την καθημερινή μας ζωή, στα δημόσια πράγματα, από εσωτερικό σεβασμό, δεν παρανομούμε. Σεβόμαστε τους άρχοντες, πειθαρχούμε στους νόμους και, μάλιστα, σε όσους έχουν γίνει για να προστατεύουν τους αδυνάτους και όσους που, αν και άγραφοι, είναι ντροπή να τους παραβαίνει κανείς.

Μτφρ. Αγγ. Βλάχος

Αφού διαβάσετε το παραπάνω κείμενο από τον Επιτάφιο λόγο του Περικλή να επισημάνετε δύο (2) διαφορές ανάμεσα στο ιδανικό πολίτευμα της αθηναϊκής δημοκρατίας, όπως το περιγράφει ο Αθηναίος πολιτικός, και στο ιδανικό πολίτευμα που προτείνει ο Αθηναίος φιλόσοφος στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:
- Ο Σωκράτης ακολουθούσε αυστηρά την παραγωγική μέθοδο.

2. Ο Πλάτων ίδρυσε τη φιλοσοφική σχολή του Λυκείου.
3. Οι φύλακες - επίκουροι αναλαμβάνουν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και γενικά είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του κράτους.
4. Οι φιλόσοφοι - βασιλείς είναι προσωπικότητες που δεν διαθέτουν μόνο γνώσεις και συνθετική σκέψη, αλλά πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και ηθικά ακεραίο χαρακτήρα.
5. Ο Θρασύμαχος ισχυρίζεται ότι δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό.
- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. ικανῶς	α. άνεση
2. εἶναι	β. διοίκηση
3. ἔφαμεν	γ. άφιξη
4. άναβῆναι	δ. βάση
5. άφιῆ	ε. καταφατικός
	ζ. ουσία
	η. αναβολή

37. ΘΕΜΑ 28871

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 519b-520a

Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδευτοὺς καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἰκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀποκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴν ἀναβάντες ἰκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χειρὸν ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελείας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀληθῆ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η ολοκλήρωση της αποστολής του φιλοσόφου δεν απαιτεί θυσία της θεωρητικής ζωής προς όφελος του πολιτικού βίου.
 2. Ακόμη και άνθρωποι αμόρφωτοι είναι δυνατό να διοικήσουν ικανοποιητικά την πολιτεία.
 3. Οι φιλόσοφοι που κατέχουν την αληθινή γνώση θα θελήσουν από μόνοι τους να συμμετάσχουν στη διοίκηση της πολιτείας.
 4. Καθήκον των οικιστών είναι να υποχρεώσουν όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες να γνωρίσουν το Αγαθόν.
 5. Η ευτυχία του συνόλου της πολιτείας είναι σημαντικότερη από την ευτυχία μίας συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων.
- B1.** Με βάση το αρχαίο διδαγμένο κείμενο να προσδιορίσετε ποιοι, κατά τον Πλάτωνα, δεν είναι κατάλληλοι να αναλάβουν πολιτικές εξουσίες και για ποιους λόγους.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τόμας Μορ, Ουτοπία

Ο συγγραφέας και πολιτικός Τόμας Μορ (1478-1535) εισάγει στην πολιτική σκέψη τη λέξη «ουτοπία» με το ομώνυμο έργο του Ουτοπία (1516). Πρόκειται για την περιγραφή μιας επινοημένης αυτάρκους κοινωνίας, οργανωμένης σε ένα νησί που κατοικείται από ανθρώπους με την ίδια κουλτούρα και τον ίδιο τρόπο ζωής. Ένα κεντρικό ερώτημα τίθεται (όπως και στον Πλάτωνα): μπορεί μια τέτοια ιδανική κοινωνία να πραγματοποιηθεί;

Από την άλλη, καταλήγω να συγκρίνω την Ουτοπία με πολλές άλλες χώρες, που φτιάχνουν συνεχώς νέους νόμους και καμιά τους δεν είναι καλυμμένη από νομοθετικής πλευράς. Στις χώρες αυτές, όπου ο καθένας μιλάει για την ατομική του ιδιοκτησία, όσους νόμους κι αν φτιάχνουν καθημερινά, ποτέ δεν θα καταφέρουν να προσφέρουν στον καθένα την απόκτηση, τη διαφύλαξη ή τον ασφαλή διαχωρισμό της ιδιοκτησίας που ονομάζεται ατομική. Κάτι που οδηγεί σε αδιάκοπες νομικές αντιφάσεις καθημερινά. Όλα αυτά, συλλογίζομαι, λοιπόν, πως δηλώνουν κάτι αληθινό: ο Πλάτων είχε δίκιο και δεν είναι περίεργο που δεν ήθελε να φτιάξει νόμους για μια πολιτεία που θα αρνιόταν να νομοθετηθεί στη βάση της ισότητας και της κοινοκτημοσύνης.

Γιατί ο σοφός αυτός άνθρωπος προέβλεψε με ευκολία πως η κοινοκτημοσύνη ήταν ο ένας και μοναδικός δρόμος για μια υγιή κοινωνία. Κάτι που δεν μπορεί να γίνει όταν τα αγαθά του καθενός αποτελούν ατομική ιδιοκτησία. Όταν ο καθένας χρησιμοποιεί τίτλους και αξιώματα για να αρπάξει και να ιδιοποιείται όσα μπορεί, ώστε μια δράκα ανθρώπων να μοιράζεται όλα τα πλούτη του κόσμου, όσα κι αν είναι, τότε στους υπόλοιπους απομένει η ένδεια και η φτώχεια.

Μτφρ. Γ. Κονδύλης

Ο Τόμας Μορ στο παραπάνω παράλληλο κείμενο διαπιστώνει το εξής: «ο Πλάτων είχε δίκιο και δεν είναι περίεργο που δεν ήθελε να φτιάξει νόμους για μια πολιτεία που θα αρνιόταν να νομοθετηθεί στη βάση της ισότητας και της κοινοκτημοσύνης». Αξιοποιώντας αναφορές και από τα δύο κείμενα (αρχαίο διδαγμένο και παράλληλο) να εξηγήσετε για ποιους λόγους, κατά τους δύο φιλοσόφους, απαραίτητα χαρακτηριστικά μιας ιδανικής κοινωνίας πρέπει να είναι η ισότητα και η κοινοκτημοσύνη.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:
1. Ο Σωκράτης ακολουθούσε αυστηρά την παραγωγική μέθοδο.
 2. Ο Πλάτων ίδρυσε τη φιλοσοφική σχολή του Λυκείου.
 3. Οι φύλακες - επίκουροι αναλαμβάνουν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και γενικά είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του κράτους.
 4. Οι φιλόσοφοι - βασιλείς είναι προσωπικότητες που δεν διαθέτουν μόνο γνώσεις και συνθετική σκέψη, αλλά πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και ηθικά ακέραιο χαρακτήρα.
 5. Ο Θρασύμαχος ισχυρίζεται ότι δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό.
- B4.** Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με **ομόρριζα** (απλά ή σύνθετα) του ρήματος **ἔφη**, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:
- Απαγορεύεται η τσιγάρων στην τηλεόραση.
 - Η περιοχή αυτή για τις όμορφες παραλίες της.
 - Κατάφερες να το τελειώσεις τόσο γρήγορα. Τα πήγες !
 - Μου απάντησε στην πρότασή μου για συνεργασία.
 - Ήταν σε κατάσταση: δεν μπορούσε να μιλήσει.

38. ΘΕΜΑ 29551

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αισχύνης, Κατὰ Κτησιφώντος, §§169-170

(έκδ. Παρίσι: LesBellesLettres, 1928, ανατ. 1962)

Στο παρακάτω απόσπασμα ο ρήτορας καταγράφει τα χαρακτηριστικά ενός δημοκρατικού πολίτη.

Οἶμαι τοίνυν ἅπαντας ἂν ὑμᾶς ὁμολογῆσαι τάδε δεῖν ὑπάρξει τῷ δημοτικῷ, πρῶτον μὲν ἐλεύθερον εἶναι καὶ πρὸς πατρός καὶ πρὸς μητρός, ἵνα μὴ διὰ τὴν περὶ τὸ γένος ἀτυχίαν δυσμενήσῃ τοῖς νόμοις, οἱ σφῶζουσι τὴν δημοκρατίαν, δεύτερον δ' ἀπὸ τῶν προγόνων εὐεργεσίαν τινὰ αὐτῷ πρὸς τὸν δῆμον ὑπάρχειν, ἢ τὸ γ' ἀναγκαιότατον μηδεμίαν ἔχθραν, ἵνα μὴ βοηθῶν τοῖς τῶν προγόνων ἀτυχίμασι κακῶς ἐπιχειρῆσαι τὴν πόλιν. Τρίτον σῶφρονα καὶ μέτριον χρῆ πεφυκέναι αὐτὸν πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν, ὅπως μὴ διὰ τὴν ἀσέλγειαν τῆς δαπάνης δωροδοκῆ κατὰ τοῦ δήμου. Τέταρτον εὐγνώμονα καὶ δυνατὸν εἰπεῖν· καλὸν γὰρ τὴν μὲν διάνοιαν προαιρεῖσθαι τὰ βέλτιστα, τὴν δὲ παιδείαν τὴν τοῦ ρήτορος καὶ τὸν λόγον πείθειν τοὺς ἀκούοντας· εἰ δὲ μή, τὴν γ' εὐγνωμοσύνην ἀεὶ προτακτέον τοῦ λόγου. Πέμπτον ἀνδρεῖον εἶναι τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ παρὰ τὰ δεινὰ καὶ τοὺς κινδύνους ἐγκαταλίπη τὸν δῆμον. τὸν δ' ὀλιγαρχικὸν πάντα δεῖ τάναντία τούτων ἔχειν.

ὁ δημοτικός: ο δημοκρατικός άνθρωπος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Γ1.** Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «**Τρίτον σώφρονα καὶ μέτριον... τάναντία τούτων ἔχειν**».
- Γ2.** Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του δημοκρατικού ανθρώπου που σχετίζονται με τους γονείς και τους προγόνους του γενικότερα, σύμφωνα με τον Αισχίνη;
- Γ3. α.** Θεωρήστε ότι ο συγγραφέας μιλά για τους δημοκρατικούς πολίτες σε πληθυντικό αριθμό. Δηλαδή ισχύει ότι «τάδε δεῖν ὑπάρξει **τοῖς δημοτικοῖς**» και όχι «τῷ δημοτικῷ» (πρώτη σειρά του κειμένου). Ποιες αλλαγές προκύπτουν στο ακόλουθο χωρίο: «**πρώτον μὲν...ἐπιχειρή ποιεῖν τὴν πόλιν**».
- β.** Να εντάξετε τον ρηματικό τύπο **ἔχειν** στον παρακάτω πίνακα και να συμπληρώσετε τους τύπους στους άλλους χρόνους, όπου υπάρχουν.

Ενεστώτας	
Παρατατικός	
Μέλλοντας	
Αόριστος	
Παρακείμενος	
Υπερσυντέλικος	

- Γ4. α.** καλὸν γὰρ τὴν μὲν διάνοιαν προαιρεῖσθαι τὰ βέλτιστα, τὴν δὲ παιδεῖαν τὴν τοῦ ῥήτορος καὶ τὸν λόγον πείθειν τοὺς ἀκούοντας: Στην παραπάνω πρόταση αφού εντοπίσετε τα απαρέμφατα, να γράψετε το υποκείμενό τους.
- β.** **Οἶμαι τοίνυν ἅπαντας ἂν ὑμᾶς ὁμολογήσαι:** Να εντοπίσετε τον πλάγιο λόγο στην πρόταση και να τον τρέψετε σε ευθύ.

39. ΘΕΜΑ 29002**ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Αριστοτέλης, Πολιτικά, Θ1.3-2.1, 1337a33-b11**

Ἵτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τις δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μαθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. Ἔκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἡ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινας): περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ἵτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσα πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει τον ιδιωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης της εποχής του.
2. Ένα βασικό σημείο διαφωνίας είναι για το εάν η παιδεία οφείλει να έχει ως στόχο την ανάπτυξη του πνεύματος ή την ηθική καλλιέργεια.
3. Όλοι συμφωνούν στο τι είναι αρετή, αλλά διαφωνούν στον τρόπο άσκησης της.
4. Ο Αριστοτέλης ακολουθεί τη μεσότητα ως προς τη διδασκαλία των χρησίων.
5. Ο χαρακτήρας της παιδείας, κατά τον Αριστοτέλη, πρέπει να στοχεύει τόσο στη διαμόρφωση του σώματος όσο και του πνεύματος του ελεύθερου ανθρώπου.

B1. «**τίς δ' ἔσται ... ἄσκησιν αὐτῆς**»: Ποια ερωτήματα/ζητήματα θέτει ο Αριστοτέλης ως προς τους στόχους της παιδείας, και πώς ανταποκρίνεται σε αυτά η «**ἐμποδὼν παιδεία**» σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο;

B2. **ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Αριστοτέλης, Πολιτικά, 1104a-b

«Κανείς, νομίζω, δεν έχει αμφιβολία ότι είναι υποχρέωση του νομοθέτη να ασχοληθεί πολύ σοβαρά με το θέμα της παιδείας των νέων· είναι κάτι που αν παραμεληθεί στις πόλεις, βλάπτει πριν απ' όλα το ίδιο το πολίτευμά τους, αφού οι νέοι πρέπει να παίρνουν μόρφωση ταιριαστή με το πολίτευμα της πόλης τους. ... Έπειτα, η κάθε τέχνη προϋποθέτει κάποια προπαιδεία και κάποια άσκηση, αν είναι να φτάσει κάποτε κανείς να κάνει τις εργασίες αυτής της τέχνης· το ίδιο όμως ισχύει και για τις πράξεις της αρετής. Καθώς, εξάλλου, οι πολίτες μιας πόλης έχουν να επιτελέσουν σαν σύνολο έναν σκοπό, είναι φανερό ότι και η παιδεία πρέπει να είναι μία και η ίδια για όλους, και η φροντίδα γι' αυτήν πρέπει να ανήκει στο δημόσιο και όχι να αφήνεται στην ατομική πρωτοβουλία, όπως γίνεται σήμερα, που ο κάθε γονιός φροντίζει ιδιωτικά τα παιδιά του, διδάσκοντάς τους τους κλάδους της γνώσης που ο ίδιος θεωρεί ενδεδειγμένους. Για την επίτευξη ενός στόχου που είναι κοινός για όλους, κοινή πρέπει να είναι και η άσκηση. Και, φυσικά, κανείς πολίτης δεν πρέπει να πιστεύει ότι ανήκει στον εαυτό του, αλλά, αντίθετα, ότι όλοι οι πολίτες ανήκουν στην πόλη· ο καθένας δεν είναι παρά ένα μέρος της πόλης, και η φροντίδα για το κάθε ξεχωριστό μέρος πρέπει να γίνεται σε απόλυτο συνταίριασμα με τη φροντίδα για το σύνολο.

Μτφρ. Δ. Λυπουρλής

Με τα δύο ρηματικά επίθετα στην πρώτη περίοδο του αρχαίου διδαγμένου κειμένου ο Αριστοτέλης διατυπώνει μία δεοντολογική διαπίστωση. Να την αναφέρετε και να την ερμηνεύσετε αντλώντας δύο (2) βασικά επιχειρήματα απ' όσα αναφέρονται στο παράλληλο κείμενο.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

- α. Για την αγωγή του Αλέξανδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε κατά κύριο λόγο τα ομηρικά έπη.
- β. Όταν ο Αριστοτέλης επέστρεψε από τη Μακεδονία στην Αθήνα μετά το 335 π.Χ., συνέχισε να διδάσκει στην Ακαδημία.

- γ. Στο Α' βιβλίο των Ἠθικῶν Νικομαχείων ο Αριστοτέλης ασχολείται με τη φύση και το περιεχόμενο της εὐδαιμονίας.
- δ. Το λόγον ἔχον μέρος της ψυχῆς σχετίζεται με τις διανοητικές και ηθικές αρετές.
- ε. Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος είναι μία κοινότητα που την αποτελούν κυβερνῶντες και κυβερνώμενοι.
- B4.** Να εντοπίσετε στο κείμενο μία ομόρριζη, για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας ελληνικής: **κατάληψη, παράνοια, σκοπιμότητα, φόρεμα, καθαίρεση.**

40. ΘΕΜΑ 29003**ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Θ1.3-2.1, 1337a33-b11**

Ἵτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τις δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτ' ἅπαντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν ποτερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν ποτερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττὰ (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινες)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ἵτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνασσον. Βάνασσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει τον δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης.
 2. Υπάρχει διαφωνία για το τι είναι αρετή, αλλά όλοι συμφωνούν για τον τρόπο άσκησής της.
 3. Ο Αριστοτέλης ακολουθεί τη μεσότητα ως προς τη διδασκαλία των χρησίμων.
- β.** **καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς:** Πού αναφέρονται οι αντωνυμίες **αὐτὴν, αὐτῆς** στο συγκεκριμένο χωρίο;
- B1.** Ποια παιδεία θεωρείται, κατά τον Αριστοτέλη, αντάξια του ελεύθερου πολίτη, σύμφωνα με τα όσα διατυπώνει στο παραπάνω κείμενο;

B2.**ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Πλάτων, Νόμοι, 643d-644b**

Στο γερωντικό αυτό έργο του ο Πλάτων επανέρχεται στο ζήτημα της δίκαιης διακυβέρνησης και σκιαγραφεί την πολιτική δομή και τους νόμους της δεύτερης ιδανικής πολιτείας του που ονομάζει Μαγνησία. Σκοπός

του νομοθέτη είναι η τέλεια αρετή των πολιτών ως συνόλου· οι αληθινοί νόμοι συντελούν στην ευδαιμονία τους. Ο Αθηναίος, που πρωταγωνιστεί στον διάλογο, συζητά για τον ρόλο της παιδείας στη διαμόρφωση του τέλειου πολίτη.

Δεν θα πρέπει λοιπόν να επιτρέψουμε αυτό το οποίο ορίζουμε ότι είναι παιδεία να γίνει κάτι αόριστο. Διότι, στην τρέχουσα συνάφεια, όταν ψέγουμε ή όταν επαινούμε την ανατροφή του καθενός, υποστηρίζουμε ότι ένας από εμάς είναι πεπαιδευμένος και ένας άλλος απαίδευτος, και κάποτε μάλιστα το αναφέρουμε αυτό ακόμη και για ανθρώπους με γνώση στο εμπόριο ή στη ναυτιλία και για άλλους τέτοιους ιδιαίτερα κατηρτισμένους. Η άποψή μας όμως αυτή, καθώς είναι φυσικό, δεν θα μπορούσε να αναφέρεται σε αυτούς οι οποίοι φρονούν ότι τα αναφερθέντα είναι παιδεία, διότι παιδεία είναι ο παράγων που οδηγεί από την παιδική ηλικία στην αρετή, η οποία καθιστά τον πολίτη να επιθυμεί και να αρέσκειται στο να γίνει τέλειος, να γνωρίζει να άρχει και να άρχεται με δικαιοσύνη. Αυτό το είδος αγωγής, το οποίο ο προηγούμενος συλλογισμός όρισε, είναι το μόνο, όπως μου φαίνεται, που θα έπρεπε να ονομάζουμε παιδεία, ενώ αυτό που αποβλέπει στον πλούτο ή σε ένα ορισμένο άλλο είδος ισχύος ή σε μία ορισμένη άλλη σοφία χωρίς φρόνηση και δικαιοσύνη, ότι είναι χυδαία και ανελεύθερη και ότι δεν είναι άξια καθόλου να ονομάζεται παιδεία. Αλλά, ας μην διαφωνούμε μεταξύ μας για μία λέξη. Ο συλλογισμός που μόλις τώρα παραδεχθήκαμε ως παραμένει, ότι δηλαδή οι άνθρωποι που διαπαιδαγωγούνται ορθώς, γίνονται κατά κανόνα αγαθοί και ότι σε ουδεμία περίπτωση δεν θα πρέπει να υποτιμάται η παιδεία, καθότι είναι το πρώτο από τα ποιοτικότερα τα οποία είναι εφικτό να συμβούν στους άριστους άνδρες.

Μτφρ. Χ. Τερέζης και Λ. Πετρίδου

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να απαντήσετε σε ποιο βαθμό ο Αριστοτέλης έχει επηρεαστεί από τον δάσκαλό του Πλάτωνα στη διαμόρφωση της δικής του θέσης για την ιδανική παιδεία, όπως αυτή διατυπώνεται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:
- Ο πατέρας του Αριστοτέλη ήταν γιατρός στην αυλή του βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου.
 - Η διδασκαλία του Αριστοτέλη στην Ακαδημία και οι ιδέες του τον έφερναν συχνά αντιμέτωπο με συναδέλφους του.
 - Ο Αριστοτέλης συνέγραψε τα *Ἠθικά Νικομάχεια* στο τέλος της ζωής του στη Χαλκίδα.
 - Από τα μέρη της ψυχής το ἐπιθυμητικὸν σχετίζεται με τη διατροφή.
 - Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος ως όλον έχει για στόχο της την εὐδαιμονία.
- B4.** Να βρείτε στο κείμενο λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω λέξεις της Νέας ελληνικής: **λησμονιά, χρηματικός, τάση, φορείο, πρακτορείο.**

41. ΘΕΜΑ 29004

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Θ1.3-2.1, 1337a33-b11

Ἵτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τις δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτ' ἅπαντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν ποτέρον πρὸς τὴν δianoia

πρέπει μάλλον ή προς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας παραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινες): περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσα πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η έρευνα για την παιδεία που παρέχεται την εποχή του Αριστοτέλη βρίσκεται αντιμέτωπη με μεγάλη σύγχυση.
 2. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι όλα τα χρήσιμα έργα ταιριάζουν σε ελεύθερους πολίτες.
- β.** Ποιοι είναι οι πιθανοί σκοποί και τα πιθανά γνωστικά αντικείμενα που εμφανίζονται κατά τον Αριστοτέλη ανάλογα με τους στόχους ενός εκπαιδευτικού συστήματος;
- B1.** Ποιες πρέπει να είναι, κατά τον Αριστοτέλη, οι προτεραιότητες της παιδείας; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Νόμοι, 643d-644b

Στο γεροντικό αυτό έργο του ο Πλάτων επανέρχεται στο ζήτημα της δίκαιης διακυβέρνησης και σκιαγραφεί την πολιτική δομή και τους νόμους της δεύτερης ιδανικής πολιτείας του που ονομάζει Μαγνησία. Σκοπός του νομοθέτη είναι η τέλεια αρετή των πολιτών ως συνόλου· οι αληθινοί νόμοι συντελούν στην ευδαιμονία τους. Ο Αθηναίος, που πρωταγωνιστεί στον διάλογο, συζητά για τον ρόλο της παιδείας στη διαμόρφωση του τέλειου πολίτη.

Δεν θα πρέπει λοιπόν να επιτρέψουμε αυτό το οποίο ορίζουμε ότι είναι παιδεία να γίνει κάτι αόριστο. Διότι, στην τρέχουσα συνάφεια, όταν ψέγουμε ή όταν επαινούμε την ανατροφή του καθενός, υποστηρίζουμε ότι ένας από εμάς είναι πεπαιδευμένος και ένας άλλος απαίδευτος, και κάποτε μάλιστα το αναφέρουμε αυτό ακόμη και για ανθρώπους με γνώση στο εμπόριο ή στη ναυτιλία και για άλλους τέτοιους ιδιαίτερα κατηρτισμένους. Η άποψή μας όμως αυτή, καθώς είναι φυσικό, δεν θα μπορούσε να αναφέρεται σε αυτούς οι οποίοι φρονούν ότι τα αναφερθέντα είναι παιδεία, διότι παιδεία είναι ο παράγων που οδηγεί από την παιδική ηλικία στην αρετή, η οποία καθιστά τον πολίτη να επιθυμεί και να αρέσκεται στο να γίνει τέλειος, να γνωρίζει να άρχει και να άρχεται με δικαιοσύνη. Αυτό το είδος αγωγής, το οποίο ο προηγούμενος συλλογισμός όρισε, είναι το μόνο, όπως μου φαίνεται, που θα έπρεπε να ονομάζουμε παιδεία, ενώ αυτό που

αποβλέπει στον πλούτο ή σε ένα ορισμένο άλλο είδος ισχύος ή σε μία ορισμένη άλλη σοφία χωρίς φρόνηση και δικαιοσύνη, ότι είναι χυδαία και ανελεύθερη και ότι δεν είναι άξια καθόλου να ονομάζεται παιδεία. Αλλά, ας μην διαφωνούμε μεταξύ μας για μία λέξη. Ο συλλογισμός που μόλις τώρα παραδεχθήκαμε ας παραμείνει, ότι δηλαδή οι άνθρωποι που διαπαιδαγωγούνται ορθώς, γίνονται κατά κανόνα αγαθοί και ότι σε ουδεμία περίπτωση δεν θα πρέπει να υποτιμάται η παιδεία, καθότι είναι το πρώτο από τα ποιοτικότερα τα οποία είναι εφικτό να συμβούν στους άριστους άνδρες.

Μτφρ. Χ. Τερέζης και Λ. Πετρίδου

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να απαντήσετε σε ποιο βαθμό ο Αριστοτέλης έχει επηρεαστεί από τον δάσκαλό του Πλάτωνα στη διαμόρφωση της δικής του θέσης για την ιδανική παιδεία, όπως αυτή διατυπώνεται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Αριστοτέλης είχε την ευκαιρία να γνωρίσει κοντά στον πατέρα του	α. τη φιλοσοφία.
	β. την ιατρική επιστήμη.
	γ. τη στρατιωτική τέχνη.
2. Όταν πέθανε ο Αλέξανδρος στα 323 π.Χ., ο Αριστοτέλης	α. επέστρεψε στην Αθήνα.
	β. έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα.
	γ. επέστρεψε στα Στάγειρα.
3. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η ευδαιμονία	α. είναι ενέργεια.
	β. είναι κατάσταση.
	γ. είναι καλή τύχη και δεν σχετίζεται με τις ανθρώπινες ικανότητες.
4. Η αποφθεγματική φράση «Ευδαιμονία ψυχής και κακοδαιμονία» διατυπώθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Ηράκλειτο.
	γ. Δημόκριτο.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη το ἄλογον μέρος της ψυχής	α. έχει σχέση με την αύξηση του ανθρώπινου οργανισμού και τη διατροφή.
	β. ταυτίζεται με το ἐπιθυμητικόν.
	γ. έχει σχέση με την αρετή.

- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. παιχνίδι	α. μετέχοντα
2. αφαίρεση	β. ἐμποδόν
3. σχεδόν	γ. ὑπολαμβάνουσι
4. διένεξη	δ. διηρημένων

5. υπόληψη	ε. παιδείας
6. πεζός	
7. υπόλοιπο	

42. ΘΕΜΑ 29005

ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Θ1.3-2.1, 1337a33-b11

Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τις δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν ποτερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχῶδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν ποτερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινες)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνασσον. Βάνασσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει τον δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης.
 2. Ένα βασικό σημείο διαφωνίας είναι για το εάν η παιδεία οφείλει να έχει ως στόχο την ανάπτυξη του πνεύματος ή την ηθική καλλιέργεια.
 3. Υπάρχει διαφωνία για το τι είναι αρετή, αλλά όλοι συμφωνούν για τον τρόπο άσκησής της.
 4. Η έρευνα για την παιδεία που παρέχεται την εποχή του Αριστοτέλη βρίσκεται αντιμέτωπη με μεγάλη σύγχυση.
 5. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι όλα τα χρήσιμα έργα ταιριάζουν σε ελεύθερους πολίτες.
- B1.** Ποια η σχέση, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ανάμεσα στην παιδεία, την πολιτεία και τη διαμόρφωση του ηθικού χαρακτήρα του πολίτη;

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Πολιτικά, 1104a-b

Κανείς, νομίζω, δεν έχει αμφιβολία ότι είναι υποχρέωση του νομοθέτη να ασχοληθεί πολύ σοβαρά με το θέμα της παιδείας των νέων· είναι κάτι που αν παραμεληθεί στις πόλεις, βλάπτει πριν απ' όλα το ίδιο το πολίτευμά τους, αφού οι νέοι πρέπει να παίρνουν μόρφωση ταιριαστή με το πολίτευμα της πόλης τους. ...

Έπειτα, η κάθε τέχνη προϋποθέτει κάποια προπαιδεία και κάποια άσκηση, αν είναι να φτάσει κάποτε κανείς να κάνει τις εργασίες αυτής της τέχνης· το ίδιο όμως ισχύει και για τις πράξεις της αρετής. Καθώς, εξάλλου, οι πολίτες μιας πόλης έχουν να επιτελέσουν σαν σύνολο έναν σκοπό, είναι φανερό ότι και η παιδεία πρέπει να είναι μία και η ίδια για όλους, και η φροντίδα γι' αυτήν πρέπει να ανήκει στο δημόσιο και όχι να αφήνεται στην ατομική πρωτοβουλία, όπως γίνεται σήμερα, που ο κάθε γονιός φροντίζει ιδιωτικά τα παιδιά του, διδάσκοντάς τους τους κλάδους της γνώσης που ο ίδιος θεωρεί ενδεδειγμένους. Για την επίτευξη ενός στόχου που είναι κοινός για όλους, κοινή πρέπει να είναι και η άσκηση. Και, φυσικά, κανείς πολίτης δεν πρέπει να πιστεύει ότι ανήκει στον εαυτό του, αλλά, αντίθετα, ότι όλοι οι πολίτες ανήκουν στην πόλη· ο καθένας δεν είναι παρά ένα μέρος της πόλης, και η φροντίδα για το κάθε ξεχωριστό μέρος πρέπει να γίνεται σε απόλυτο συνταίριασμα με τη φροντίδα για το σύνολο.

Μτφρ. Δ. Λυπουρλής

Με τα δύο ρηματικά επίθετα στην πρώτη περίοδο του αρχαίου διδαγμένου κειμένου ο Αριστοτέλης διατυπώνει μία δεοντολογική διαπίστωση. Να την αναφέρετε και να την ερμηνεύσετε αντλώντας δύο (2) βασικά επιχειρήματα απ' όσα αναφέρονται στο παράλληλο κείμενο.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Όταν ο Αριστοτέλης ήρθε στην Αθήνα για να σπουδάσει,	α. η Ακαδημία είχε αρχίσει να παρακμάζει.
	β. ο Πλάτων είχε αναθέσει τη διεύθυνση της Ακαδημίας στον Ηρακλείδη.
	γ. η Ακαδημία αποτελούσε σημείο συνάντησης σημαντικών λογίων της εποχής.
2. Η φιλοσοφική σχολή Περίπατος ιδρύθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Εύδοξο.
	γ. Θεόφραστο.
3. Ο Αριστοτέλης έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα,	α. επειδή αισθάνθηκε πως βρισκόταν σε κίνδυνο μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου.
	β. για να επιστρέψει στα Στάγειρα.
	γ. για να αναλάβει την αγωγή του Αλέξανδρου στη Μακεδονία.
4. Από τα μέρη της ψυχής το επιθυμητικόν σχετίζεται με	α. τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου.
	β. τη διατροφή.
	γ. τη φρόνηση.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η πόλις	α. αποτελείται από όμοια στοιχεία.
	β. ως όλον αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία.

- B4.** Να βρείτε στο κείμενο λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω λέξεις της Νέας ελληνικής: **αδιαθεσία, φάντασμα, συνταρακτικός, ανάταση, εργολαβία.**

43. ΘΕΜΑ 33574

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β1, 1-4, 1103a14-b2

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοι δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η ηθική αρετή είναι αποτέλεσμα κυρίως της διδασκαλίας.
 2. Για να δούμε με τα μάτια μας, η φύση μας εξασφαλίζει πρώτα την αντίστοιχη δυνατότητα.
 3. Ο τρόπος απόκτησης μιας τέχνης είναι τελειώς διαφορετικός από τον τρόπο απόκτησης μιας αρετής.
- β.** Ποια παραδείγματα χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης για να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό «**οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται**»;
- B1.** Ποια εἶδη ἀρετῆς διακρίνει ὁ Αριστοτέλης, σε ποιο μέρος τῆς ψυχῆς ἀνήκει κάθε εἶδος και ἀπὸ ποίους παράγοντες εξαρτάται ἡ ἀνάπτυξή του καθενός;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφῶν, Ἀγησίλαος, 1.1-3

Στο ἔργο αὐτό ὁ Ξενοφῶν ἐγκωμιάζει τὸν Σπαρτιατὴ βασιλιά Αγησίλαο τὸν Β', που βασιλεύσε ἀπὸ τὸ 399 ἕως τὸ 360 π.Χ.

Γνωρίζω βέβαια πως είναι δύσκολο πράγμα να γράψει κανείς επαινετικό λόγο, που να ανταποκρίνεται στην αξία της αρετής και της δόξας του Αγησιλάου, ωστόσο πρέπει να το επιχειρήσω. Γιατί δεν θα ήταν δίκαιο ένας άνθρωπος, αν υπήρξε τέλειος, να μην αξιωθεί γι' αυτόν το λόγο έστω και κατώτερους επαίνους. Σχετικά λοιπόν με την ευγενική του καταγωγή τι πιο σημαντικό και όμορφο θα μπορούσε να πει κανείς από το ότι ακόμη και σήμερα θυμούνται αναφέροντας ονομαστικά τους προγόνους του με ποια σειρά κατάγεται από τη γενιά του Ηρακλή, όταν μάλιστα αυτοί δεν ήταν απλοί πολίτες, αλλά βασιλιάδες απόγονοι βασιλιάδων; Δεν μπορεί όμως να τους κατηγορήσει κανείς ούτε και γι' αυτό, ότι δηλαδή είναι μεν βασιλιάδες, αλλά δεν έχουν σημαντική πόλη. Αλλά όπως η γενιά τους είναι η πιο τιμημένη στην πατρίδα τους, έτσι και η πόλη τους είναι η πιο ένδοξη στην Ελλάδα.

Μτφρ. Π. Βλαχάκος & Γ.Α. Ράπτης

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο κι αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να εξηγήσετε τη διαφοροποίηση της αριστοτελικής αντίληψης περί αρετής σε σχέση με όσα αναφέρει ο Ξενοφών.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Όταν ο Αριστοτέλης ήρθε στην Αθήνα για να σπουδάσει,	α. η Ακαδημία είχε αρχίσει να παρακμάζει.
	β. ο Πλάτων είχε αναθέσει τη διεύθυνση της Ακαδημίας στον Ηρακλείδη.
	γ. η Ακαδημία αποτελούσε σημείο συνάντησης σημαντικών λογίων της εποχής.
2. Η φιλοσοφική σχολή Περίπατος ιδρύθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Εύδοξο.
	γ. Θεόφραστο.
3. Ο Αριστοτέλης έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα,	α. επειδή αισθάνθηκε πως βρισκόταν σε κίνδυνο μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου.
	β. για να επιστρέψει στα Στάγειρα.
	γ. για να αναλάβει την αγωγή του Αλέξανδρου στη Μακεδονία.
4. Από τα μέρη της ψυχής το ἐπιθυμητικὸν κατά τον Αριστοτέλη σχετίζεται με	α. τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου.
	β. τη διατροφή.
	γ. τη φρόνηση.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η πόλις	α. αποτελείται από όμοια στοιχεία.
	β. ως όλον αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία.
	γ. στοχεύει στην εὐβουλία.

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο κείμενο **αύξησιν, εμπειρίας, δυνάμεις, ενεργείας, αισθήσεις**. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε **σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο)**.

44. ΘΕΜΑ 33575

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β1, 1-4, 1103a14-b2

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ εμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθῆι ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις ἄνω ρίπτων, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθῆι. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοι δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αισθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αισθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η διανοητική αρετή είναι αποτέλεσμα κυρίως της διδασκαλίας.
 2. Ο Αριστοτέλης συσχετίζει γλωσσικά τη λέξη ἔθος με τη λέξη ἠθική.
 3. Κατά τον Αριστοτέλη η ηθική ολοκλήρωση του ανθρώπου επιτυγχάνεται μέσω της διαδικασίας του ἔθους.
 4. Για να δούμε με τα μάτια μας, η φύση μας εξασφαλίζει πρώτα την αντίστοιχη δυνατότητα.
 5. Ο τρόπος απόκτησης μίας τέχνης είναι τελείως διαφορετικός από τον τρόπο απόκτησης μία αρετής.
- B1.** Ποια είναι η σχέση της πράξεως – ενεργείας με τις ιδιότητες που έχουμε φύσει και με την ηθική αρετή σύμφωνα με τον Αριστοτέλη; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς, 443 c-d

Ο βιογράφος και φιλόσοφος Πλούταρχος (50-120 μ.Χ. περ.) γεννήθηκε στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας. Το σωζόμενο έργο του διακρίνεται στο ιστορικό-βιογραφικό μέρος και στα ονομαζόμενα «Ἠθικά»

συγγράμματα. Στο έργο Περί ήθικης ἀρετῆς, ο Πλούταρχος πραγματεύεται την έννοια της ηθικής αρετής και αναζητά την ουσία της, ασκώντας παράλληλα κριτική στην στωική ψυχολογία.

Για τούτο σωστά και το ήθος ονομάστηκε έτσι: το ήθος, δηλαδή, για να το πούμε σχηματικά, είναι ποιότητα του αλόγου, και ονομάζεται έτσι γιατί το άλογο, πλαθόμενο από τον λόγο, αποκτά την ποιότητα τούτη και τη διαφορά από τη συνήθεια (έθος), αφού ο λόγος δεν επιθυμεί να εξαλείψει εντελώς το πάθος (ούτε δυνατόν είναι, άλλωστε, ούτε το καλύτερο), αλλά του επιβάλλει κάποιο όριο και τάξη και του εμφυτεύει τις ηθικές αρετές, οι οποίες δεν είναι έλλειψη πάθους αλλά συμμετρία παθών και μεσότητα: ο λόγος, μάλιστα, εμφυτεύει τις ηθικές αρετές διά της φρονήσεως, κάνοντας τη δύναμη του παθητικού ευπρεπή έξη. Λέγεται, εξ άλλου, πως η ψυχή κατέχει τα εξής τρία: δύναμη, πάθος, έξη. Η δύναμη είναι αφετηρία ή υλικό του πάθους, όπως, για παράδειγμα η οργιότητα, η ντροπαλότητα, η τολμηρότητα. Το πάθος είναι ένα είδος κίνησης της δύναμης, όπως η οργή, το θάρρος, η ντροπή [η τόλμη]. Η έξη, τέλος, είναι ισχύς και κατάσταση της δύναμης του αλόγου, που προέρχεται από τη συνήθεια και γίνεται, αφενός, κακία, αν το πάθος παιδαγωγήθηκε άσχημα από το λόγο, και, αφετέρου, αρετή, αν (το πάθος) παιδαγωγήθηκε σωστά.

Μτφρ. Φιλολογική Ομάδα εκδ. Κάκτος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο κι αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να συγκρίνετε τις αριστοτελικές απόψεις με αυτές του Πλουτάρχου σχετικά με τη λειτουργία του έθους και του λόγου στη διαμόρφωση των αρετών.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Αριστοτέλης είχε την ευκαιρία να γνωρίσει κοντά στον πατέρα του	α. τη φιλοσοφία.
	β. την ιατρική επιστήμη.
	γ. τη στρατιωτική τέχνη.
2. Όταν πέθανε ο Αλέξανδρος στα 323 π.Χ., ο Αριστοτέλης	α. επέστρεψε στην Αθήνα.
	β. έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα.
	γ. επέστρεψε στα Στάγειρα.
3. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η ευδαιμονία	α. είναι ενέργεια.
	β. είναι κατάσταση.
	γ. είναι καλή τύχη και δεν σχετίζεται με τις ανθρώπινες ικανότητες.
4. Η αποφθεγματική φράση «Εὐδαιμονίη ψυχῆς καὶ κακοδαιμονίη» διατυπώθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Ηράκλειτο.
	γ. Δημόκριτο.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη το ἄλογον μέρος της ψυχῆς	α. έχει σχέση με την αύξηση του ανθρώπινου οργανισμού και τη διατροφή.
	β. ταυτίζεται με το ἐπιθυμητικόν.
	γ. έχει σχέση με την αρετή.

- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
α. φρόνιμος	1. διανοητικής
β. παράφορος	2. έμπειρίας
γ. πυρομανής	3. έσχηκε
δ. ανόητος	4. έθίζεται
ε. ένοχος	5. φέρεσθαι
	6. πῦρ
	7. σώφρονες

45. ΘΕΜΑ 33576

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β1, 1-4, 1103a14-b2

Διτῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξῃ τις ἄνω ριπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιῶντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η διανοητική αρετή είναι αποτέλεσμα κυρίως της διδασκαλίας.
 2. Ο Αριστοτέλης συσχετίζει γλωσσικά τη λέξη έθος με τη λέξη ηθική.
 3. Κατά τον Αριστοτέλη η ηθική ολοκλήρωση του ανθρώπου επιτυγχάνεται μέσω της διαδικασίας του έθους.

β. «ὄπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον»: Σε τι ακριβῶς αναφέρεται ο Αριστοτέλης χρησιμοποιώντας την αντωνυμία ὄπερ;

B1. Να επισημάνετε στο αρχαίο κείμενο πέντε (5) λέξεις που εκφράζουν όρους της αριστοτελικής φιλοσοφίας και να δώσετε σύντομα το εννοιολογικό τους περιεχόμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Περὶ παίδων ἀγωγῆς, 4 2a-c

Ο Πλούταρχος, στον οποίο είχε αποδοθεί το Περὶ παίδων ἀγωγῆς, έθεσε το παιδί στο κέντρο του ενδιαφέροντός του και συνέγραψε ένα ολοκληρωμένο παιδαγωγικό εγχειρίδιο. Πρόκειται για ένα έργο με διαχρονική αξία: πολλές από τις ιδέες και προτάσεις του διατηρούν και σήμερα την επικαιρότητά τους. Το ακόλουθο απόσπασμα εισάγει στο πρόβλημα της αγωγῆς.

Για να μιλήσουμε γενικά, αυτό που συνηθίσαμε να λέμε για τις τέχνες και τις επιστήμες, το ίδιο πρέπει να ειπωθεί και για την αρετή, ότι δηλαδή για το απόλυτο ολοκλήρωμά της πρέπει να συντρέξουν τρεις προϋποθέσεις: η φύση, ο λόγος και η συνήθεια. Και ονομάζω λόγο τη μάθηση και συνήθεια την άσκηση. Απαρχές (της αρετής) υπάρχουν στη φύση του ανθρώπου, η πρόοδος στη μάθηση και η ορθή χρήση στη μελέτη και οι εκτροπές από αυτήν σε όλα. Σε όποιο από αυτά υστερήσει η αρετή, ως προς αυτό είναι φυσικό να χωλαίνει. Γιατί, η φύση χωρίς τη μάθηση είναι τυφλή, η μάθηση πάλι χωρίς τη φύση είναι ελλιπής και η άσκηση χωρίς αυτά τα δύο είναι ατελής. Και όπως ακριβῶς με τη γεωργία πρώτα πρέπει να υπάρχει γόνιμη γη, έπειτα καλός γεωπόνος κι έπειτα επιλεγμένοι σπόροι, με τον ίδιο ακριβῶς τρόπο η φύση παραλληλίζεται με τη γη, ο παιδαγωγός με το γεωπόνο, και με το σπέρμα οι συμβουλές και η καθοδήγηση των λόγων.

Μτφρ. Γ. Ράπτης

Στο παραπάνω παράλληλο κείμενο ο Πλούταρχος επιχειρεί μία ερμηνευτική προσέγγιση της αρετής ευρύτερη από την αντίστοιχη του Αριστοτέλη. Σε τι συμφωνεί με τον Σταγειρίτη και προς ποια κατεύθυνση διευρύνει τον στοχασμό του;

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

α. Ο πατέρας του Αριστοτέλη ήταν γιατρός στην αυλή του βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου.

β. Η διδασκαλία του Αριστοτέλη στην Ακαδημία και οι ιδέες του τον έφερναν συχνά αντιμέτωπο με συναδέλφους του.

γ. Ο Αριστοτέλης συνέγραψε τα Ἠθικά Νικομάχεια στο τέλος της ζωής του στη Χαλκίδα.

δ. Από τα μέρη της ψυχῆς το ἐπιθυμητικὸν σχετίζεται με τη διατροφή.

ε. Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος ως όλον έχει για στόχο της την εὐδαιμονία.

B4. Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **φορτίο, εκατομμύριο, κόμιστρο, δωμάτιο, φρόνιμος.**

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β1, 5-8, 1103b2-25

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθεταὶ τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εἴς αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ καθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται καθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εἶς οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
- Κατά τον Αριστοτέλη τα φαύλα πολιτεύματα διαφέρουν από τα ενάρετα ως προς τη βούληση του νομοθέτη.
 - Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι οι αρετές εμποδίζονται και φθείρονται για διαφορετικούς λόγους.
 - Ο Αριστοτέλης συμπεραίνει ότι από την επανάληψη ὁμοίων ἐνεργειῶν διαμορφώνονται οι «ἕξεις» ως πάγια χαρακτηριστικά της ανθρώπινης προσωπικότητας.
- β.** «**Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς**»· Σε ποια ομοιότητα αναφέρεται ο Αριστοτέλης με το επίρρημα «**Ὅμοίως**»;
- B1.** Ποια σημασία αποδίδει ο Αριστοτέλης στη νεανική ηλικία, ὅσον αφορά τη διαμόρφωση του χαρακτήρα; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἰωάννης Δαμασκηνός, Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ, 290-292

Το αγιολογικό μυθιστόρημα Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ υπήρξε ἓνα ἀπὸ τὰ πιο πολυδιαβασμένα ἔργα στα χρόνια του Βυζαντίου. Ἐχει ἀποδοθεῖ στον Ἰωάννη τον Δαμασκηνό (Σύριο Πατέρα της Εκκλησίας, 676-749 μ.Χ.), ο οποίος αξιοποίησε ιστορίες της Ανατολῆς καὶ μετέφερε λογοτεχνικά στα Ἑλληνικά τὴ βιογραφία του Σιντάρτα Γκαουτάμα Βούδα. Ἡ ἱστορία ἐγκωμιάζει τὴν ἀσκητικὴ ζωὴ καὶ τὴς ἀρετῆς τῆς.

Με όλη σου τη δύναμη κράτα τον εαυτό σου μακριά από κάθε σκέψη και ανάμνηση κακή, από κάθε συνήθεια φορτισμένη με πάθος. Μάλλον έθιζε τον εαυτό σου στις αρετές. Απόκτησε την έξη να τις ασκείς. Λίγο να κοπιώσεις στις αρετές και να καταφέρεις να τις κάνεις έξεις σου, εύκολα με τη βοήθεια του Θεού θα προκόψεις. Εάν η έξη της αρετής γίνει μια ποιότητα της ψυχής σου, θα είναι πολύ δύσκολο να φύγει από εκεί, θα είναι εξασφαλισμένη. Ο λόγος: από τη μία όντως η αρετή και η ψυχή συγγενεύουν, από την άλλη θα έχεις τη βοήθεια του Θεού. Το βλέπεις: η ανδρεία και η φρόνηση, η σωφροσύνη και δικαιοσύνη, δύσκολα φεύγουν από την ψυχή, γιατί είναι έξεις της και ποιότητες και ενέργειες που έχουν εισδύσει στο βάθος της. Εάν τα πάθη της κακίας, που δεν είναι κάτι έμφυτο στον άνθρωπο, γίνονται με την έξη σε αυτές δυσμετάβλητα, πόσο μάλλον η αρετή που φυτεύτηκε μέσα μας από τον Δημιουργό;

Μτφρ. Ν. Καλομπάτσος

Ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός γνώριζε την αριστοτελική φιλοσοφική παράδοση. Να εντοπίσετε πέντε (5) διαφορετικά σημεία του παράλληλου κειμένου, όπου αποδεικνύεται η γνώση του Ιωάννη του Δαμασκηνού σχετικά με την ηθική διδασκαλία του Αριστοτέλη.

B3. Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):

- α. Ο Πλάτων πραγματοποίησε το πρώτο ταξίδι του στη Σικελία.
- β. Ο Αριστοτέλης ανέλαβε την εκπαίδευση του Μεγάλου Αλεξάνδρου.
- γ. Ο Πλάτων ίδρυσε την Ακαδημία.
- δ. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε σε θάνατο από τους Αθηναίους.
- ε. Ο Αριστοτέλης πέθανε στη Χαλκίδα.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

B4. Να επιλέξετε από τη στήλη Β για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη ή φράση της στήλης Α την **ορθή σημασία** της σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο:

A	B
1. ἔθος	α. έθιμο β. συνήθεια
2. άγαθοί	α. ενάρετοι β. καλοσυνάτοι
3. δυνάμεις	α. δυνατότητες β. εξουσίες
4. μανθάνομεν	α. καταλαβαίνουμε β. γνωρίζουμε
5. σώφρονες	α. έξυπνοι β. συνετοί

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια Β1, 4-6, 1103a 26-1103b 12

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Αναφορικά με την πρόσκτηση των αρετών ισχύει ότι και στην περίπτωση των άλλων τεχνών.
 2. Το στοιχείο που διαφοροποιεί την ενάρετη πολιτεία από τη φαύλη είναι η βούληση του νομοθέτη.
 3. Ο Αριστοτέλης αποφαίνεται ότι η δημιουργία και η φθορά των αρετών οφείλονται σε διαφορετικά αίτια.
- β.** «**καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης**»: Σε τι αναφέρεται ο Αριστοτέλης με την αντωνυμία «**τούτῳ**»;
- B1.** Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί συχνά την αναλογία προκειμένου να τεκμηριώσει τις θέσεις τους και να γίνει πιο κατανοητός. Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε πέντε (5) περιπτώσεις, όπου ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί τον αναλογικό τρόπο σκέψης.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς, 443 c-d

Ο βιογράφος και φιλόσοφος Πλούταρχος (περίπου 50-120 μ.Χ.) γεννήθηκε στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας. Το σωζόμενο έργο του διακρίνεται στο ιστορικό-βιογραφικό μέρος και στα ονομαζόμενα «Ἠθικά» συγγράμματα. Στο έργο Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς, ο Πλούταρχος πραγματεύεται την έννοια της ηθικῆς ἀρετῆς και αναζητά την ουσία της, ασκώντας παράλληλα κριτική στη στωική ψυχολογία.

Για τούτο σωστά και το ήθος ονομάστηκε έτσι· το ήθος, δηλαδή, για να το πούμε σχηματικά, είναι ποιότητα του αλόγου, και ονομάζεται έτσι γιατί το άλογο, πλαθόμενο από τον λόγο, αποκτά την ποιότητα τούτη και

τη διαφορά από τη συνήθεια (έθος), αφού ο λόγος δεν επιθυμεί να εξαλείψει εντελώς το πάθος (ούτε δυνατόν είναι, άλλωστε, ούτε το καλύτερο), αλλά του επιβάλλει κάποιο όριο και τάξη και του εμφυτεύει τις ηθικές αρετές, οι οποίες δεν είναι έλλειψη πάθους αλλά συμμετρία παθών και μεσότητα· ο λόγος, μάλιστα, εμφυτεύει τις ηθικές αρετές διά της φρονήσεως, κάνοντας τη δύναμη του παθητικού ευπρεπή έξη. Λέγεται, εξ άλλου, πως η ψυχή κατέχει τα εξής τρία: δύναμη, πάθος, έξη. Η δύναμη είναι αφετηρία ή υλικό του πάθους, όπως, για παράδειγμα η οργιότητα, η ντροπαλότητα, η τολμηρότητα. Το πάθος είναι ένα είδος κίνησης της δύναμης, όπως η οργή, το θάρρος, η ντροπή [η τόλμη]. Η έξη, τέλος, είναι ισχύς και κατάσταση της δύναμης του αλόγου, που προέρχεται από τη συνήθεια και γίνεται, αφενός, κακία, αν το πάθος παιδαγωγήθηκε άσχημα από το λόγο, και, αφετέρου, αρετή, αν (το πάθος) παιδαγωγήθηκε σωστά.

Μτφρ. Φιλολογική Ομάδα εκδ. Κάκτος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο κι αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να συγκρίνετε τις αριστοτελικές απόψεις με αυτές του Πλουτάρχου σχετικά με τη λειτουργία του έθους και του λόγου στη διαμόρφωση των αρετών.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

- α.** Ο πατέρας του Αριστοτέλη ήταν γιατρός στην αυλή του βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου.
- β.** Η διδασκαλία του Αριστοτέλη στην Ακαδημία και οι ιδέες του τον έφερναν συχνά αντιμέτωπο με συναδέλφους του.
- γ.** Ο Αριστοτέλης συνέγραψε τα Ήθικα Νικομάχεια στο τέλος της ζωής του στη Χαλκίδα.
- δ.** Από τα μέρη της ψυχής το επιθυμητικόν σχετίζεται με τη διατροφή.
- ε.** Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος ως όλον έχει για στόχο της την ευδαιμονία.

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. κομιζόμεθα	α. εύχρηστος
2. δήλον	β. χρίσμα
3. έχρησάμεθα	γ. πρωτοβουλία
4. τεχνῶν	δ. δήλωση
5. βούλημα	ε. διακομιστής
	ζ. αρχιτέκτονας
	η. βουλωμένος

48. ΘΕΜΑ 33571

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ήθικα Νικομάχεια, Β1, 5-8, 1103b2-25

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθετοῦσι τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εἴδωσιν αὐτὸ ποιοῦσιν ἁμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθειρεται,

ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ καθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται καθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάζοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοιως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφονται, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Όλοι οι νομοθέτες επιτυγχάνουν να κάνουν τους πολίτες ηθικά ενάρετους.
2. Κατά τον Αριστοτέλη δεν υπάρχουν κακά πολιτεύματα, αλλά καλά και λιγότερο καλά ως προς την ηθική άσκηση των πολιτών.
3. Ο φιλόσοφος υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι διακρίνονται σε καλούς ή κακούς εκ γενετής.
4. Η δικαιοσύνη ως αρετή εκδηλώνεται στις καθημερινές συναλλαγές με τους άλλους ανθρώπους.
5. Κατά τον Αριστοτέλη η εκπαίδευση ενός ανθρώπου δεν έχει και τόση σημασία για την ηθική του συγκρότηση.

B1. «**Μαρτυρεῖ δὲ ... ἀγαθοὶ ἢ κακοί.**»: Ο φιλόσοφος στο πλαίσιο της επιχειρηματολογίας του επικαλείται τα παραδείγματα των νομοθετών και των τεχνιτών. Τι ακριβῶς θέλει να αποδείξει ο φιλόσοφος με τα συγκεκριμένα παραδείγματα;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας, 325d-e

Στην πραγματικότητα, αρχίζουν από την παιδική ηλικία να διδάσκουν και να νουθετούν, συνεχίζοντας για όλη τη ζωή. Αμέσως μόλις αρχίσει να καταλαβαίνει ένα παιδί τι του λένε, και η παραμάνα του και η μητέρα του και ο παιδαγωγός του και ο ίδιος ο πατέρας του αγωνίζονται γι' αυτό το πράγμα, για το πώς δηλαδή θα βελτιωθεί το αγόρι, διδάσκοντάς το για κάθε του πράξη και για κάθε του λόγο και εξηγώντας του ότι αυτό είναι δίκαιο και το άλλο άδικο, και ότι αυτό είναι καλό και το άλλο αισχρό, και αυτό όσιο και εκείνο ανόσιο, και ότι αυτά πρέπει να τα κάνεις και αυτά να μην τα κάνεις. Κι όταν ακούει με τη θέλησή του, πάει καλά. Εάν όμως δεν υπακούει, τότε, με τις απειλές και τα χτυπήματα το "ισιώνουν", σαν δέντρο που λυγίζει και γέρνει. Κι ύστερα, όταν το στέλνουν στους δασκάλους, δίνουν εντολή να επιμεληθεί ο δάσκαλος περισσότερο την εὐκοσμία των παιδιών, παρά τα γράμματα και τη μουσική. Και οι δάσκαλοι άλλωστε γι' αυτό φροντίζουν κυρίως. Και μόλις τα αγόρια μάθουν τα γράμματα και είναι σε θέση στο εξής να καταλάβουν ένα γραπτό κείμενο, όπως μέχρι τώρα καταλάβαιναν τον προφορικό λόγο, τα βάζουν,

καθισμένα στα θρανία τους, να διαβάζουν δυνατά τα ποιήματα των μεγάλων ποιητών και τα αναγκάζουν να μάθουν απέξω αυτά τα έργα, στα οποία υπάρχουν πολλές συμβουλές, αλλά και αναλύσεις για τα πράγματα, και έπαινοι και ἐγκώμια για τους αρχαίους ήρωες, προκειμένου το αγόρι να θελήσει να τους μιμηθεί και να έχει διάθεση να γίνει παρόμοιος.

(από το σχολικό βιβλίο του Φιλοσοφικού Λόγου)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εντοπίσετε ομοιότητες σε σχέση με τα όσα αναφέρονται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο αναφορικά με τον ρόλο της παιδείας και του δασκάλου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

α. Για την αγωγή του Αλέξανδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε κατά κύριο λόγο τα ομηρικά έπη.

β. Όταν ο Αριστοτέλης επέστρεψε από τη Μακεδονία στην Αθήνα μετά το 335 π.Χ., συνέχισε να διδάσκει στην Ακαδημία.

γ. Στο Α' βιβλίο των Ἠθικῶν Νικομαχείων ο Αριστοτέλης ασχολείται με τη φύση και το περιεχόμενο της εὐδαιμονίας.

δ. Το λόγον ἔχον μέρος της ψυχῆς σχετίζεται με τις διανοητικές και ηθικές αρετές.

ε. Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος είναι μία κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι.

B4. Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **φόρεμα, διάλειμμα, φρόνηση, αποστροφή, δώρο.**

49. ΘΕΜΑ 33572

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀριστοτέλης, Ἠθικά Νικομάχεια, Β1, 5-8, 1103b2-25

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθετοῦσι τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοῦς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τούτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτω πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει πρᾶττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πρᾶττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο

κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Όλοι οι νομοθέτες επιτυγχάνουν να κάνουν τους πολίτες ηθικά ενάρετους.
2. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι διακρίνονται σε καλούς ή κακούς εκ γενετής.
3. Κατά τον Αριστοτέλη η εκπαίδευση ενός ανθρώπου δεν έχει και τόση σημασία για την ηθική του συγκρότηση.

β. «Οὗτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει»: Σε ποια ομοιότητα αναφέρεται ο Αριστοτέλης με το επίρρημα «Οὗτω»;

B1. Ποιος είναι ο ρόλος της ηθικής πράξης και γενικότερα της ανθρώπινης συμπεριφοράς στις περιστάσεις της (καθημερινής) ζωής αναφορικά με την απόκτηση της ηθικής αρετής, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Νόμοι, 643a

Αντικείμενο του συγκεκριμένου έργου –όπως και στην Πολιτεία – είναι η οικοδόμηση ενός φανταστικού πολιτεύματος, η εύρυθμη λειτουργία του οποίου εξαρτάται από μια ιδεατή νομοθεσία. Ένας από τους συνομιλητές, ο Αθηναίος, αναφέρεται στην ιδανική παιδεία και τη συμβολή της στη διαμόρφωση του τέλειου πολίτη.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Λέγω, λοιπόν, και υποστηρίζω ότι όποιος άνθρωπος έχει σκοπό να γίνει ενάρετος σε ό,τι τον ενδιαφέρει, πρέπει να ασχολείται από την πρώτη του παιδική ηλικία αστεία και σοβαρά με τα σχετικά ζητήματα του κλάδου του. Όποιος θέλει, παραδείγματος χάριν, να γίνει καλός γεωργός ή οικοδόμος, ο δεύτερος πρέπει να παίζει χτίζοντας κανένα παιδιάστικο οικοδόμημα, κι ο πρώτος να καλλιεργεί τη γη. Κι όποιος ανατρέφει τον καθένα απ' αυτούς τους δυο, πρέπει να τους φτιάχνει μικρά εργαλεία, απομιμήσεις των αληθινών. Επίσης όσα μαθήματα πρέπει να μάθει, να τα προμελετά. Ο οικοδόμος, λόγου χάριν, να μάθει να χρησιμοποιεί το μέτρο, ή το νήμα της στάθμης και ο πολεμιστής να καβαλλικεύει παίζοντας τα άλογα ή κάμνοντας κάτι παρόμοιο, και να προσπαθεί ο νομοθέτης με τα παιχνίδια να στρέφει τις απολαύσεις και τις επιθυμίες των παιδιών εκεί όπου όταν φτάσουν πρέπει να τελειώσουν. Βασικό, λοιπόν, σκοπό της παιδείας νομίζουμε την σωστή ανατροφή που, με το παιχνίδι, θα οδηγήσει όσο το δυνατό αποτελεσματικότερα την ψυχή του παιδιού ν' αγαπήσει με όλη του την ύπαρξη εκείνο, στο οποίο όταν γίνει άντρας, θα παραστεί ανάγκη να είναι τέλειος. Προσέχτε λοιπόν, όπως σας είπα, αν σας αρέσει αυτό που σας ανέπτυξα μέχρι τώρα.

Μτφρ. Κ. Φίλιππας

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εντοπίσετε ομοιότητες σε σχέση με τις αναφορές του Αριστοτέλη για τον ρόλο της παιδείας και του δασκάλου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα.

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Εύδοξος από την Κνίδα	α. φίλος του Αριστοτέλη που βρήκε μαρτυρικό θάνατο
2. Ξενοκράτης	β. διδάσκει στο Λύκειο
3. Ερμίας	γ. μαθηματικός, αστρονόμος και γεωγράφος
4. Αριστοτέλης	δ. πατέρας του Αριστοτέλη
5. Νικόμαχος	ε. διευθύνει την Ακαδημία

B4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με **ομόρριζα** (απλά ή σύνθετα) του ρηματικού τύπου **πράττοντες**, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- Οι δύο εμπόλεμες χώρες κάθησαν στο τραπέζι των
- Το κείμενό του το θέμα της ανεργίας.
- Η εγκλημάτων που προκαλούν φρίκη και αποτροπιασμό, είναι δυστυχώς συχνό φαινόμενο.
- όλες οι επιθυμίες της.
- Κατηγορούν άδικα τους νέους ότι ζουν μέσα στην και στην αδράνεια.

50. ΘΕΜΑ 33580

ΔΙΑΔΗΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικά Νικομάχεια, 1103a.26-1103.b12

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δηλόν· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὔ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτω πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὔ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Για να δούμε με τα μάτια μας, η φύση μας εξασφαλίζει πρώτα την αντίστοιχη δυνατότητα.
2. Ο τρόπος απόκτησης μίας τέχνης είναι τελείως διαφορετικός από τον τρόπο απόκτησης μία αρετής.
3. Όλοι οι νομοθέτες επιτυγχάνουν να κάνουν τους πολίτες ηθικά ενάρετους.

4. Κατά τον Αριστοτέλη δεν υπάρχουν κακά πολιτεύματα, αλλά καλά και λιγότερο καλά ως προς την ηθική άσκηση των πολιτών.

5. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι διακρίνονται σε καλούς ή κακούς εκ γενετής.

B1. Σύμφωνα με τη διδασκαλία του Αριστοτέλη οι αρετές δεν είναι ούτε έμφυτες ούτε ενάντιες στην ανθρώπινη φύση. Αξιοποιώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο να εξηγήσετε πώς ο άνθρωπος φτάνει στην τελειοποίηση των ηθικών αρετών.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Αγησίλαος, 1.1-3

Στο έργο αυτό ο Ξενοφών εγκωμιάζει τον Σπαρτιάτη βασιλιά Αγησίλαο τον Β΄, που βασίλευσε από το 399 έως το 360 π.Χ.

Γνωρίζω βέβαια πως είναι δύσκολο πράγμα να γράψει κανείς επαινετικό λόγο, που να ανταποκρίνεται στην αξία της αρετής και της δόξας του Αγησιλάου, ωστόσο πρέπει να το επιχειρήσω. Γιατί δεν θα ήταν δίκαιο ένας άνθρωπος, αν υπήρξε τέλειος, να μην αξιωθεί γι' αυτόν το λόγο έστω και κατώτερους επαίνους. Σχετικά λοιπόν με την ευγενική του καταγωγή τι πιο σημαντικό και όμορφο θα μπορούσε να πει κανείς από το ότι ακόμη και σήμερα θυμούνται αναφέροντας ονομαστικά τους προγόνους του με ποια σειρά κατάγεται από τη γενιά του Ηρακλή, όταν μάλιστα αυτοί δεν ήταν απλοί πολίτες, αλλά βασιλιάδες απόγονοι βασιλιάδων; Δεν μπορεί όμως να τους κατηγορήσει κανείς ούτε και γι' αυτό, ότι δηλαδή είναι μεν βασιλιάδες, αλλά δεν έχουν σημαντική πόλη. Αλλά όπως η γενιά τους είναι η πιο τιμημένη στην πατρίδα τους, έτσι και η πόλη τους είναι η πιο ένδοξη στην Ελλάδα.

Μτφρ. Π. Βλαχάκος & Γ.Α. Ράπτης

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο κι αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να εξηγήσετε τη διαφοροποίηση της αριστοτελικής αντίληψης περί αρετής σε σχέση με όσα αναφέρει ο Ξενοφών.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

α. Για την αγωγή του Αλέξανδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε κατά κύριο λόγο τα ομηρικά έπη.

β. Όταν ο Αριστοτέλης επέστρεψε από τη Μακεδονία στην Αθήνα μετά το 335 π.Χ., συνέχισε να διδάσκει στην Ακαδημία.

γ. Στο Α΄ βιβλίο των Ἠθικῶν Νικομαχείων ο Αριστοτέλης ασχολείται με τη φύση και το περιεχόμενο της εὐδαιμονίας.

δ. Το λόγον ἔχον μέρος της ψυχής σχετίζεται με τις διανοητικές και ηθικές αρετές.

ε. Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος είναι μία κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι.

B4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με **ομόρριζα** (απλά ή σύνθετα) του ρήματος **κομιζόμεθα**, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

• Η των σκουπιδιών γίνεται συνήθως κατά τις πρωινές ώρες, για να μη προκαλούνται κυκλοφοριακά προβλήματα.

• Μετά το τροχαίο ατύχημα οι τραυματίες στο πλησιέστερο νοσοκομείο.

• Η της ελιάς γίνεται συνήθως τον Νοέμβριο στις περισσότερες περιοχές της Ελλάδας.

- Για να πάρουμε το δάνειο, πρέπει να πολλά έγγραφα από διάφορες δημόσιες υπηρεσίες.
- Είναι η τρίτη που έχω κάνει μέσα στον χρόνο! Δεν αντέχω να ψάχνω ξανά για σπίτι!

51. ΘΕΜΑ 33565

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6, 10-13-16 1106b18-28, 1106b36-1107a6

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...]

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η συναισθηματική συμπεριφορά του ανθρώπου χαρακτηρίζεται από ποσοτικές διαβαθμίσεις.
 2. Οι συνθήκες εκδήλωσης ενός συναισθήματος είναι μία από τις παραμέτρους κατά τον Αριστοτέλη που πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη κατά την αξιολόγηση των συναισθημάτων.
 3. Η ἀρετὴ ἐπιλέγεται ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ άτομο καὶ ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν ἐπίτευξη τῆς ἀντικειμενικῆς μεσότητας.
- β.** «**ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς**»; Σε ποιο(α) σημείο(α) του αρχαίου διδαγμένου κειμένου αναφέρεται η φράση «**ταῦτα δ' ἄμφω**»;
- B1.** Ο αριστοτελικός ορισμός της ἀρετῆς εἶναι τυπικός ὡς πρὸς τὴν δομὴν του. Να προσδιορίσετε τὴν ἔννοια γένους καὶ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰ τῆς (ἠθικῆς) ἀρετῆς. Να τεκμηριώσετε τὴν ἀπάντησή σας με αναφορὰς ἀπὸ τὸ αρχαῖο διδαγμένο κείμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πολιτεία, 617d-e

Ἡ Πολιτεία τελειώνει με μια αισιόδοξη διδαχή· ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατη. Ὁ δίκαιος ἐπιβραβεύεται καὶ σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον. Ἀντιθέτως οἱ ἀδικοὶ, οἱ τύραννοι, οἱ κακούργοι τιμωροῦνται σκληρὰ. Ἀπόδειξη ἡ μαρτυρία τοῦ Ἡρόδου τοῦ Ἀρμενίου, τὴν ὁποία ἐκθέτει ὁ Σωκράτης. Σύμφωνα με αὐτὴν τὴν μαρτυρία οἱ ψυχὲς εἶναι ἀναγκασμένες νὰ διαλέξουν τὸ εἶδος τῆς ζωῆς πού θὰ ἠθελαν νὰ ζήσουν κατὰ τὴν ἐπόμενη ἐνσάρκωσή τους.

Και τότε ένας προφήτης, αφού πρώτα έβαλε τις ψυχές να παραταχθούν με τάξη, πήρε έπειτα από τα γόνατα της Λάχησης κλήρους και παραδείγματα βίων κι ανεβαίνοντας σ' ένα ψηλό βήμα φώναξε: «Της κόρης Λάχησης, θυγατέρας της Ανάγκης, είναι τούτος ο λόγος. Ψυχές της μιας ημέρας, αρχίζει για το θνητό γένος άλλος ένας κύκλος με κατάληξη το θάνατο. Δεν θα σας πάρει με κλήρο κάποιος δαίμονας, θα τον διαλέξετε εσείς το δαίμονα. Οποιανού λάχει ο πρώτος κλήρος, αυτός πρώτος να διαλέξει τη ζωή που αναγκαστικά θα ζήσει. Δεν έχει δεσπότη η αρετή· ανάλογα αν την τιμάει κανείς ή την περιφρονεί, θα 'ναι και πιο μεγάλο ή πιο μικρό το μερτικό του επάνω της. Η ευθύνη είναι αυτουνού που διαλέγει· ο θεός δεν έχει ενοχή».

Μτφρ. Ν.Μ. Σκουτερόπουλος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο από την Πολιτεία του Πλάτωνα και το αρχαίο διδαγμένο κείμενο από τα Ήθικα Νικομάχεια του Αριστοτέλη να απαντήσετε στο εξής ερώτημα: Ποια κοινή αντίληψη αναδεικνύεται στα δύο κείμενα αναφορικά με την ανθρώπινη ευθύνη στη διαμόρφωση της ηθικής του συμπεριφοράς;

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Ο Αριστοτέλης είχε την ευκαιρία να γνωρίσει κοντά στον πατέρα του	α. τη φιλοσοφία.
	β. την ιατρική επιστήμη.
	γ. τη στρατιωτική τέχνη.
2. Όταν πέθανε ο Αλέξανδρος στα 323 π.Χ., ο Αριστοτέλης	α. επέστρεψε στην Αθήνα.
	β. έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα.
	γ. επέστρεψε στα Στάγειρα.
3. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η ευδαιμονία	α. είναι ενέργεια.
	β. είναι κατάσταση.
	γ. είναι καλή τύχη και δεν σχετίζεται με τις ανθρώπινες ικανότητες.
4. Η αποφθεγματική φράση «Ευδαιμονία ψυχής και κακοδαιμονία» διατυπώθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Ηράκλειτο.
	γ. Δημόκριτο.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη το άλλοτε μέρος της ψυχής	α. έχει σχέση με την αύξηση του ανθρώπινου οργανισμού και τη διατροφή.
	β. ταυτίζεται με το επιθυμητικόν.
	γ. έχει σχέση με την αρετή.

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου, να γράψετε ένα **ομόρριζο ουσιαστικό** της Νέας Ελληνικής, απλό ή σύνθετο: **επιθυμήσαι, δεῖ, Ὅμοίως, κατορθοῦται, προαιρετική.**

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6, 10-13-16 1106b18-28, 1106b36-1107a6

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἤττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...]

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθένα από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Η συναισθηματική συμπεριφορά του ανθρώπου χαρακτηρίζεται από ποσοτικές διαβαθμίσεις.
2. Οι συνθήκες εκδήλωσης ενός συναισθήματος είναι μία από τις παραμέτρους κατά τον Αριστοτέλη που πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη κατά την αξιολόγηση των συναισθημάτων.
3. Η λέξη ἄριστον και η λέξη ἀρετὴ παρουσιάζουν γλωσσική συγγένεια κατά τον Αριστοτέλη.
4. Η ἀρετὴ ἐπιλέγεται ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ άτομο και ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν ἐπίτευξη τῆς ἀντικειμενικῆς μεσότητας.
5. Οι κακίες οφείλονται κατά κύριο λόγο στην υπέρβαση του μέτρου.

B1. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, κάθε άνθρωπος είναι απόλυτα υποκειμενικός στις ηθικές του επιλογές ή οφείλει να λάβει υπόψη του και ορισμένα αντικειμενικά (ανεξάρτητα από τον ίδιο) κριτήρια; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, 1104b3-13

Στο σημείο αυτό των Ἠθικῶν Νικομαχείων ο Αριστοτέλης αναφέρει το ευχάριστο ή το δυσάρεστο συναίσθημα, που συνοδεύουν τις πράξεις μας, ως δείκτες για τη διαμόρφωση μιας ἔξης. Με αυτό τον τρόπο συνδέει ἀρρηκτὰ τὸν συναισθηματικὸ μας κόσμον με τὴν ἠθικὴ ἀρετὴ.

Σημάδι ἀποδεικτικὸ τῶν ἔξεων πρέπει να θεωροῦμε τὴν ευχαρίστηση ἢ τὴν δυσἀρεσκεία που συνοδεύει τὴν πράξη μας. Αυτό θα πει: Ὅποιος μένει μακριὰ ἀπὸ τὴν σωματικὴν ἡδονὴν καὶ αὐτὸ τοῦ προκαλεῖ ευχαρίστηση, εἶναι ἄνθρωπος σώφρων· ἀκόλαστος εἶναι αὐτὸς που τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸν δυσἀρεστεῖ· ἐπίσης: ὁ ἄνθρωπος που στέκεται να ἀντιμετωπίσει ὅλα τὰ επικίνδυνα πρᾶγματα καὶ αὐτὸ τοῦ προκαλεῖ

ευχαρίστηση ή, έστω, δεν τον δυσαρεστεί, είναι ανδρείος· δειλός είναι αυτός που το πράγμα αυτό τον δυσαρεστεί. Και όλα αυτά γιατί η ηθική αρετή σχετίζεται στην πραγματικότητα με την ευχαρίστηση και με τη δυσαρέσκεια: η ευχαρίστηση μας εξωθεί να κάνουμε ευτελή πράγματα, η δυσαρέσκεια μας κρατάει μακριά από τα όμορφα πράγματα. Γι' αυτό και είναι ανάγκη -όπως το λέει ο Πλάτωνας- να έχει πάρει κανείς ήδη από μικρός εκείνη την αγωγή που θα τον κάνει να ευχαριστιέται και να δυσαρεστείται με αυτά που πρέπει· αυτή είναι η σωστή παιδεία.

Μτφρ. Δ. Λυπουρλής

Να εξηγήσετε ποια είναι η στάση του Αριστοτέλη απέναντι στα ανθρώπινα συναισθήματα αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα (αρχαίο διδαγμένο και παράλληλο).

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Όταν ο Αριστοτέλης ήρθε στην Αθήνα για να σπουδάσει,	α. η Ακαδημία είχε αρχίσει να παρακμάζει.
	β. ο Πλάτων είχε αναθέσει τη διεύθυνση της Ακαδημίας στον Ηρακλείδη.
	γ. η Ακαδημία αποτελούσε σημείο συνάντησης σημαντικών λογίων της εποχής.
2. Η φιλοσοφική σχολή Περίπατος ιδρύθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Εύδοξο.
	γ. Θεόφραστο.
3. Ο Αριστοτέλης έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα,	α. επειδή αισθάνθηκε πως βρισκόταν σε κίνδυνο μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου.
	β. για να επιστρέψει στα Στάγειρα.
	γ. για να αναλάβει την αγωγή του Αλέξανδρου στη Μακεδονία.
4. Κατά τον Αριστοτέλη από τα μέρη της ψυχής το επιθυμητικόν σχετίζεται με	α. τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου.
	β. τη διατροφή.
	γ. τη φρόνηση.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η πόλις	α. αποτελείται από όμοια στοιχεία.
	β. ως όλον αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία.
	γ. στοχεύει στην εὐβουλία.

- B4.** Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **θαρραλέος, βλήμα, προσπάθεια, σωφροσύνη, ευρετήριο.**

ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6, 10-13-16 1106b18-28, 1106b36-1107a6

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἤττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...]

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η συναισθηματική συμπεριφορά του ανθρώπου χαρακτηρίζεται από ποσοτικές διαβαθμίσεις.
 2. Οι συνθήκες εκδήλωσης ενός συναισθήματος είναι μία από τις παραμέτρους κατά τον Αριστοτέλη που πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη κατά την αξιολόγηση των συναισθημάτων.
 3. Η λέξη ἄριστον και η λέξη ἀρετὴ παρουσιάζουν γλωσσική συγγένεια κατά τον Αριστοτέλη.
- β.** Ποιον ορισμό διατυπώνει ο Αριστοτέλης σχετικά με την ηθική ἀρετή;
- B1.** «**Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου.**»: Να καταγράψετε τη συλλογιστική πορεία μέσα από την οποία ο Αριστοτέλης καταλήγει στο συγκεκριμένο συμπέρασμα.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Μεγάλα, 1186a12-27

Τα Ἠθικὰ Μεγάλα εἶναι μια ηθική πραγματεία την οποία η αρχαιότητα μας παρέδωσε ως ἔργο του Αριστοτέλη. Στο απόσπασμα γίνεται κυρίως λόγος για το πάθος της οργῆς και την ηθική στάση του ανθρώπου απέναντί του.

Πάθη, λοιπόν, εἶναι η οργή, ο φόβος, το μίσος, ο πόθος, ο ζήλος, η συμπόνοια και τα παρόμοιά τους, αυτά που συνήθως συνοδεύονται από δυσαρέσκεια και ευχαρίστηση. **Δυνάμεις**: με αυτές έχουμε τη δυνατότητα να υφιστάμεθα τα πάθη, δηλαδή οι δυνάμεις μάς καθιστούν ικανούς να εκδηλώσουμε οργή ή στενοχώρια ή συμπόνοια ή τα παρόμοιά τους. **Ἐξεις**: με αυτές είμαστε τοποθετημένοι ως προς τα πάθη καλώς ή κακώς από ηθική άποψη· παράδειγμα: ως προς την οργή και την εκδήλωσή της· αν είμαστε οργίλοι σε υπερβολικό βαθμό, είμαστε κακώς τοποθετημένοι ως προς την οργή· αν, πάλι, δεν οργιζόμαστε καθόλου με αυτά που πρέπει να οργιζόμαστε, επίσης και σ' αυτή την περίπτωση είμαστε κακώς τοποθετημένοι ως προς την οργή.

Συμπερασματικά, η μέση τοποθέτηση είναι η εξής: ούτε υπερβολικά να υφιστάμεθα το πάθος της οργής ούτε και να το μηδενίζουμε. Σε μια τέτοια, βέβαια, κατάσταση, είμαστε καλώς τοποθετημένοι [ως προς την οργή]. Το ίδιο και ως προς τα υπόλοιπα πάθη, με τα οποία συμβαίνουν τα ίδια. Με άλλα λόγια, η σωστή τοποθέτηση ως προς την οργή και η πραότητα, βρίσκεται στη μεσότητα ανάμεσα στην οργή και την απουσία του πάθους της οργής. (...) Άρα η αλήθεια είναι η μεσότητα ανάμεσα σ' αυτά.

Μτφρ. Β. Μπετσάκος

Να προσπαθήσετε να αντιστοιχίσετε όσα αναφέρει ο Αριστοτέλης για τα συναισθήματα στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο με όσα αναφέρει ο ίδιος σχετικά με το συναίσθημα της οργής στο παραπάνω παράλληλο κείμενο.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

- α.** Ο πατέρας του Αριστοτέλη ήταν γιατρός στην αυλή του βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου.
- β.** Η διδασκαλία του Αριστοτέλη στην Ακαδημία και οι ιδέες του τον έφερναν συχνά αντιμέτωπο με συναδέλφους του.
- γ.** Ο Αριστοτέλης συνέγραψε τα *Ἠθικά Νικομάχεια* στο τέλος της ζωής του στη Χαλκίδα.
- δ.** Κατά τον Αριστοτέλη από τα μέρη της ψυχής το επιθυμητικὸν σχετίζεται με τη διατροφή.
- ε.** Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος ως όλον έχει για στόχο της την εὐδαιμονία.

B4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο **ομόρριζο** (απλό ή σύνθετο) της λέξης του αρχαίου διδαγμένου κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- **ἔστι:** Ο ομιλητής αναφέρθηκε στην του θέματος, χωρίς πολλές λεπτομέρειες.
- **ἐπαινείται:** Του/Της απονεμήθηκε τιμητικός για την εθελοντική προσφορά του/της.
- **ἄμφο:** Χωρίς η συμβολή της επιστήμης στην αντιμετώπιση των ασθενειών είναι μεγάλη.
- **ἔξις:** Η ενασχόληση με τα σπορ μού δημιουργεί ένα αίσθημα
- **ὠρισμένη:** Ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα του διαγωνισμού.

54. ΘΕΜΑ 33568

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6, 10-13-16 1106b18-28, 1106b36-1107a6

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἤττον, καὶ ἀμφοτέρα οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἔστι τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινείται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφο τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...]

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἔξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν
1. Η λέξη ἄριστον και η λέξη ἀρετή παρουσιάζουν γλωσσική συγγένεια κατά τον Αριστοτέλη.
 2. Η ἀρετή επιλέγεται ελεύθερα από το άτομο και εξαρτάται από την επίτευξη της αντικειμενικής μεσότητας.
 3. Οι κακίες οφείλονται κατά κύριο λόγο στην υπέρβαση του μέτρου.
- β.** «ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἢ ἔλλειψις»; Πού αναφέρεται η αναφορική αντωνυμία «οἷς»;
- B1.** Με ποιες προϋποθέσεις, κατά τον Αριστοτέλη, αποδίδεται ηθικό πρόσημο στα συναισθήματα και στις πράξεις ενός ανθρώπου; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**Πλάτων, Πολιτεία, 617d-e**

Η Πολιτεία τελειώνει με μια αισιόδοξη διδαχή· η ψυχή είναι αθάνατη. Ο δίκαιος επιβραβεύεται και σε αυτόν τον κόσμο, αλλά και μετά θάνατον. Αντιθέτως οι άδικοι, οι τύραννοι, οι κακούργοι τιμωρούνται σκληρά. Απόδειξη η μαρτυρία του Ηρόδου του Αρμενίου, την οποία εκθέτει ο Σωκράτης. Σύμφωνα με αυτή την μαρτυρία οι ψυχές είναι αναγκασμένες να διαλέξουν το είδος της ζωής που θα ήθελαν να ζήσουν κατά την επόμενη ενσάρκωσή τους.

Και τότε ένας προφήτης, αφού πρώτα τους έβαλε να παραταχθούν με τάξη, πήρε έπειτα από τα γόνατα της Λάχησης κλήρους και παραδείγματα βίων κι ανεβαίνοντας σ' ένα ψηλό βήμα φώναξε: «Της κόρης Λάχησης, θυγατέρας της Ανάγκης, είναι τούτος ο λόγος. Ψυχές της μιας ημέρας, αρχίζει για το θνητό γένος άλλος ένας κύκλος με κατάληξη το θάνατο. Δεν θα σας πάρει με κλήρο κάποιος δαίμονας, θα τον διαλέξετε εσείς το δαίμονα. Οποιανού λάχει ο πρώτος κλήρος, αυτός πρώτος να διαλέξει τη ζωή που αναγκαστικά θα ζήσει. Δεν έχει δεσπότη η ἀρετή· ανάλογα αν την τιμάει κανείς ή την περιφρονεί, θα 'ναι και πιο μεγάλο ή πιο μικρό το μερτικό του επάνω της. Η ευθύνη είναι αυτουνού που διαλέγει· ο θεός δεν έχει ενοχή».

Μτφρ. Ν.Μ. Σκουτερόπουλος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο από την Πολιτεία του Πλάτωνα και το αρχαίο διδαγμένο κείμενο από τα Ήθικα του Αριστοτέλη να απαντήσετε στο εξής ερώτημα: Ποια κοινή αντίληψη αναδεικνύεται στα δύο κείμενα αναφορικά με την ανθρώπινη ευθύνη στη διαμόρφωση της ηθικής του συμπεριφοράς;

- B3.** Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:
- α.** Για την αγωγή του Αλέξανδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε κατά κύριο λόγο τα ομηρικά έπη.

- β. Όταν ο Αριστοτέλης επέστρεψε από τη Μακεδονία στην Αθήνα μετά το 335 π.Χ., συνέχισε να διδάσκει στην Ακαδημία.
- γ. Στο Α' βιβλίο των Ἠθικῶν Νικομαχείων ο Αριστοτέλης ασχολείται με τη φύση και το περιεχόμενο της εὐδαιμονίας.
- δ. Το λόγον ἔχον μέρος της ψυχῆς σχετίζεται με τις διανοητικές και ηθικές αρετές.
- ε. Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος είναι μία κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι.
- B4.** Να επιλέξετε για καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β.

A	B
1. ἡσθῆναι	α. αίσθηση β. ηδονή
2. ὄλωσ	α. όλεθρος β. ανολοκλήρωτος
3. ἄριστον	α. αρετή β. άρση
4. ψέγεται	α. άψογος β. ψυκτικός
5. λόγῳ	α. διάλεξη β. ανεξέλεγκτος

55. ΘΕΜΑ 33838

ΔΙΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6.4-8, 1106a26-b7

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἄφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6.16, 1106b36-1107a6

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Η διαίρεση σε κάτι συνεχές και διαιρετό μπορεί να γίνει μόνο με αντικειμενικά κριτήρια.
2. Το υποκειμενικό μέσο απέχει εξίσου από καθένα από τα δύο άκρα.
3. Στον αθλητισμό ο προσδιορισμός του μέσου σχετίζεται με ποιοτικά κριτήρια και μεταβλητούς παράγοντες.

β. Να καταγράψετε σε δύο διαφορετικές στήλες δύο (2) εκφράσεις του κειμένου που αναφέρονται στην αντικειμενική μεσότητα και δύο (2) στην υποκειμενική μεσότητα.

Αντικειμενική μεσότητα	Υποκειμενική μεσότητα

B1. Να δείξετε με επιχειρήματα ότι όσα αναφέρονται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο υποστηρίζουν τη βασική αριστοτελική θέση ότι καμία από τις ηθικές αρετές δεν υπάρχει εκ φύσεως σε εμάς.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Σοφοκλής, Οιδίπους Τύραννος, στ. 873-896

Η τραγωδία Οιδίπους Τύραννος είναι έργο του Σοφοκλή και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 428 π.Χ. Πολλοί κριτικοί, συμπεριλαμβανομένου και του Αριστοτέλους, θεωρούν τον Οιδίποδα Τύρανο ως την κορυφαία τραγωδία που έχει γραφεί ποτέ. Βασίζεται στον Θηβαϊκό δραματικό κύκλο ή κύκλο των Λαβδακιδών. Κεντρική ιδέα είναι η θέση πως ο άνθρωπος δεν μπορεί ποτέ να ξεφύγει από το πεπρωμένο του. Εδώ μιλάει ο Χορός.

Υβρις φυτεύει τύραννον.

[αντ. α]

Αν όμως σαν τον ποταμό

η έπαρση σηκώνει ματαιότητα,

αν κατεβάσει φέρνοντας παράκαιρα δεινά

κι αν ανεβεί στην κορυφή της στέγης,

απότομα γκρεμίζεται στα βάθη

της ανάγκης και με το πόδι στο κενό

παραπατά· το θεό παρακαλώ

880

να μην πάψει να παλεύει για της πόλης το καλό.

Θεός ας είναι πάντα ισχύς μου και σκέψη μου.

Αν κάποιος πράττοντας και λέγοντας [στρ. β]
πορεύεται τον υπερόπτη δρόμο,
όποιος τη Δίκη δε φοβάται
κι όποιος δε σέβεται τα ιερά τεμένη των θεών,
ας λάβει μοίρα δεινή
για την ανόσια χλιδή της έπαρσής του.

Αν κερδίζει παράνομα κέρδη 890
κι αν δεν ζορκίζει την ασέβεια
κι αν βεβηλώνει μανιακός τ' ανέγγιχτα,
πώς θα το καυχηθεί πως θα γλιτώσει
την ψυχή απ' των θεών τα βέλη;
Αν είναι να τιμούν ανόσιες πράξεις,
γιατί να σέρνω το χορό στην ιερά πανήγυρη;

Μτφρ. Κ.Χ. Μύρης

Σε ποιον βαθμό η αριστοτελική αντίληψη περί μεσότητας συνδέεται με τη γενικότερη αρχαιοελληνική παράδοση περί μέτρου; Στην απάντησή σας να λάβετε υπόψη το παραπάνω απόσπασμα από την τραγωδία του Σοφοκλή «Οιδίπους Τύραννος», αξιοποιώντας παράλληλα στοιχεία και από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):
- Ο Πλάτων πραγματοποίησε το πρώτο ταξίδι του στη Σικελία.
 - Ο Αριστοτέλης ανέλαβε την εκπαίδευση του Μεγάλου Αλεξάνδρου.
 - Ο Πλάτων ίδρυσε την Ακαδημία.
 - Ο Σωκράτης καταδικάστηκε σε θάνατο από τους Αθηναίους.
 - Ο Αριστοτέλης πέθανε στη Χαλκίδα.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

- B4.** Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **συνοχή, πρόσληψη, λιπόσαρκος, ταυτότητα, Πανεπιστήμιο.**

56. ΘΕΜΑ 33839

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6.4-8, 1106a26-b7

Ἐν παντὶ δὴ συνεχῆ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἔστιν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταῦτόν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο

δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῷ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6.16, 1106b36-1107a6

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὕρισκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Η διαίρεση σε κάτι συνεχές και διαιρετό μπορεί να γίνει μόνο με αντικειμενικά κριτήρια.
2. Το υποκειμενικό μέσο απέχει εξίσου από καθένα από τα δύο άκρα.
3. Στον αθλητισμό ο προσδιορισμός του μέσου σχετίζεται με ποιοτικά κριτήρια και μεταβλητούς παράγοντες.
4. Η ἀρετὴ ἐπιλέγεται ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ άτομο καὶ ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν ἐπίτευξη τῆς ἀντικειμενικῆς μεσότητας.
5. Οι κακίες οφείλονται κατά κύριο λόγο στην υπέρβαση του μέτρου.

B1. Ο άνθρωπος είναι για τον Αριστοτέλη το ζωντανό ον που έχει λογική. Με ποιον τρόπο η λογική (διανοητικές ἀρετές) υπεισέρχεται στο πεδίο της ἠθικῆς;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀρχίλοχος, Θυμέ, Θύμ' (D67a, 128W)

Ο Αρχίλοχος ήταν ελεγειακός ποιητής και ιαμβογράφος. Στο έργο του αναγνωρίζει την «αμηχανία» του εφήμερου ανθρώπου μπροστά στην παντοδυναμία των θεών και τον αιώνιο νόμο της εναλλαγής που κυβερνά τον κόσμο.

Καρδιά, καρδιά μου, που σε ταράζουν αγιάτρευτες
συμφορές, μάζεψε τις δυνάμεις σου κι αντιμετώπισε
τον εχθρό προτάσσοντας τα στήθη σου. Με
σταθερότητα δέξου τον αγώνα με τον εχθρό σώμα
με σώμα. Αν νικήσεις μη δείξεις τη χαρά σου
δημόσια κι αν νικηθείς μη ριχτείς στο πάτωμα του
σπιτιού σου κλαίγοντας. Να χαίρεσαι στη χαρά και να

λυπάσαι στη λύπη, αλλά όχι υπερβολικά. Προσπάθησε να καταλάβεις το ρυθμό που κυβερνά τους ανθρώπους.

Μτφρ. Δ. Ιακώβ

Σε ποιον βαθμό η αριστοτελική αντίληψη περί μεσότητας συνδέεται με τη γενικότερη αρχαιοελληνική παράδοση περί μέτρου; Στην απάντησή σας λάβετε υπόψη το παραπάνω παράλληλο κείμενο, αξιοποιώντας στοιχεία και από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Εύδοξος από την Κνίδα	α. φίλος του Αριστοτέλη που βρήκε μαρτυρικό θάνατο
2. Ξενοκράτης	β. διδάσκει στο Λύκειο
3. Ερμίας	γ. μαθηματικός, αστρονόμος και γεωγράφος που διεύθυνε την Ακαδημία όταν πρωτοπήγε ο Αριστοτέλης
4. Αριστοτέλης	δ. πατέρας του Αριστοτέλη
5. Νικόμαχος	ε. διευθύνει την Ακαδημία όταν ο Αριστοτέλης επιστρέφει στην Αθήνα μετά την παραμονή του στη Μακεδονία.

- B4.** Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **σχέση, αφαιρετικός, βέλος, περιορισμός, ένδεια.**

57. ΘΕΜΑ 33840

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6.4-8, 1106a26-b7

Ἐν παντί δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῶ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῶ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῶ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

Αριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β6.16, 1106b36-1107a6

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὔσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῶ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὕρισκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η διαίρεση σε κάτι συνεχές και διαιρετό μπορεί να γίνει μόνο με υποκειμενικά κριτήρια.
 2. Στον αθλητισμό ο προσδιορισμός του μέσου σχετίζεται με ποιοτικά κριτήρια και μεταβλητούς παράγοντες.
 3. Η αρετή επιλέγεται ελεύθερα από το άτομο και εξαρτάται από την επίτευξη της υποκειμενικής μεσότητας.
- β.** Πώς ορίζει ο Αριστοτέλης την έννοια της κακίας;
- B1.** Να διευκρινίσετε το περιεχόμενο των αριστοτελικών όρων στο πλαίσιο του ορισμού της ηθικής αρετής: «**προαίρεσις**», «**φρόνιμος**».

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πυθαγορικά έπη, 25-39

Ο Πυθαγόρας ο Σάμιος (πιθανώς 570-500/490 π.Χ.), φιλόσοφος, μαθηματικός και θεωρητικός της μουσικής, έζησε στην Κάτω Ιταλία, όπου και ίδρυσε μια φιλοσοφική κοινότητα, τη μυστικιστική κοινότητα των Πυθαγορείων. Η ολιγόστιχη συλλογή Πυθαγορικά έπη ή παραγγέλματα (γνωστή ως Χρυσά έπη) απηχεί την πυθαγόρεια παράδοση και περιλαμβάνει παραινέσεις για την πνευματική ωρίμανση.

Κανένας δεν πρέπει να σε πείσει -ούτε με λόγια ούτε με έργα-
να πράξεις κάτι που δεν θα σε ωφελήσει.

Να σκέφτεσαι μάλιστα πριν να πράξεις, για να μην φανείς άφρων και γελοίος·
διότι είναι γνώρισμα του άφρονα το να λέει και να πράττει ανόητα πράγματα.

Και πρέπει να πράττεις μονάχα αυτά για τα οποία δεν θα μετανοήσεις εκ των υστέρων.

Μην κάνεις τίποτε το οποίο δεν γνωρίζεις, αλλά διδάξου (30)

όσα χρειάζεσαι· μονάχα έτσι θα περάσεις τη ζωή σου ευχάριστα.

Δεν πρέπει να παραμελείς τη σωματική σου υγεία

και πρέπει να πίνεις, να τρέφεις και να γυμνάζεται με μέτρο.

Λέγοντας μέτρο, εννοώ αυτό που δεν σε καταπονεί.

Εθίσου να έχεις καθαρή και άφθαρτη ζωή, (35)

και απόφυγε να πράξεις όσα προκαλούν φθόνο.

Μην κάνεις άσκοπες δαπάνες, σαν κάποιος που αγνοεί το καλό,
αλλά ούτε να είσαι φιλάργυρος· το μέτρο είναι άριστο σε όλα.

Να πράττεις αυτό που δεν θα σε βλάψει, και να σκέφτεσαι προτού να πράξεις.

Μτφρ. Α. Πέτρου

Να εντοπίσετε ομοιότητες ανάμεσα στις συμβουλές που δίνει ο Πυθαγόρας στο παραπάνω παράλληλο κείμενο, με την αριστοτελική θεωρία της μεσότητας αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα.

- B3.** Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):
- Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα για να σπουδάσει στην Ακαδημία.
 - Η είδηση για τον θάνατο του Αλέξανδρου έφτασε στην Αθήνα.
 - Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε με την αγωγή του Αλέξανδρου.
 - Ο Πλάτων επισκέφθηκε για τρίτη φορά τη Σικελία.
 - Ο Πλάτων γεννήθηκε στην Αθήνα από αριστοκράτες γονείς.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. προσπάθεια	α. υπερέχεται
2. καθαίρεση	β. ληπτέον
3. υπεροχή	γ. ἔλλειψιν
4. άρση	δ. αίρείται
5. υπόληψη	ε. πάθεσι
6. υποδοχή	
7. υπόλοιπο	

58. ΘΕΜΑ 35919

ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίας, Κατὰ Αλκιβιάδου λιποταξίου, 1-3

(έκδ. W.R.M. Lamb, 1930. Lysias. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press· Λονδίνο: William Heinemann Ltd)

Ο Αλκιβιάδης ο νεώτερος κατηγορείται ότι κατατάχτηκε παράνομα στο ιππικό, ενώ είχε καταταγεί από τους αρχηγούς του πεζικού στους οπλίτες (395/4 π.Χ.) για να πολεμήσει στην Αλιάρτο της Βοιωτίας. Η κατάταξη του αυτή έγινε αυθαίρετα, χωρίς να έχει υποβληθεί στη νόμιμη διαδικασία ενώπιον των αρχόντων, λόγω της δειλίας του, καθώς όποιος κατατασσόταν στο ιππικό, γνώριζε ότι θα είναι ασφαλής, αφού οι Σπαρτιάτες δεν διέθεταν ισχυρό ιππικό ενώ το συμμαχικό βοιωτικό ιππικό ήταν πολυάριθμο και ξακουστό.

Ἦγοῦμαι μὲν, ὃ ἄνδρες δικασταί, οὐδεμίαν ὑμᾶς ποθεῖν ἀκούσαι πρόφασιν παρὰ τῶν βουλομένων Ἀλκιβιάδου κατηγορεῖν· τοιοῦτον γὰρ πολίτην ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς παρέσχεν, ὥστε καὶ εἰ μὴ τις ἰδίᾳ ἀδικούμενος ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνει, οὐδὲν ἦττον προσήκει ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἐχθρὸν αὐτὸν ἡγεῖσθαι. Οὐ γὰρ μικρὰ τὰ ἀμαρτήματα, οὐδὲ συγγνώμης ἄξια, οὐδ' ἐλπίδα παρέχοντα ὡς ἔσται τοῦ λοιποῦ βελτίων, ἀλλ' οὕτω πεπραγμένα καὶ εἰς τοσοῦτο κακίας ἀφιγμένα, ὥστ' ἐπ' ἐνίοις ὧν οὗτος φιλοτιμεῖται <καὶ> τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνεσθαι. Ἐγὼ μὲντοι, ὃ ἄνδρες δικασταί, καὶ πρότερον πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῖν διαφορᾶς ὑπαρχούσης, καὶ πάλαι τοῦτον πονηρὸν ἡγούμενος, καὶ νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθῶς κακῶς, πειράσομαι ὑπὲρ πάντων τῶν πεπραγμένων μεθ' ὑμῶν αὐτὸν

τιμωρήσασθαι. Περί μὲν οὖν τῶν ἄλλων Ἀρχεστρατίδης ἱκανῶς κατηγορήσε· καὶ γὰρ τοὺς νόμους ἐπέδειξε καὶ μάρτυρας πάντων παρέσχετο· ὅσα δ' οὗτος παραλέλοιπεν, ἐγὼ καθ' ἕκαστον ὑμᾶς διδάξω.

ἐπιτηδεύματα: ασχολίες

ἔνιοι, αι, α: μερικοί, ἕς, ἅ

φιλοτιμοῦμαι: περηφανεύομαι

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Γ1.** Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «**Ἡγοῦμαι μὲν, ... ἠγεῖσθαι**».
- Γ2.** Για ποιους προσωπικούς λόγους ο ρήτορας θα προσπαθήσει να τιμωρήσει τον Αλκιβιάδη με τη βοήθεια των δικαστών;
- Γ3. α.** Να γράψετε τους ζητούμενους ρηματικούς τύπους:
ἀκοῦσαι: γ' πληθυντικό οριστικής μέλλοντα
παρέσχετο: β' ενικό προστακτικής στο χρόνο που βρίσκεται
πεπονθώς: γ' ενικό υποτακτικής αορίστου β'
- β.** Να μεταγράψετε τους παρακάτω γραμματικούς τύπους στον άλλο αριθμό: **βελτίων, τοσοῦτο**.
- Γ4. α.** Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου:

ἀκοῦσαι:	εἶναι	στο
Ἀλκιβιάδου:	εἶναι	στο
ἀδικούμενος:	εἶναι	στο
ἐχθρὸν:	εἶναι	στο
κακίας:	εἶναι	στο
διαφορᾶς:	εἶναι	στο
ὕπ' αὐτοῦ:	εἶναι	στο

- β.** «**Ἡγοῦμαι μὲν, ὃ ἄνδρες δικασταί, οὐδεμίαν ὑμᾶς ποθεῖν ἀκοῦσαι πρόφασιν παρὰ τῶν βουλομένων Ἀλκιβιάδου κατηγορεῖν**»: Να αντικαταστήσετε την απαρεμφατική σύνταξη με δευτερεύουσα πρόταση την οποία θα εξαρτήσετε από το ρήμα «λέγω», αντί του ρήματος «Ἡγοῦμαι»: **Λέγω μὲν, ὃ ἄνδρες δικασταί,...**

59. ΘΕΜΑ 26168

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.1·8, 1252a1-7· b27-32

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρώμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία

ἢ πολιτική. [...]

Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, ἤδη πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκειᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὕσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωναίαι. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἢ δὲ φύσις τέλος ἐστίν.

Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χερίστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τάναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χερίστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Κατά τον Αριστοτέλη ὅλοι οι ἄνθρωποι κάνουν τα πάντα για να κατακτήσουν αυτό που θεωρούν αγαθό.
 2. Ο Αριστοτέλης ισχυρίζεται ότι ὅλες οι μορφές κοινωνικῆς συμβίωσης αποσκοπούν στο ἴδιο αγαθό.
 3. Κατά τον Αριστοτέλη ὅλες οι μορφές κοινωνικῆς συμβίωσης ἔχουν φυσική προέλευση.
- β.** Ποια ὄπλα ἔχει ἀπὸ τὴ φύση τοῦ ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Αριστοτέλη, καὶ πῶς μπορεῖ νὰ τὰ χρησιμοποιήσει;
- B1.** Ο Αριστοτέλης στο πρώτο απόσπασμα ἀπὸ τὰ Πολιτικά υποστηρίζει μετὰξὺ ἄλλων ὅτι ἡ πόλις ἦρθε στὴν ὑπαρξὴ ἐκ φύσεως. Στὸ δεύτερο ἀπόσπασμα αναφέρει: «ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος». Να δείξετε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντίφαση μετὰξὺ τῶν δύο χωρίων.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Σοφοκλῆς, Οἰδίπους τύραννος, στ. 873-896

Στὸ δεύτερο στάσιμο (στ. 863-910) τῆς τραγωδίας Οἰδίπους τύραννος τοῦ Σοφοκλή, ὁ χορὸς ὑμνεῖ τὴν αἰώνια ἀξία τῶν θεῶν νόμων καὶ προειδοποιεῖ ὅτι ἡ ὑπεροψία καὶ ἡ ἀσέβεια ὁδηγοῦν μοιραία στὸν ὄλεθρο.

ΧΟΡΟΣ

Ὑβρις φυτεύει τύραννον. (873)

Ἀν ὁμως σαν τὸν ποταμό

ἡ ἔπαρση σηκώνει ματαιότητα,

ἀν κατεβάσει φέρνοντας παράκαιρα δεινά

κι ἀν ἀνεβεί στὴν κορυφή τῆς στέγης,

ἀπότομα γκρεμίζεται στα βάθη

τῆς ἀνάγκης καὶ με τὸ πόδι στὸ κενό

παραπατά· το θεό παρακαλώ (880)

να μην πάψει να παλεύει για της πόλης το καλό.

Θεός ας είναι πάντα ισχύς μου και σκέψη μου.

Αν κάποιος πράττοντας και λέγοντας
πορεύεται τον υπερόπτη δρόμο,
όποιος τη Δίκη δε φοβάται
κι όποιος δε σέβεται τα ιερά τεμένη των θεών,
ας λάβει μοίρα δεινή
για την ανόσια χλιδή της έπαρσής του.

Αν κερδίζει παράνομα κέρδη (890)

κι αν δεν ξορκίζει την ασέβεια
κι αν βεβηλώνει μανιακός τ' ανέγγιχτα,
πώς θα το καυχηθεί πως θα γλιτώσει
την ψυχή απ' των θεών τα βέλη;
Αν είναι να τιμούν ανόσιες πράξεις,
γιατί να σέρνω το χορό στην ιερά πανήγυρη;

Μτφρ. Κ.Χ. Μύρης

Αφού μελετήσετε το παραπάνω απόσπασμα από την τραγωδία του Σοφοκλή Οιδίπους τύραννος και το δεύτερο αρχαίο διδαγμένο κείμενο από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη (Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39), να εξηγήσετε για ποιους λόγους ο άνθρωπος μπορεί να οδηγηθεί σε ανήθικες συμπεριφορές και πράξεις.

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

α. Για την αγωγή του Αλέξανδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε κατά κύριο λόγο τα ομηρικά έπη.

β. Όταν ο Αριστοτέλης επέστρεψε από τη Μακεδονία στην Αθήνα μετά το 335 π.Χ., συνέχισε να διδάσκει στην Ακαδημία.

γ. Στο Α' βιβλίο των Ήθικων Νικομαχείων ο Αριστοτέλης ασχολείται με τη φύση και το περιεχόμενο της εὐδαιμονίας.

δ. Το λόγον ἔχον μέρος της ψυχής σχετίζεται με τις διανοητικές και ηθικές αρετές.

ε. Στα Πολιτικά η πόλις-κράτος είναι μία κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι.

B4. Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία **ομόρριξη λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: **προϊστάμενος, πρόσχαρος, περιοχή, σύγκληση, επικός.**

60. ΘΕΜΑ 35738

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.1·8, 1252a1-7· b27-32

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρθῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἢ πολιτική. [...] Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, ἤδη πάσης

ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκειᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἔνεκεν, οὕσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωναίαι. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἔστιν.

Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.10-11, 1253a7-18

Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶν πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζῴου μᾶλλον, δηλόν. Οὐθὲν γάρ, ὡς φησὶν, μάτην ἢ φύσις ποιεῖ λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζῴων ἢ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἔστι σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῴοις (μέχρι γὰρ τούτου ἢ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνει ἀλλήλοισ), ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἔστι τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον· τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῴα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν· ἢ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:

1. Κατά τον Αριστοτέλη όλες οι μορφές κοινωνικής συμβίωσης αποσκοπούν σε κάποιο αγαθό.
2. Ο Αριστοτέλης ισχυρίζεται ότι η πολιτική κοινωνία αποτελεί την ανώτερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης.
3. Η αυτάρκεια είναι στόχος που πραγματοποιείται στο πλαίσιο κάθε κόμης ξεχωριστά.
4. Η πόλις ως μορφή κοινωνικής συμβίωσης συγκροτήθηκε για την επίτευξη πρώτα απ' όλα της ευδαιμονίας.
5. Η φύση ενός πράγματος δεν είναι παρά η ολοκλήρωσή του.

B1. Ο Αριστοτέλης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια του σκοπού, του τέλους. Σε ποια σημεία των δύο κειμένων αναφέρεται στην έννοια του σκοπού και να τα αναδιατυπώσετε σύντομα με δικά σας λόγια.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, 1253a1-8

Ἄλλα αὐτὰ κάνουν φανερό ὅτι ἡ πόλις ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν πραγμάτων που υπάρχουν ἐκ φύσεως καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ὄν προορισμένο ἀπὸ τὴ φύση νὰ ζεῖ σὲ πόλι (πολιτικὸν ζῴον)· ὁ δίχως πόλι ἄνθρωπος (θέλω νὰ πω: ὁ ἐκ φύσεως δίχως πόλι ἄνθρωπος, ὄχι ὁ δίχως πόλι ἀπὸ κάποια τυχαία συγκυρία) ἢ εἶναι ἄνθρωπος κατώτερης ποιότητας ἢ εἶναι ἕνα ὄν ἀνώτερο ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο· εἶναι σαν ἐκείνον που Ὁμηρος τὸν στόλισε με τοὺς χαρακτηρισμοὺς «ἄνθρωπος δίχως σοφία, δίχως νόμους, δίχως σπιτικό»· αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ δίχως πόλι ἀπὸ τὴ φύση του, εἶναι —τὴν ἴδια στιγμὴ— καὶ ἄνθρωπος που παθιάζεται με τὸν πόλεμο: εἶναι σαν ἕνα ἀπομονωμένο πιόνι στὸ παιχνίδι τῶν πεσσῶν.

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ «Φιλοσοφικοῦ Λόγου»)

Με βάση τὸ ἀρχαῖο διδαγμένο κείμενο καὶ τὸ παράλληλο κείμενο ἀπὸ τὰ Πολιτικά τοῦ Αριστοτέλη, νὰ ἐξηγήσετε γιατί εἶναι σημαντικό γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ ζεῖ σὲ μία οργανωμένη κοινωνία.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Όταν ο Αριστοτέλης ήρθε στην Αθήνα για να σπουδάσει,	α. η Ακαδημία είχε αρχίσει να παρακμάζει.
	β. ο Πλάτων είχε αναθέσει τη διεύθυνση της Ακαδημίας στον Ηρακλείδη.
	γ. η Ακαδημία αποτελούσε σημείο συνάντησης σημαντικών λογίων της εποχής.
2. Η φιλοσοφική σχολή Περίπατος ιδρύθηκε από τον	α. Αριστοτέλη.
	β. Εύδοξο.
	γ. Θεόφραστο.
3. Ο Αριστοτέλης έφυγε για δεύτερη φορά από την Αθήνα,	α. επειδή αισθάνθηκε πως βρισκόταν σε κίνδυνο μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου.
	β. για να επιστρέψει στα Στάγειρα.
	γ. για να αναλάβει την αγωγή του Αλέξανδρου στη Μακεδονία.
4. Από τα μέρη της ψυχής το επιθυμητικόν κατά τον Αριστοτέλη σχετίζεται με	α. τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου.
	β. τη διατροφή.
	γ. τη φρόνηση.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η πόλις	α. αποτελείται από όμοια στοιχεία.
	β. ως όλον αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία.
	γ. στοχεύει στην εὐβουλία.

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο κείμενο **κοινωνίαν, ἀγαθοῦ, στοχάζονται, πολιτική, τέλος**. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, ἐγκλίση, χρόνο).

61. ΘΕΜΑ 35761

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζῴων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χερίστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χερίστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

Άριστοτέλης, Πολιτικά, Γ6.3-4, 1281a39-b10

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἔστω τις ἕτερος λόγος· ὅτι δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν λέγεσθαι καὶ τιν' ἔχειν ἀπορίαν τάχα δὲ κἂν ἀλήθειαν. Τοὺς γὰρ πολλοὺς, ὧν ἕκαστός ἐστιν οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον ἄλλ' ὡς σύμπαντας, οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων· πολλῶν γὰρ ὄντων ἕκαστον μόνιον ἔχειν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι συνελθόντων, ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις, οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν. Διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόνιον, πάντα δὲ πάντες.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Η ορμή που σπρώχνει όλους τους ανθρώπους στη δημιουργία κοινωνίας είναι έμφυτη.
 2. Η δικαιοσύνη είναι πολιτική αξία και αποτελεί κανόνα της κοινωνίας.
 3. Ο Αριστοτέλης αποδέχεται ανεπιφύλακτα τη θέση ότι την εξουσία στην πόλη πρέπει να την ασκεί το πλῆθος.
 4. Κατά τον Αριστοτέλη οι πολλοί δεν είναι σε θέση να κρίνουν καλύτερα τα έργα της μουσικής και των ποιητών από τους ειδικούς.
- β.** Σε ποιο σημείο του δεύτερου αποσπάσματος από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί αναλογία; Να την αναδιατυπώσετε με δικά σας λόγια.
- B1.** Ποιο ερώτημα θέτει ο Αριστοτέλης στο δεύτερο απόσπασμα από τα Πολιτικά και ποια απάντηση δίνει ο ίδιος; Με ποια επιχειρήματα τεκμηριώνει την απάντησή του;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μπαρούχ Σπινόζα, Πολιτική Πραγματεία, Ι.3·6·7

Ο Ολλανδός φιλόσοφος Μπαρούχ Σπινόζα (1632-1677) σε αυτό το έργο του (1675-76) επιχειρεί να αποδείξει πώς πρέπει να θεσμοθετείται μια κοινωνία, ώστε να διατηρηθούν η ειρήνη και η ελευθερία των πολιτών. Υποστηρίζει μία θεωρία του φυσικού δικαίου και αναλύει, όπως ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά, τις τρεις μορφές πολιτευμάτων (μοναρχία, αριστοκρατία, δημοκρατία) με βάση τις επιταγές της λογικής.

Οι άνθρωποι είναι έτσι φτιαγμένοι ώστε δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς να υπόκεινται σε κάποιο δίκαιο, κοινό για όλους [...]. Για να μπορέσει το κράτος να διατηρηθεί, θα πρέπει να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε αυτοί που το διοικούν, είτε καθοδηγούνται από τον λόγο είτε από τα πάθη, να μην έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν κακόπιστα ή πλημμελώς. Δεν αφορούν την ασφάλεια του κράτους τα κίνητρα που οδηγούν τους ανθρώπους να κυβερνούν σωστά, αρκεί να κυβερνούν πράγματι σωστά. [...] Τέλος, εφόσον όλοι οι άνθρωποι, είτε είναι βάρβαροι είτε πολιτισμένοι, συνάπτουν παντού σχέσεις και σχηματίζουν κάποια

πολιτική κοινότητα, οι αιτίες και τα φυσικά θεμέλια του κράτους δεν πρέπει να αναζητούνται στα διδάγματα του λόγου, αλλά να συνάγονται από την κοινή φύση ή την κοινή κατάσταση των ανθρώπων.

Μτφρ. Α. Στυλιανού

Να συγκρίνετε την άποψη του Σπινόζα με τις απόψεις του Αριστοτέλη για τις αιτίες που οδηγούν τους ανθρώπους να συγκροτήσουν πολιτικές κοινωνίες.

B3. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Εύδοξος από την Κνίδα	α. φίλος του Αριστοτέλη που βρήκε μαρτυρικό θάνατο
2. Ξενοκράτης	β. διδάσκει στο Λύκειο
3. Ερμίας	γ. μαθηματικός, αστρονόμος και γεωγράφος
4. Αριστοτέλης	δ. πατέρας του Αριστοτέλη
5. Νικόμαχος	ε. διευθύνει την Ακαδημία

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. άδικος	α. άρετή
2. σχήμα	β. δίκη
3. ενάρετος	γ. δόξειεν
4. διάκριση	δ. έχειν
5. άρτιος	ε. κρίνουσιν
6. δογματισμός	
7. κρατικός	

62. ΘΕΜΑ 35838

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς, 6, 329 Α-Δ

Καὶ μὴν ἡ πολὺ θαυματοζομένη πολιτεία τοῦτην Στωικῶν αἴρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης. Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν. Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἑλλησιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκειῶν ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζῴοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ κοινὸς ἦκεν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὄλων νομίζων, οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος καὶ εἰς ταῦτο συνενεγκὼν τὰ πανταχόθεν, ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἦθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας, πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ

στρατόπεδον, συγγενείς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἄλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς· τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμύδι μὴδὲ πέλτη μὴδ' ἀκινάκη μὴδὲ κἀνδύι διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι, κοινὰς δ' ἐσθῆτας ἡγεῖσθαι καὶ τραπέζας καὶ γάμους καὶ διαίτας, δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακεραυνυμένους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Ζήνων προτείνει να μην κατοικούμε χωρισμένοι σε πόλεις ούτε σε δήμους που έχουν διαφορετικούς νόμους.
 2. Ο Ζήνων θεωρεί ότι υπάρχει ένας κοινός τρόπος ζωής και μία παγκόσμια τάξη ως αποτέλεσμα ενός κοινού νόμου.
 3. Κατά τον Πλούταρχο ο Μ. Αλέξανδρος υλοποίησε το όραμα του Αριστοτέλη.
 4. Για τον Μ. Αλέξανδρο ίσχυαν οι παραδοσιακές διακρίσεις Έλλληνας και βάρβαρος.
 5. Η έννοια της πατρίδας κατά τον Αλέξανδρο περιορίζεται αποκλειστικά στα όρια της πόλης-κράτους.
- B1.** Να εξηγήσετε τους όρους **πολιτεία** και **εὐνομία** στο πλαίσιο της στωϊκής φιλοσοφίας.

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, §§7.30.1-7.30.2

Το συγγραφικό έργο του Ἀρριανού είναι ογκώδες και με ποικίλο περιεχόμενο. Το σπουδαιότερο έργο του είναι η Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, το οποίο διαιρείται σε επτά βιβλία, κατά μίμηση της Κύρου Ἀναβάσεως του Ξενοφώντα, και εξιστορεῖ την εκστρατεία του Μεγάλου Ἀλεξάνδρου από την αρχή της ως την ημέρα του θανάτου του.

Και όποιος κατακρίνει τον Ἀλέξανδρο ας μην τον κατακρίνει παρουσιάζοντας μονάχα τα αξιοκατάκριτα έργα του, αλλά αφού συγκεντρώσει κατά μέρος όλες μαζί τις πράξεις του Ἀλεξάνδρου, ας αναλογισθεῖ τότε ποιός είναι ο ίδιος και με ποιά τύχη και τί έγινε εκείνος που κατακρίνει και σε ποῖο βαθμό ανθρώπινης ευτυχίας έφθασε, εφόσον έγινε ο αδιαφιλονίκητος βασιλιάς και των δύο ηπείρων και έφθασε παντού το όνομά του, ενώ ο ίδιος είναι ένας μάλλον ασήμαντος άνθρωπος και καταγίνεται με ασήμαντα πράγματα, χωρίς να μπορεί και αυτά ακόμη να τα βάλει σε τάξη. Γιατί εγώ τουλάχιστο νομίζω ότι δεν υπήρχε την εποχή εκείνη ούτε ανθρώπινη φυλή ούτε πόλη ούτε κανένας άνθρωπος, στον οποίο δεν είχε φθάσει το όνομα του Ἀλεξάνδρου. Νομίζω, λοιπόν, ότι δεν ήταν δυνατό να γεννηθεῖ χωρίς θεῖα παρέμβαση ένας τέτοιος άνθρωπος, ο οποίος δεν έμοιαζε με κανέναν άλλο. Και αυτό φανερώθηκε με χρησμούς που λένε ότι δόθηκαν για τον θάνατο του Ἀλεξάνδρου, με διάφορα οράματα που είδαν διαφορετικά άτομα και με διάφορα όνειρα που εμφανίσθηκαν σε διαφορετικούς ανθρώπους και ακόμη με την τιμή που του απονέμουν μέχρι σήμερα οι άνθρωποι και με την επιβίωση της μνήμης του πέρα από το ανθρώπινο μέτρο· ακόμη και σήμερα, ύστερα από τόσο χρόνο, δίδονται και άλλοι χρησμοί προς τιμή του Ἀλεξάνδρου στον λαό των Μακεδόνων.

Στο παραπάνω παράλληλο κείμενο ο Αρριανός ολοκληρώνει το έργο του Αλεξάνδρου Άνάβασις διατυπώνοντας συγκεκριμένες κρίσεις για τον Μ. Αλέξανδρο. Σε ποιον βαθμό αυτές επιβεβαιώνονται από τις αναφορές του Πλουτάρχου στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο;

B3. Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):

- α. Ο Πλάτων πραγματοποίησε το πρώτο ταξίδι του στη Σικελία.
- β. Ο Αριστοτέλης ανέλαβε την εκπαίδευση του Μεγάλου Αλεξάνδρου.
- γ. Ο Πλάτων ίδρυσε την Ακαδημία.
- δ. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε σε θάνατο από τους Αθηναίους.
- ε. Ο Αριστοτέλης πέθανε στη Χαλκίδα.

1 -	2 -	3 -	4 -	5 -
-----	-----	-----	-----	-----

B4. Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
6. αίρεσιν	α. αναιρώ
7. επιμελόμενος	β. ανάγωγος
8. συνήγε	γ. συνήθεια
9. ἦθη	δ. αμέλεια
10. ἀνακεραυννομένους	ε. κρατήρας
	ζ. μελλοντικός
	η. έπαρση

63. ΘΕΜΑ 35876

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλουτάρχος, Περί Αλεξάνδρου τύχης και άρετής, 6, 329 Α-Δ

Και μήν ή πολυ θυμαζομένη πολιτεία του την Στωικων αίρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εις έν τουτο συντείνει κεφάλαιον, ίνα μη κατά πόλεις μηδє δήμους οικωμεν ιδίοις έκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, αλλά πάντας ανθρώπους ήγώμεθα δημότας και πολίτας, εις δє βίος ή και κόσμος, ωσπερ άγέλης συννόμου νόμω κοινω συντρεφομένης. Τουτο Ζήνων μεν έγραψεν ωσπερ όναρ ή είδωλον ευνομίας φιλοσόφου και πολιτείας ανατυπωσάμενος, Αλέξανδρος δє τω λόγω το έργον παρέσχεν. Ου γάρ, ως Αριστοτέλης συνεβούλευεν αυτω, τοις μεν Έλλησιν ήγεμονικω τοις δє βαρβάροις δεσποτικω χρώμενος, και των μεν ως φίλων και οικείων επιμελόμενος τοις δ' ως ζώοις ή φυτοις προσφερόμενος, πολέμων πολλων και φυγων ένέπλησε και στάσεων ύπούλων την ήγεμονίαν, αλλά κοινός ήκειν θεόθεν άρμοστής και διαλλακτής των όλων νομιζων, ους τω λόγω μη συνήγε τοις όπλοις βιαζόμενος και εις ταυτο συνενεγκων τα πανταχόθεν, ωσπερ έν κρατηρι φιλοτησίω μίξας τους βίους και τα ήθη και τους γάμους και τας διαίτας, πατρίδα μεν την οικουμένην προσέταξεν ήγεϊσθαι πάντας, άκρόπολιν δє και φρουράν το στρατόπεδον, συγγενεις δє τους άγαθους, άλλοφύλους δє τους πονηρούς· το δ' Έλληνικόν και βαρβαρικόν μη

χλαμύδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἀκινάκη μηδὲ κἀνδύι διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακία τεκμαίρεσθαι, κοινὰς δ' ἐσθῆτας ἡγεῖσθαι καὶ τραπέζας καὶ γάμους καὶ διαίτας, δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακεραυννυμένους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Πλούταρχος προτείνει να μην κατοικούμε χωρισμένοι σε πόλεις ούτε σε δήμους που έχουν διαφορετικούς νόμους.
 2. Ο Ζήνων θεωρεί ότι υπάρχει ένας κοινός τρόπος ζωής και μία παγκόσμια τάξη ως αποτέλεσμα ενός κοινού νόμου.
 3. Κατά τον Πλούταρχο η έννοια της πατρίδας εκτείνεται πλέον στα όρια της οικουμένης.
- β.** Ποια συμβουλή έδωσε ο Αριστοτέλης στον Μ. Αλέξανδρο;
- B1.** Πόσο συνεπής είναι όσα εμφανίζεται ότι έπραξε ο Μ. Αλέξανδρος ως προς τη θεωρία του Ζήωνα, σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Πλούταρχος;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μάρκος Αὐρήλιος, Τὰ εἰς ἑαυτὸν, §§4.4

Το έργο του Μάρκου Αὐρηλίου Τὰ εἰς ἑαυτὸν γράφτηκε μετά το 172 μ.Χ. Στο αγωνιώδες ερώτημα της εποχής, πώς μπορεί κανείς να κατακτήσει την ευδαιμονία, απαντά ως γνήσιος στωικός: με απάθεια έναντι του εξωτερικού κόσμου. Ένα αίσθημα που ενισχύεται από την πεποίθηση ότι η ζωή του ανθρώπου διέπεται εν τέλει από την ίδια αρμονία που διέπει τον κόσμο, ως ολότητα, και η οποία οφείλεται στην ύπαρξη του Λόγου.

Αν η ικανότητα της νόησης είναι κοινή σ' εμάς τους ανθρώπους, τότε κοινός είναι και ο ορθός λόγος που μας κάνει έλλογα όντα. Αν είναι έτσι, τότε κοινός είναι και ο Λόγος που ορίζει τι να κάνουμε και τι όχι. Αν ισχύει αυτό, τότε και ο νόμος είναι κοινός. Αν είναι έτσι, τότε είμαστε συμπολίτες έπομένως συμμετέχουμε όλοι σε μια κοινή πολιτεία, και η οικουμένη είναι μια μεγάλη πόλη. Ποιο άλλο κοινό πολίτευμα μπορούμε να πούμε ότι μοιράζεται το ανθρώπινο γένος; Από εκεί λοιπόν, από αυτή την «κοινή πολιτεία», αποκτούμε την ικανότητα να σκεφτόμαστε, να είμαστε λογικοί, να ζούμε με νόμους. Από πού αλλού;

Μτφρ. Γ. Αβραμίδης

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο και αξιοποιώντας τις αναφορές του Πλουτάρχου, να περιγράψετε τα χαρακτηριστικά της πολιτείας του Ζήωνα και να εξηγήσετε γιατί θεωρούσε όλους τους ανθρώπους συνδημότες και συμπολίτες.

- B3.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

A	B
1. Με τη μαιευτική μέθοδο ο Σωκράτης	α. παραθέτει εξαρχής κάποια θεωρία την οποία προσπαθεί να αποδείξει.
	β. προσπαθεί να εξαχθεί η σωκρατική άποψη από τον αντίπαλο.
	γ. αναιρεί σταδιακά τις θέσεις του συνομιλητή και προσπαθεί να εξαχθεί ένα νέο συμπέρασμα.
2. Ένα από τα δύο θέματα του διαλόγου Πρωταγόρας είναι	α. η φύση της αρετής.
	β. η σημασία της διαλεκτικής.
	γ. η δημιουργία του ανθρώπου.
3. Ο μύθος του Πρωταγόρα αντλεί έμπνευση	α. από τον Ησίοδο και τον Αισχύλο.
	β. από τον Όμηρο και τον Ησίοδο.
	γ. από τον Όμηρο και τον Αισχύλο.
4. Στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του Αριστοτέλη συνέβαλε	α. η επαφή με τον Πλάτωνα από την πρώτη στιγμή που ο Αριστοτέλης έφτασε στην Ακαδημία.
	β. η συνάντησή του στην Ακαδημία με σημαντικούς λόγιους της εποχής.
	γ. η αριστοκρατική του καταγωγή.
5. Σύμφωνα με τα Πολιτικά του Αριστοτέλη η πόλις-κράτος είναι ένα όλον	α. με όμοια μέρη.
	β. με αποκλειστικό στόχο τον πλούτο.
	γ. αποτελούμενο από κυβερνώντες και κυβερνώμενους.

- B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. διαιρέτης	α. αίρεσιν
2. ενάρετος	β. εἷς
3. ένας	γ. παρέσχεν
4. είσοδος	δ. νομίζων
5. άσχημος	ε. πατρίδα
6. πατέρας	
7. νόμος	

ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς, 6, 329 A-D

Καὶ μὴν ἡ πολὺ θαυματομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἴρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης. Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν. Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκειῶν ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζῳοῖς ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ κοινὸς ἦκεν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὄλων νομίζων, οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὄπλοις βιαζόμενος καὶ εἰς ταῦτο συννεγκῶν τὰ πανταχόθεν, ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἦθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας, πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἄλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς· τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμῦδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἀκινάκη μηδὲ κἀνδύι διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι, κοινὰς δ' ἐσθῆτας ἡγεῖσθαι καὶ τραπέζας καὶ γάμους καὶ διαίτας, δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακεραυνυμένους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν:
1. Ο Πλούταρχος προτείνει να μην κατοικούμε χωρισμένοι σε πόλεις ούτε σε δήμους που έχουν διαφορετικούς νόμους.
 2. Ο Ζήνων θεωρεί ότι υπάρχει ένας κοινός τρόπος ζωής και μία παγκόσμια τάξη ως αποτέλεσμα ενός κοινού νόμου.
 3. Κατά τον Πλούταρχο ο Μ. Αλέξανδρος υλοποίησε το όραμα του Ζήωνα, όπως αντίστοιχα τον συμβούλευσε και ο Αριστοτέλης.
 4. Η έννοια της πατρίδας κατά τον Αλέξανδρο εκτείνεται πλέον στα όρια της οικουμένης.
 5. Για τον Μ. Αλέξανδρο δεν ισχύουν παραδοσιακές διακρίσεις Έλληνας και βάρβαρος.
- B1.** Ποιο ήταν το ιδανικό κράτος κατά τους Στωικούς; Πώς ερμηνεύεται αυτή η αντίληψη με βάση την ιστορική πραγματικότητα της εποχής;

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, Ἠθικά, 329 D-E

Ο Πλούταρχος αναφέρεται στην πρακτική των μεικτῶν γάμων, που χρησιμοποίησε ο Μ. Αλέξανδρος κατά την εκστρατεία του στην Ανατολή.

Ο Δημάρατος ο Κορίνθιος, ένας φιλοξενούμενος και φίλος του Φιλίππου, όταν συνάντησε τον Αλέξανδρο στα Σούσα, περιχαρής και δακρυσμένος είπε ότι στερήθηκαν μεγάλη χαρά οι Έλληνες που πέθαναν πρωτότερα, επειδή δεν είδαν τον Αλέξανδρο να κάθεται στο θρόνο του Δαρείου...Με μεγάλη μου χαρά έγινα θεατής εκείνης της γαμήλιας τελετής, όταν παρέλαβε σε μια χρυσοσκέπαστη σκηνή εκατό περσίδες νύφες και εκατό γαμβρούς Μακεδόνες και Έλληνες, και ο ίδιος στεφανωμένος έψαλε πρώτος τον υμέναιο, σα να έψαλλε τον ύμνο της αληθινής φιλίας στην ένωση των μεγαλύτερων και ισχυρότερων γενών, όντας εκείνος γαμβρός μιας νύφης και προξενητής όλων των υπολοίπων και συνάμα πατέρας και προστάτης τους, συνδέοντάς τους με τα δεσμά του γάμου.

Μτφρ. Φιλολογική Ομάδα εκδόσεων «Κάκτος»

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο κι αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να εξηγήσετε τη στάση του Μ. Αλεξάνδρου απέναντι στους «βαρβάρους».

- B3.** Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε φράση της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στο σωστό όνομα. Τα ονόματα της στήλης Β είναι δυνατόν να αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία σωστές φράσεις της στήλης Α (ένα όνομα της στήλης Β περισσεύει).

A	B
1. «εὐδαιμονίη οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ οὐδὲ ἐν χρυσῷ· ψυχὴ οἰκητήριον δαίμονος»	α. Ηράκλειτος
2. «ἢ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν»	β. Δημόκριτος
3. «ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων»	γ. Πρωταγόρας
4. «εὐδαιμονίη ψυχῆς καὶ κακοδαιμονίη»	δ. Αριστοτέλης
5. «ὄσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν»	

- B4.** Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο κείμενο: **καταβαλομένου, κεφάλαιον, στάσεων, διαίτας, τραπέζας**. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε **σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο)**.

65. ΘΕΜΑ 35920

ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Νόμοι, 731d – 732b

(έκδ. J. Burnet, Platonis opera, vol. 5, Oxford: Clarendon Press, 1907. ανατ. 1967)

Οι Νόμοι είναι ο τελευταίος διάλογος που έγραψε ο Πλάτων, ο μοναδικός διάλογος στον οποίο δεν συμμετέχει ο Σωκράτης. Σε αυτόν συνδιαλέγονται τρεις ηλικιωμένοι άνδρες. Τον διάλογο, που εξελίσσεται στην Κρήτη, κατευθύνει ένας ανώνυμος Αθηναίος ξένος, ο οποίος επεσήμανε ότι οι πολίτες οφείλουν να συμπεριφέρονται με γνώμονα την αλήθεια, καθώς αυτή γεννά στην ψυχή την πίστη, τη δικαιοσύνη και την αποστροφή για την αδικία. Τόνισε εξάλλου ότι η αδικία προκύπτει από την αμάθεια και μπορεί να θεραπευτεί με τη διδασκαλία. Και συνεχίζει:

Πάντων δὲ μέγιστον κακῶν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστίν, οὗ πᾶς αὐτῶ συγγνώμην ἔχων ἀποφυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται· τοῦτο δ' ἔστιν ὃ λέγουσιν ὡς φίλος αὐτῶ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστιν καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιούτον. Τὸ δὲ ἀληθεία γε πάντων ἀμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἐκάστω γίνεσθαι ἐκάστοτε. τυφλοῦται γὰρ περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν, ὥστε τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ κακῶς κρίνει, τὸ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀεὶ τιμᾶν δεῖν ἡγούμενος· οὔτε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ χρῆ τόν γε μέγαν ἄνδρα ἐσόμενον στέργειν, ἀλλὰ τὰ δίκαια, ἐάντε παρ' αὐτῶ ἐάντε παρ' ἄλλω μᾶλλον πραττόμενα τυγχάνη. Ἐκ ταύτου δὲ ἀμαρτήματος τούτου καὶ τὸ τὴν ἀμαθίαν τὴν παρ' αὐτῶ δοκεῖν σοφίαν εἶναι γέγονε πᾶσιν· ὅθεν οὐκ εἰδότες ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδέν, οἴομεθα τὰ πάντα εἰδέναι, οὐκ ἐπιτρέποντες δὲ ἄλλοις ἢ μὴ ἐπιστάμεθα πράττειν, ἀναγκαζόμεθα ἀμαρτάνειν αὐτοὶ πράττοντες.

ἐάντε ... ἐάντε: εἴτε ... εἴτε

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Γ1.** Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα: «**τυφλοῦται γὰρ ... γέγονε πᾶσιν**».
- Γ2.** Ποιο είναι, σύμφωνα με τον Αθηναίο, το αίτιο για όλα τα σφάλματα που διαπράττει κάθε άνθρωπος και ποιες οι συνέπειες στην καθημερινή συμπεριφορά του;
- Γ3. α.** Να γράψετε τους ζητούμενους ρηματικούς τύπους:
μηχανᾶται: απαρέμφατο στο χρόνο που βρίσκεται
φιλῶν: γ ενικό ευκτικής στο χρόνο που βρίσκεται
τυγχάνη: γ πληθυντικό της ἐγκλισης που βρίσκεται αορίστου β
β. δ, ἑαυτοῦ: Να αναγνωρίσετε το είδος των αντωνυμιών και να τις μεταγράψετε στον άλλο αριθμό.
- Γ4. α.** Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου:

κακῶν:	εἶναι	στο
πᾶς:	εἶναι	στο
τοιούτον:	εἶναι	στο
ἑαυτοῦ:	εἶναι	στο
στέργειν:	εἶναι	στο
πραττόμενα:	εἶναι	στο
σοφίαν:	εἶναι	στο

- β.** «οὐκ ἐπιτρέποντες δὲ ἄλλοις ἢ μὴ ἐπιστάμεθα πράττειν, ἀναγκαζόμεθα ἀμαρτάνειν αὐτοὶ πράττοντες»: Στην παραπάνω περίοδο λόγου να εντοπίσετε και να γράψετε τη δευτερεύουσα πρόταση, να αναγνωρίσετε το είδος της και να προσδιορίσετε τη συντακτική λειτουργία της.